

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO

GMINY OSTROWICE

OSTROWICE, 2004 r.

SPIS TREŚCI:

I OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

4

II AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU

4

2.1 POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, LUDNOŚĆ

4

2.2 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

5

2.3 TURYSTYKA

6

2.4 ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

7

2.5 GOSPODARKA

15

2.6 SFERA SPOŁECZNA

17

III ZADANIA POLEGAJĄCE NA PROWADZENIU SYTUACJI NA DANYM OBSZARZE POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO

21

<u>3.1 POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO</u>	
	21
<u>3.2 ZMIANY W STRUKTURZE GOSPODARCZEJ OBSZARU, W TYM ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.</u>	
	25
<u>3.3 POPRAWA JAKOŚCI I WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW</u>	
	37
<u>3.4 ZMIANY W SPOSOBIE UŻYTKOWANIA TERENU.</u>	
	42
<u>3.5 ROZWÓJ SYSTEMU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY</u>	
	51
<u>3.6 POPRAWA STANU ŚRODOWISKA KULTUROWEGO</u>	
	62
<u>IV REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW</u>	
	74

<u>V POWIĄZANIE Z INNYMI PROJEKTAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE GMINY</u>	75
<u>VI OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO</u>	76
<u>VII. PLAN FINANSOWY NA LATA 2004 – 2006</u>	77
<u>VIII SYSTEM WDRAŻANIA</u>	77
<u>IX SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ</u>	77
9.1 <u>SYSTEM MONITOROWANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO.</u>	78
9.2 <u>SPOSOBY OCENY PLANU ROZWOJU LOKALNEGO</u>	78
9.3 <u>SPOSOBY INICJOWANIA WSPÓŁPRACY POMIĘDZY SEKTOREM PUBLICZNYM, PRYWATNYM I ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI</u>	78
<u>X ZAŁĄCZNIKI</u>	79

I. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO.

Obszarem realizacji Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Ostrowice będzie gmina wiejska Ostrowice. Plan rozwoju lokalnego obejmuje lata 2004 – 2006 r. Realizacja zadań w latach 2007 – 2013 zależy w znacznym stopniu od możliwości zrealizowania zadań przewidzianych na lata 2004 – 2006. Plan Rozwoju Lokalnego zostanie uzupełniony o projekty długoterminowe w późniejszym czasie.

II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO – GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU

2.1. POŁOŻENIE, POWIERZCHNIA, LUDNOŚĆ

Gmina Ostrowice położona jest w środkowej części województwa zachodniopomorskiego w powiecie Drawsko Pomorskie. Obszar gminy leży na Pojezierzu Drawskim. Tutaj też przebiega granica Drawskiego Parku Krajobrazowego. Od północy Gmina Ostrowice graniczy z gminami: Połczyn Zdrój, Rąbino i Brzeżno, od południa z gminą Złocieniec, od wschodu z gminą Czaplonek, a od zachodu z gminą Drawsko Pomorskie.

Powierzchnia ewidencyjna gminy wynosi 150,42 km².

Gminę zamieszkuje ~ 2,7 tys. osób, wskaźnik gęstości zaludnienia kształtuje się na poziomie 18,2 osoby/km².

Sieć osadnicza gminy obejmuje 14 wsi sołeckich, w tym 31 miejscowości, z których największymi są Nowe Worowo i Ostrowice, będące siedzibą władz gminy

Przemiany demograficzne

Tabela 1. Rozwój ludności w gminie Ostrowice 1980 ÷ 2000

Lata	Ludność Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Gęstość zaludnienia na 1 km ²	Liczba kobiet na 100 mężczyzn
1980	2711	1384	1327	18,0	96
1990	2737	1366	1371	18,0	100
1998	2703	1354	1349	18,0	99,6
1999	2686	1351	1335	18,0	98,8
2000	2672	1330	1341	17,8	100,8

Źródło: Dane Urzędu Statystycznego

Gmina Ostrowice należy do jednostek administracyjnych o liczbie ludności przypadającej na 1 km², wynoszącej ok. 18 osób na 1 km² wobec średniej 23 os/1 km² dla terenów wiejskich w regionie. Liczba ludności w gm. Ostrowice oscyluje około 2700 osób. W roku 2000 i 2001 wynosiła 2671 osób.

Rozpatrując w analizowanym okresie relacje płci w gminie Ostrowice można stwierdzić, że w tym zakresie utrzymuje się równowaga, bowiem wskaźnik feminizacji w 2000 r. wyniósł 100,8.

2.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Prawie cały obszar gminy Ostrowice położony jest w krainie geograficzno-przyrodniczej nazwanej Pojezierzem Drawskim. Pojezierze Drawskie położone jest w środkowej części Pojezierza Pomorskiego. Najbardziej charakterystycznymi cechami terenu Pojezierza Drawskiego jest jego urozmaicona rzeźba oraz licznie występujące tu jeziora. Szata roślinna jest również urozmaicona. W drzewostanie lasów dominują sosny, które wraz z bukami, dębami i brzoźkami tworzą duże kompleksy lasów mieszanych. Powierzchnia lasów na terenie gminy stanowi 31 % całego jej obszaru. Lasy tworzą dość zwarte kompleksy, w których występują siedliska buczyn i lasów borowych – bory świeże, bory mieszane, zróżnicowane. Rzeźna terenu kreuje różnorodność klimatu glebowego (stosunki powietrzno-wodne i termiczne), co między innymi różnicuje skład botaniczny roślin i przyrosty biomasy. Występowanie na terenie gminy cennych przyrodniczo obszarów decyduje o bogactwie fauny. W stosunku do ilości gatunków kręgowców Polski występuje tu 38 % ryb, 66,6% płazów, 55,5 % gadów, 66% ptaków. Gleby występujące na obszarze gminy Ostrowice to w większości gleby słabo gliniaste i piaszkowe luźne i z uwagi na rzeźbę terenu oraz silne zakamienianie - trudne w uprawie. Ich przydatność rolnicza jest średnia i słaba.

Występują tu także torfy, namuły, gyfie, ły i piaski zalegające głównie w obniżeniach terenu, tworząc niewielkie obszary utworów zastoiskowych. Ciągi powstałych tu moren czołowych zbudowane są z glin, żwiru i piasków pomieszanych z głazami.

IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW:

Zrównoważony rozwój środowiska przyrodniczego

Ochrona zasobów środowiska naturalnego stanowi jedno z priorytetowych zadań polityki strukturalnej i rozwoju obszarów wiejskich oraz miejskich. Ochrona środowiska wiąże się między innymi z:

- ochroną wód powierzchniowych, gruntowych i podziemnych;
- ochroną powietrza atmosferycznego;
- ochroną litosfery;
- zagospodarowaniem odpadów;
- redukcją wszelkiego rodzaju zanieczyszczeń;
- metodami produkcji rolnej;
- ochroną gatunków roślin i zwierząt;
- zalesianiem gruntów.

Dostosowanie się do wymogów UE będzie wymagało podjęcia wielu działań związanych z ochroną środowiska i przyjaznym dla tego środowiska kształtowaniem krajobrazu.

Polskie prawo ochrony środowiska i zasobów naturalnych uwzględnia konieczność zrównoważonego rozwoju miast i obszarów wiejskich. Prowadzi to do prawnego wyodrębniania tzw. obszarów chronionych.

Do zadań własnych gmin należą sprawy związane z ładem przestrzennym, gospodarką terenami i ochrona środowiska.

Gminy mają obowiązek sporządzania następujących dokumentów wprowadzających kształtowanie i utrzymywanie ładu przestrzennego:

- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Obszar gminy to atrakcyjne krajobrazy o zróżnicowanym zakresie geo-różnorodności i bioróżnorodności. Jest to także obszar o dużym bogactwie przyrody nieożywionej, flory i fauny.

Dlatego ideą ochrony zasobów przyrody jest zachowanie potencjału przyrodniczego biosfery, zwłaszcza zachowania ciągłości istnienia rodzimych gatunków i ekosystemów, co można między innymi osiągnąć poprzez:

- opracowanie waloryzacji przyrodniczej;
- systematyczne zalesianie poprzez optymalne rozmieszczanie lasów w przestrzeni;
- objęcie szczególnym nadzorem lasów pozostających poza własnością Skarbu Państwa;
- sukcesywne tworzenie lasów chronionych.

2.3. TURYSTYKA

Infrastruktura turystyczna. Baza noclegowa – żywieniowa

Gmina Ostrowice, mimo atrakcyjnego położenia wśród lasów i jezior, będącego podstawą rozwoju ruchu turystycznego, jest bardzo skromnie wyposażona w bazę noclegowo – żywieniową.

Bazę tę stanowią:

- nad jeziorem Siecino – pole biwakowe, camping oraz ośrodek wypoczynkowy;
- w miejscowości Drzeńsko – ośrodek wypoczynkowy;
- w miejscowości Donatowo – obok łowiska przy stawach hodowlanych - pole namiotowe.

Powstały także pierwsze gospodarstwa agroturystyczne. Dwa w miejscowości Gronowo oraz po jednym w miejscowościach Tęczyn, Smółdziejczyno oraz Dołgie.

IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW:

Rozwój turystyki.

Stosowanie zasad zrównoważonego rozwoju turystyki przynosi korzyści lokalnej społeczności, ale także środowisku przyrodniczemu. Turystyka zrównoważona musi być rozwijana zgodnie z trzema podstawowymi zasadami:

Ekologiczną, w tym:

- ochroną przyrody,
- posiadaniem wiedzy i świadomości w zakresie ochrony środowiska wśród społeczności lokalnej i turystów.

Społeczną, w tym:

- zadowoleniem wśród turystów,
- poprawą warunków życia miejscowej społeczności,
- możliwościami uczestnictwa lokalnej społeczności w organizowanych atrakcjach turystycznych,
- traktowaniem zrównoważonej turystyki przez społeczność lokalną jako lokalnej i gminnej tradycji.

Ekonomiczną, w tym:

- poprawą stanu lokalnej gospodarki,
- tworzeniem zaplecza ekonomicznego dla miejscowej inicjatywy gospodarczej,
- możliwością zwiększenia zatrudnienia,
- możliwością zwiększenia dochodów, z których część może być przeznaczona na cele ekologiczne.

Do rozwoju turystyki w gminie przyczyni się niewątpliwie realizacja następujących podstawowych działań:

- ◆ wyznaczenie nowych terenów pod zabudowę rekreacyjną i rozrywkową,
- ◆ modernizacja i budowa bazy noclegowej oraz żywieniowej, odpowiadającej standardom europejskim,
- ◆ wyznaczanie i oznakowanie tras pieszych, rowerowych, konnych,
- ◆ wyznaczanie ścieżek przyrodniczych dla celów dydaktycznych,
- ◆ wyznaczenie punktów widokowych,
- ◆ tworzenie warunków do uprawiania sportów, spacerów, wycieczek krajoznawczych,
- ◆ tworzenie warunków do rozwoju turystyki krajoznawczej, wypoczynkowej, kwalifikowanej i specjalistycznej,

- ◆ rozwijanie agroturystyki i ekoturystyki,
- ◆ budowa i modernizacja lokalnej infrastruktury związanej z turystyką, jak: wypożyczalnia sprzętu sportowo-rekreacyjnego, środki transportu i inne,
- ◆ przygotowywanie ofert wydłużających sezon turystyczny,
- ◆ organizacja imprez kulturalnych i sportowych,
- ◆ wspieranie różnych form usług i rękodzielnictwa, związanych z obsługą ruchu turystycznego,
- ◆ promocja usług turystycznych, edukacja ekologiczna.

2.4. ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.

Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego

W strategii województwa zachodniopomorskiego, po uwzględnieniu różnorodności przyrodniczej i gospodarczej, preferencji i potencjału rozwoju poszczególnych gmin, województwo podzielono na 6 wielkoprzestrzennych obszarów:

Obszary wielkoprzestrzenne

- I. Obszar funkcjonalny strefy nadmorskiej o wiodących funkcjach: gospodarka morska, turystyka i uzdrowiska, z zapleczem terenowym o funkcjach: rolniczej, produkcyjnej i obsługowej. Zachowanie funkcji ochronnych.
- II. Obszar wielokierunkowej aktywizacji gospodarczej i intensywnej urbanizacji. Rozwój rolnictwa oraz produkcji przemysłowej, w szczególności przetwórstwa surowców lokalnych. Zachowanie walorów przyrodniczo-turystycznych.
- III. Obszar selektywnej, wielofunkcyjnej aktywizacji gospodarczej ze szczególnym uwzględnieniem funkcji turystycznej, uzdrowskiej, rolniczej, leśnej i przetwórstwa. Wielofunkcyjny rozwój centrów urbanizacji. Zachowanie i kreowanie nowych form ochrony z uwzględnieniem wymogów zrównoważonego rozwoju gospodarczego.
- IV. Obszar bardzo intensywnego rolnictwa i przemysłu rolno – spożywczego.
- V. Aglomeracja Szczecińska – obszar węzłowy intensywnego rozwoju i przekształceń przestrzennych.
- VI. Koszaliński Obszar Węzłowy – wielofunkcyjny obszar intensywnego rozwoju, urbanizacji i przekształceń przestrzennych.

Gmina Ostrowice została zaliczona do III obszaru wielkoprzestrzennego, określanego jako: „Obszar Aktywizacji Funkcji Turystycznej” oraz obszaru funkcjonalnego III E: „Obszar selektywnego wielofunkcyjnego rozwoju z dominacją funkcji turystycznej i uzdrowskiej. Zróżnicowany rozwój gospodarki rolnej, leśnej, przetwórstwa rolno – spożywczego, drzewnego oraz kopalni. Wielofunkcyjny rozwój wybranych obszarów, głównie miast, z uwzględnieniem roli Połczyna Zdroju, Czapliska i Złocieńca, jako ważnych ośrodków obsługi ruchu turystycznego. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej obszaru. Szczególny stopień ochrony środowiska – Drawski Park Krajobrazowy, obejmujący podstawową część obszaru, obszar chronionego krajobrazu”.

Warunki przyrodniczo - krajobrazowe

Gmina, mimo rolniczego charakteru (56 % zajmują użytki rolne), posiada duże walory turystyczno – krajobrazowe. Obszar gminy charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu. Dominuje krajobraz pagórkowaty, pojezierza poprzecinane są dolinami i równinami, 31 %

powierzchni stanowią lasy tworzące zwarte kompleksy. W drzewostanie dominują sosny, tworzące wraz z bukami, dębami i brzoźami partie lasów mieszanych (są to lasy gleb urozmaiconych).

Na terenie gminy Ostrowice znajduje się 20 jezior z największym jeziorem Ostrowice o pow. 100 ha, oprócz tego znajduje się tu dużo małych oczek wodnych.

Duże połacie obszarów cennych przyrodniczo, znajdujących się na terenie gminy, decyduje o bogactwie gatunkowym fauny. Spośród kręgowców występuje tu 38 % ryb, 66 % płazów, 55,5 % gadów, 66 % ptaków i 39 % ssaków w stosunku do wszystkich kręgowców Polski.

Obszary i obiekty prawnie chronione

Parki podworskie, wiejskie

Na terenie gminy znajduje się wpisanych do rejestru zabytków pięć parków w miejscowościach: Dołgie, Siecino, Grzybno, Borne oraz Gronowo.

Ponadto rejestr zabytków obejmuje założenia parkowe i założenia dworsko – parkowe w następujących miejscowościach: Karpno, Tęczyn, Jelenino, Przytoń, Szczycienko oraz Szczytyniki.

Użytki ekologiczne

Obecnie na terenie gminy Ostrowice nie występują. Studium uwarunkowań, opracowane dla gminy, proponuje dokonania zmian w zapisach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w celu objęcia ochroną 18 obszarów (o pow. od 0,3 ha do 10,54 ha) unikatowych zasobów środowiska.

Zespoły przyrodniczo – krajobrazowe

Na terenie gminy Ostrowice znajduje się fragment utworzonego w 1979 roku Drawskiego Parku Krajobrazowego, przekształconego w Drawsko – Iński Park Krajobrazowy. Na obszarze gminy granica Parku przebiega wzdłuż drogi Złocieniec – Ostrowice, po zachodniej stronie jeziora Siecino i dalej przez Szczycienko do Połczyna Zdroju. Wzdłuż granicy Parku usytuowana jest strefa ochronna, otulina D.P.K.

W ramach obszaru Drawskiego Parku Krajobrazowego utworzono w 1996 roku rezerwat torfowiskowy „Zielone Bagna” o powierzchni 55,38 ha, zlokalizowany niedaleko miejscowości Smołdziecino, w celu ochrony i zachowania wysokich wartości ekologicznych, biocenotycznych i unikatowych walorów przyrodniczych torfowiska.

Pomniki przyrody

Na terenie gminy Ostrowice tą formy ochrony objęte są obecnie 23 obiekty: drzewa, grupy drzew oraz głązy granitowe.

Dziedzictwo kulturowe

Infrastruktura techniczna

Komunikacja

Układ komunikacyjny gminy tworzą:

- odcinek drogi wojewódzkiej,
- sieć dróg powiatowych,
- sieć dróg gminnych,
- chodniki dla pieszych.

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa. Komunikację z sąsiednimi miejscowościami mieszkańcom gminy Ostrowice zapewniają połączenia autobusowe.

Drogi

Poprzez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 173 relacji Drawsko Pomorskie – Połczyn Zdrój, długości 14,886 km. Pozostałe szlaki komunikacyjne na obszarze gminy, to drogi powiatowe, uzupełniane przez drogi gminne o łącznej długości 32 km.

Znaczna część dróg gminnych jest wąska o nieutwardzonych poboczach. W większości miejscowości brak jest chodników dla pieszych. Stan techniczny dróg, zwłaszcza gminnych, jest niezadowalający. Wiele dróg wymaga napraw i remontu. Opóźnienia w tym zakresie wynikają ze szczupłości budżetu gminy.

Komunikacje zbiorowe

Obszar gminy obsługiwany jest komunikacją samochodową. Najbliższa stacja kolejowa, umożliwiająca połączenia z innymi miejscowościami w kraju, to Złocieniec oraz Świdwin, gdzie przebiega linia kolejowa relacji Gdynia – Szczecin.

. Gospodarka wodna

Zasoby wody

Obszar gminy charakteryzuje się urozmaiconą rzeźbą terenu z licznymi formami polodowcowymi. Dominującym typem jest krajobraz pagórkowaty pojezierzy, poprzecinany dolinami i równinami den dolinnych.

Obszar gminy stanowi dorzecze rzeki Drawy, a największe rzeki to: rzeka Kekna o dł. 23,9 km, z dopływem Rakoń o dł. 21 km.

Na terenie gminy znajduje się 20 jezior z największym jeziorem Ostrowiec o pow. 100 ha.

Obszar gminy rozdziela duże jezioro Siecino, administracyjnie należące do gminy Złocieniec.

Zaopatrzenie w wodę

Na terenie gminy woda do gospodarstw domowych dostarczana jest za pomocą wodociągowej sieci rozdzielczej o łącznej długości 49,8 km.

Woda pobierana jest z ujęć głębinowych. 23 miejscowości gminy posiada własne ujęcia wody i stacje wodociągowe. Natomiast w 6 wsiach zaopatrzenie mieszkańców w wodę odbywa się z ujęć indywidualnych.

Dostawa wody do poszczególnych miejscowości w zależności od ujęcia przedstawia się następująco:

- Bolegorzyn – 2 studnie o wyd. 21,6 i 27,1 m /h;
- Borne – 2 studnie o wyd. 18,1 i 23 m /h;
- Chlebowo – 1 studnia o wyd. 49,3 m /h;
- Cieminko – 1 studnia o wyd. 15,7 m /h;
- Dobrosław – jest zaopatrzone w wodę z Siecina;
- Dołgie – 2 studnie o wyd. 25,9 m /h;
- Donatowo – gospodarskie ujęcie wody;
- Drzeńsko – woda jest dostarczana z Gronowa;
- Grabinek – woda jest dostarczana z Bolegorzyna;
- Gronowo – studnia o wyd. 40,6 m /h;
- Grzybno – gospodarskie ujęcie wody;
- Jelenino – 2 studnie o wyd. 24 i 9 m /h;
- Jutrosin – zaopatrzenie w wodę z ujęcia w Bomem;
- Kania Górka – gospodarskie ujęcia indywidualne;
- Karpno – dostawa wody z ujęcia w Przytoniu;
- Kełpin – dostawa wody z ujęcia w Przytaniu;
- Kolno – zaopatrzenie w wodę z Bornego;
- Kosobądz – zaopatrzenie w wodę z Dołgiego;
- Nowe Worowo – 2 studnie o wyd. 40 i 47 m /h;
- Ostrowice – 3 studnie o wyd. 14,5; 15; 36 m /h;
- Płocie – zaopatrzenie w wodę z ujęcia w Cieminku;
- Przystanek – zaopatrzenie w wodę z ujęcia w Przytaniu;
- Przytoń – 2 studnie o wyd. 18,1 i 15 m /h;
- Siecino – 1 studnia o wyd. 42,5 m /h;
- Smidzeczno – indywidualne ujęcia gospodarskie;
- Smółdziecino – 2 studnie o wyd. 24 i 8 m /h;
- Szczycienko – zaopatrzenie w wodę ze Szczytnik;
- Śródlesie – indywidualne ujęcie gospodarskie;
- Tęczyn – indywidualne ujęcie gospodarskie;
- Węglin – zaopatrzenie w wodę z ujęcia w Dołgiem.

Aktualne zaopatrzenie w wodę w gminie można uznać za zadowalające. Jest to niewątpliwie mocna strona gminy.

Odprowadzanie ścieków i odpadów płynnych

Sytuacja w zakresie gospodarki ściekowej jest zróżnicowana. Kanalizacją i oczyszczaniem ścieków objęty jest niewielki obszar gminy. Na terenie gminy znajduje się jedna oczyszczalnia ścieków, zlokalizowana w miejscowości Ostrowice, wybudowana w 1999 roku. Jest to oczyszczalnia mechaniczno – biologiczna o wydajności 175 m /dobę. Skanalizowana jest tylko miejscowość Ostrowice – długość sieci wynosi 2,7 km.

W pozostałych miejscowościach ścieki i odpady płynne gromadzone są w zbiornikach bezodpływowych i wywożone beczkowitzem. Gospodarka ściekowa w gminie wymaga kompleksowego rozwiązania, gdyż w chwili obecnej jest słabą stroną infrastruktury technicznej gminy.

Usuwanie odpadów stałych

W gminie nie ma funkcjonującego wysypiska odpadów komunalnych. Na jej terenie działają obecnie trzy podmioty gospodarcze, które zajmują się zbiórką i wywozem odpadów komunalnych na wysypisko poza gminę.

Aktualna gospodarka odpadami w gminie wyróżnia się następującymi pozytywnymi elementami:

- zorganizowanym systemem wywozu odpadów z terenu gminy przez specjalistyczne firmy;
- nieskładowaniem odpadów na terenie gminy;
- gromadzeniem odpadów w pojemnikach;
- rozmieszczeniem na terenie gminy pojemników do selektywnej zbiórki tworzyw sztucznych;
- zapewnieniem wywozu odpadów z budownictwa zagrodowego przez specjalistyczne firmy, które podpisały indywidualne umowy z mieszkańcami.

Natomiast do elementów negatywnych należy zaliczyć brak punktów do selektywnej zbiórki odpadów innych niż tworzywa.

Obecna gospodarka odpadami jak na możliwości gminy jest zorganizowana właściwie i nie jest jej słabą stroną.

Elektroenergetyka

Energia elektryczna dla gminy Ostrowice dostarczana jest na poziomie średniego napięcia SN – 15 kv liniami napowietrznymi z rozdzielni sieciowych w Złocieńcu, Drawsku Pomorskim, Świdwinie, Połczynie Zdroju i Nowym Worowie, do rozmieszczonych na terenie gminy 58 stacji transformatorowych 15/0,4 kv. Część linii przesyłowych 15 kv i stacji transformatorowych 15/04 kv nie spełnia współczesnych wymagań, co obniża sprawność sieci na poziomie dystrybucji do odbiorców. Urządzenia elektroenergetyczne są sukcesywnie remontowane.

System oświetlania ulic jest energochłonny i wymaga modernizacji. Mimo potrzeb modernizacyjnych zasilanie w energię elektryczną stanowi mocną stronę infrastruktury technicznej gminy.

Telekomunikacja

W zakresie łączności telefonicznej gmina Ostrowice obsługiwana jest przez Telekomunikację Polską S.A. – Obszar Telekomunikacji w Koszalinie.

Ponadto prawie z całego terenu gminy można uzyskać połączenia za pomocą bezprzewodowej telefonii komórkowej.

Zaopatrzenie w gaz

Z uwagi na to, że przez teren gminy nie przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia, mieszkańcy gminy nie mają możliwości skorzystania z przyjaznego dla naturalnego środowiska nośnika energii jakim jest gaz. Jest to słaba strona gminy.

Zaopatrzenie w energię świetlną

Funkcjonujące na terenie gminy kotłownie jako nośnik energii wykorzystują paliwo stałe. Kotłownie te wymagają modernizacji, która powinna być przeprowadzona pod kątem dostosowania ich do paliw ekologicznych.

Stan obiektów dziedzictwa kulturowego

Zabytki architektoniczne

Na terenie gminy Ostrowice znajdują się zabytki architektury wpisane do rejestru zabytków:

- Chlebowo – kościół filialny wraz z otoczeniem;
- Dołgie – kościół filialny wraz z otoczeniem;
- Gronowo – kościół filialny wraz z otoczeniem;
- Ostrowice – kościół parafialny wraz z otoczeniem i wystrojem wnętrza (ołtarz główny, krzyż procesyjny);
- Siecino – kościół filialny wraz z otoczeniem;
- Nowe Worowo – wiatrak murowany typu „holender”.

Ponadto gmina posiada dużo (445 pozycji) obiektów zabytkowych objętych ochroną konserwatorską – są to głównie zespoły dworsko – parkowe, kościoły, domy mieszkalne, obory, stodoły, chlewy, wozownie itp.

Cmentarze

Na terenie gminy znajdują się zabytkowe cmentarze z wartościowym drzewostanem, założone w XVIII, XIX i w I połowie XX w. Zlokalizowane są w miejscowościach: Borne, Chlebowo, Dołgie, Donatowo, Gronowo, Jelenino, Nowe Worowo, Ostrowice, Przytoń i Siecino.

Zabytki archeologiczne

Na terenie gminy Ostrowice znajdują się liczne pozostałości minionych kultur. Do rejestru zabytków wpisane są następujące stanowiska archeologiczne:

- Donatowo – stan. 1 – grodzisko nizinne, okres wczesnośredniowieczny, nr rej. 769/69;
- Donatowo – stan. 1a – grodzisko nizinne, okres wczesnośredniowieczny nr rej. 770/69;
- Gronowo – stan. 1 – cmentarzysko kurhanowe i płaskie, okres rzymski (I – III w. n. e.) nr rej. 885/75.

Ponadto w poszczególnych miejscowościach zlokalizowanych jest od kilku do kilkunastu stanowisk archeologicznych, ujętych z uwagi na odkryte funkcje w centralnym rejestrze.

Stanowiska te zlokalizowane są w miejscowościach: Donatowo, Smółdziecino, Przytań, Borne, Ostrowice, Szczycienko, Siecino, Chlebowo, Nowe Worowo, Grabinek, Dołgie i Gronowo.

Ochrona dziedzictwa kulturowego

Z analizy wynika, że na terenie gminy Ostrowice istnieje wiele cennych zabytków dziedzictwa kultury, a większość z nich wpisanych jest do rejestru zabytków. Obiekty, które wpisane są do rejestru zabytków, podlegają bezwzględnej ochronie konserwatorskiej. Niedopuszczalna więc jest jakakolwiek modernizacja, przebudowa czy też rozbudowa tych obiektów, a wszelkie prace remontowe i rekonstrukcyjne prowadzone są pod nadzorem konserwatorskim.

Ochroną konserwatorską objęte są wszystkie obiekty wzniesione przed 1945 rokiem i występujące w ewidencji konserwatorskiej, w katalogu budownictwa ludowego, w katalogu zabytków archeologicznych, a także stare cmentarze. Obiekty objęte ewidencją konserwatorską mogą stopniowo być obejmowane prawną ochroną konserwatorską.

IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW:

Rozwój infrastruktury technicznej.

Na podstawie analizy stanu istniejącego można stwierdzić, że wyposażenie gminy w infrastrukturę techniczną jest dobre. Obszar gminy wyróżnia się istniejącymi walorami przyrodniczymi i korzystnym położeniem w układzie przestrzennym. Wyposażenie gminy w infrastrukturę techniczną ma ważne znaczenie dla jej rozwoju. W gminach o przeciętnym poziomie wyposażenia w infrastrukturę techniczną dynamika wzrostu gospodarczego jest słaba.

Biorąc pod uwagę aktualny poziom wyposażenia gminy w infrastrukturę techniczną i uwzględniając potrzeby w tym zakresie, zakłada się realizację następujących celów:

- poprawa infrastruktury transportowej, między innymi poprzez rozbudowę i modernizację dróg lokalnych,
- budowa i rozbudowa chodników dla pieszych we wszystkich miejscowościach gminy,
- budowa i rozbudowa parkingów,
- wytyczenie i budowa ścieżek rowerowych,
- wyznaczenie tras konnych,
- wyznaczenie tras dla pieszych,
- wyznaczenie tras turystyki wodnej,
- rozbudowa i modernizacja ujęć wodociągowych, stacji wodociągowych i sieci rozdzielczej zgodnie z opracowaną koncepcją,
- modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków zgodnie z opracowaną koncepcją,
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej, w tym sieci rozdzielczej do realizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych,
- budowa i rozbudowa kanalizacji deszczowej,
- rozwinięcie systemów selektywnego zbioru odpadów komunalnych we wszystkich miejscowościach gminy,
- unowocześnienie sieci i urządzeń elektroenergetycznych, m.in. poprzez wymianę zdekapitalizowanych urządzeń oraz realizowanie inwestycji poprawiającej pewność zasilania energetycznego,
- rozbudowa i dokończenie modernizacji systemów oświetlenia drogowego na nowoczesne i mniej energochłonne,
- budowa sieci gazowej do planowanych i realizowanych przedsięwzięć inwestycyjnych,
- wdrażanie technologii umożliwiającej korzystanie z odnawialnych źródeł energii,
- wykonywanie prac termomodernizacyjnych, przede wszystkim budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej,
- uzbrajanie w infrastrukturę techniczną terenów pod budownictwo mieszkalne,

- uzbrajanie w infrastrukturę techniczną terenów pod zabudowę rekreacyjno – turystyczną,
- odtworzenie i modernizacja systemów i urządzeń melioracyjnych,
- pozyskiwanie środków finansowych na realizację zadań związanych z infrastrukturą techniczną.

W celu realizacji wytyczonych celów koniecznym będzie podjęcie wielu różnorodnych działań. Zależać to będzie m.in. od wsparcia finansowego pozyskanego z różnych źródeł, w tym ze środków pomocowych Unii Europejskiej. Większość zadań związanych z infrastrukturą techniczną będzie realizowana na szczeblu gminy. Część zadań będzie o charakterze ponadgminnym, jak: unowocześnienie sieci i urządzeń elektroenergetycznych czy rozwój infrastruktury drogowej.

2.5. GOSPODARKA

Rolnictwo

Tabela 2. Struktura agrarna gminy Ostrowice

Wyszczególnienie	2002 r.	% pow. ogółem	% UR
Pow. Ogółem	15042	100 %	-
Użytki rolne	8442	56,12	100 %
W tym:			
- grunty orne	6954	46,23	82,37
- sady	20	0,13	0,24
- łąki	966	6,42	11,44
- pastwiska	502	3,34	5,95
Lasy	4752	31,59	
Wody	752	5,00	
Pozostałe ogółem	1096	7,28	

Tabela 3. Struktura władania gruntami na obszarze gminy Ostrowice

Ogółem powierzchnia użytków rolnych	ha 2002 r.	100 %
Grunty po byłych PGR (spółki rolnicze)	723	48,56
Rolnicze spółki	45	0,54
Indywidualne gospodarstwa rolne	7192	85,19
Podmioty gospodarcze (spółki)	273	3,23
Pozostałe grunty	209	2,47

Tabela 4. Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych w poszczególnych sołectwach

Lp.	Sołectwo	Liczba gospodarstw indywidualnych
------------	-----------------	--

1	Borne	46
2	Bolegorzyn	6
3	Chlebowo	52
4	Cieminko	14
5	Dołgie	34
6	Gronowo	12
7	Jelenino	11
8	Nowe Worowo	88
9	Ostrowice	105
10	Płocie	8
11	Przytoń	23
12	Siecino	65
13	Smółdziecino	24
14	Szczycienko	9
RAZEM		497

IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW

Rozwój rolnictwa, przetwórstwa rolno-spożywczego i obszarów wiejskich.

Pomimo trudnej obecnie sytuacji w rolnictwie, a zwłaszcza dramatycznej sytuacji na rynku pracy, funkcja rolnictwa będzie nadal znacząca w rozwoju gminy. Wsie gminy można podzielić na wieś chłopską, popegeerowską oraz podmiejską. Najwięcej problemów występuje na obszarach popegeerowskich. Koniecznym jest odbudowa i wzmocnienie ekonomiczno-organizacyjne funkcji rolniczej, zwłaszcza na terenach dawnych PGR oraz na wsi chłopskiej.

Proces przekształceń własnościowych także w województwie zachodniopomorskim spowodował drastyczne pogorszenie sytuacji materialnej ludności wiejskiej, zwłaszcza tam, gdzie dominowało rolnictwo uspołecznione. Pojawiło się zjawisko wysokiego bezrobocia strukturalnego wśród byłych pracowników PGR.

Ważnym czynnikiem stymulującym program rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich może być integracja z Unią Europejską. W perspektywie najbliższych lat przewiduje się wsparcie procesu modernizacji gospodarstw rolnych, rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego i marketingu.

Mając na uwadze przystąpienie w najbliższych latach Polski do Unii Europejskiej i zmiany w polityce rolnej, zakładana jest w najbliższej perspektywie realizacja następujących zadań:

- ◆ poprawa struktury władania i użytkowania gruntów oraz tworzenie efektywnej struktury agrarnej,
- ◆ realizacja inwestycji w rolnictwie (modernizacja budynków, parku maszynowego, inwestycje związane z ochroną środowiska, inwestycje wpływające na poprawę jakości produkcji),
- ◆ rozwój przetwórstwa i marketingu produktów rolno-spożywczych,

- ◆ wyłączenie części gruntów na cele nierolnicze (pod zalesienie, rekreację, infrastrukturę techniczną, pod budownictwo mieszkaniowe),
- ◆ zakładanie tzw. plantacji energetycznych (wierzba, malwa, róża i inne),
- ◆ zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo,
- ◆ intensyfikacja rolnictwa, zwłaszcza takich działów, które wymagają znacznego nakładu pracy żywej, np. uprawa roślin jagodowych i warzyw,
- ◆ wprowadzenie systemu kontraktacji na płody rolne i niektóre artykuły przemysłu rolno-spożywczego,
- ◆ wykorzystanie innych funkcji w rozwoju terenów wiejskich, np. agroturystyka,
- ◆ tworzenie grup producenckich,
- ◆ poprawa organizacji rynku rolnego,
- ◆ kreowanie warunków i podstaw organizacyjno-finansowych na rzecz integracji sfery produkcji rolnej ze sferą przetwórstwa rolnego oraz z dziedziny obrotu artykułami rolnymi,
- ◆ wspieranie gospodarstw rodzinnych zapewniających dochody na poziomie parytetowym,
- ◆ wspieranie mniejszych gospodarstw wykorzystujących alternatywne źródła dochodów.

Restrukturyzacja rolnictwa zależeć będzie, między innymi, od realizacji strategii rozwoju rolnictwa w województwie oraz od interwencjonizmu państwowego, polegającego głównie na preferencyjnym wsparciu finansowym. Zakłada się, że w najbliższych latach w rolnictwie gminy powinny nastąpić następujące zmiany strukturalne:

- ◆ będą funkcjonować gospodarstwa rodzinne oraz gospodarstwa wielkoobszarowe, kierowane przez właściciela, dzierżawcę lub zarządzane w ramach spółek prawa handlowego,
- ◆ powstanie grupa gospodarstw indywidualnych o powiększonym obszarze w oparciu o nabywane użytki rolne z Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Należy przypuszczać, że będą to gospodarstwa efektywne i dobrze wyposażone w środki produkcji,
- ◆ zmniejszy się liczba towarowych gospodarstw indywidualnych,
- ◆ przeciętna wielkość gospodarstw rolnych (w dalszej perspektywie wzrośnie do 40-50 ha),

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

Znaczna część funkcjonujących obecnie gospodarstw rolnych nie jest w stanie dostarczyć ludności wiejskiej źródeł utrzymania na odpowiednim poziomie. Dlatego koniecznym jest wyzwalanie inicjatyw wśród społeczności lokalnej w celu dokonywania przemian, które przyczynią się do poprawy warunków życia na wsi. Koniecznym jest tworzenie odpowiednich warunków prawnych i ekonomicznych umożliwiających realizację inicjatyw. Należy tworzyć warunki do powstawania i rozwoju podmiotów podejmujących działalność gospodarczą w sferze pozarolniczej.

W celu aktywizacji wielofunkcyjnego rozwoju gminy Ostrowice należy stworzyć mechanizmy przyciągania inwestorów, m.in. poprzez takie instrumenty, jak:

- zapewnienie inwestorom odpowiednich terenów,
- tworzenie programów stymulowania zakładania filii przez duże przedsiębiorstwa na wsi,

- realizowanie programów podnoszenia kwalifikacji ludności wiejskiej,
- preferencyjne traktowanie inwestorów przez władze lokalne.

2. 6. SFERA SPOŁECZNA

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

Na terenie gminy działa Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej. Lekarz pierwszego kontaktu (lekarz rodzinny) przyjmuje w Ostrowicach i w Nowym Worowie. Lekarz stomatolog przyjmuje w Ostrowicach. Oprócz lekarzy do pomocy zatrudnione są dwie wykwalifikowane pielęgniarki.

Zadania wynikające z rządowych programów pomocy społecznej bądź innych ustaw mających na celu ochronę poziomu życia osób i rodzin najuboższych realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ostrowicach, finansowany z dwóch źródeł:

- z budżetu państwa,
- z budżetu gminy.

Zadania w zakresie pomocy społecznej obejmują w szczególności:

- tworzenie warunków organizacyjnych funkcjonowania pomocy społecznej;
- rozbudowę niezbędnej infrastruktury socjalnej;
- analizę i ocenę zjawisk rodzących zapotrzebowanie na świadczenie pomocy społecznej;
- przyznawanie i wypłacanie przewidzianych ustawą świadczeń;
- pobudzanie społecznej aktywności w zaspokajaniu niezbędnych potrzeb;
- pracę socjalną.

Oświata

Zgodnie z zadaniami określonymi w ustawie o systemie oświaty, gmina jest zobowiązana do prowadzenia przedszkoli, szkół podstawowych oraz gimnazjalnych.

Wychowanie przedszkolne

W gminie Ostrowice przedszkole nie jest prowadzone.

Sieć szkół

Tabela 5. Charakterystyka szkół na terenie gminy Ostrowice w roku szkolnym 2001/2002

Szkoła miejscowa	Il. uczniów	Il. oddziałów	Il. Etatów nauczycielskich
Publiczne Gimnazjum w Ostrowicach	138	6	8

Publiczna SP w Ostrowicach	116	6	17
Publiczna SP w Nowym Worowie	127	6	12
Łącznie	381	18	37

Na terenie gminy istnieje Zespół Szkół Publicznych:

- Publiczna Szkoła Podstawowa w Ostrowicach;
- Gimnazjum Publiczne w Ostrowicach;
- Publiczna Szkoła Podstawowa w Nowym Worowie.

W szkołach tych uczy się 381 uczniów w 18 oddziałach.

Kadra nauczycielska

W szkołach działających na terenie gminy jest zatrudnionych 37 nauczycieli, z których 19 posiada wykształcenie wyższe. Stanowi to 51,35 % ogółu kadry pedagogicznej. Mimo iż 8 pedagogów podjęło studia uzupełniające, kadra wymaga dalszego doskonalenia, tak aby poziom wykształcenia odpowiadał potrzebom współczesnej szkoły, a poziom nauczania pozwalał wszystkim dzieciom na kontynuację nauki.

Baza szkolna

Szkoła Podstawowa i Gimnazjum w Ostrowicach zlokalizowane są w jednym obiekcie. Drugi obiekt oświatowy gminy to Szkoła Podstawowa w Nowym Worowie wraz z filią Gimnazjum.

Tabela 6. Charakterystyka wyposażenia szkół na terenie gminy Ostrowice

Szkoła	biblioteka	świetlica	sala gimnastyczna	boisko	Prac. Komp.	dożywianie
SP + Gimnazjum w Ostrowicach	+	+	-	-	+	+
SP w Nowym Worowie	+	+	-	-	+	+

Korzystną sytuacją jest fakt, że młodzież, w większości dojeżdżająca, ma możliwość skorzystania ze świetlicy i jest objęta dożywianiem. Natomiast niewątpliwym mankamentem jest brak bazy sportowej przy szkołach.

Tabela 7. Dowóz dzieci do szkół

Dowóz do szkoły	il. uczniów ogółem	Do SP	do Gimnazjum
w Ostrowicach	97	75	22
W Nowym Worowie	125	92	34

Prognozy demograficzne dzieci i młodzieży w wieku szkolnym

Tabela 8. Prognozy demograficzne dzieci w wieku szkolnym w gminach w Polsce

Wiek w latach	1995 r.	2000 r.	2005 r.	2010 r.
3 – 6	2130	1878	2016	2297
7 – 14	5160	4388	3867	3964
15 – 17	1967	2031	1650	1410
7 – 17	7127	6419	5517	5374

Wyraźnie widać, że liczba młodzieży spada. Zbliżona sytuacja występuje na terenie Ostrowic. Obrazuje to wykaz urodzeń dzieci w latach 1992 – 2000.

rok urodzeń	liczba dzieci
1992	49
1993	49
1994	46
1995	56
1996	44
1997	55
1998	54
1999	25
2000	47

Budżet szkół

Uproszczona analiza budżetu szkół w gminie Ostrowice w roku szkolnym 2001/2002 (w zł.):

- subwencje z przeznaczeniem na oświatę - 1.387.651;
- dowóz dzieci - 92.260;
- wydatki gminy na szkoły:
  - Szkoły Podstawowe - 1.219.891;
  - Gimnazjum - 200.178;
  - Klasa”0” - 61.035;
  - świetlice - 53.517;
  - doszkalać i doskonalenia nauczycieli - 7.870;

Różnica między wydatkami a subwencją pokryta zostanie z budżetu gminy.

Baza i kierunki nauczania w szkolnictwie ponadgimnazjalnym

W zakresie nauczania ponadgimnazjalnego, młodzież z terenu gminy Ostrowice może korzystać z bazy w miejscowościach sąsiadujących z obszarem gminy:

- Połczyn Zdrój,
- Drawsko Pomorskie,
- Złocieniec,
- Świdwin.
-

IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW:

Rozwój infrastruktury społecznej.

Infrastruktura społeczna to sieć urządzeń i obiektów współpracujących ze sobą i zaspokajających potrzeby ludności przy wzrastających potrzebach cywilizacyjnych. Dynamikę rozwoju infrastruktury społecznej wyznaczają: liczba i struktura ludności, pojawienie się nowych rodzajów potrzeb, a także zmiany intensywności potrzeb istniejących oraz przeobrażenia w organizacji i technologii świadczenia usług. Obecnie zarówno poziom obsługi mieszkańców, jak i poziom rozwoju poszczególnych elementów infrastruktury społecznej jest zróżnicowany.

Celem strategicznym będzie osiągnięcie poprawy poziomu usług w zakresie oświaty, kultury, sportu, turystyki, ochrony zdrowia i opieki społecznej oraz bezpieczeństwa, co można między innymi osiągnąć poprzez:

- zwiększenie dostępności mieszkańców do wszystkich elementów infrastruktury społecznej;
- optymalizację funkcjonowania szkół z uwzględnieniem reformy edukacji;
- rozszerzenie oferty edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i dorosłych (poprawa poziomu wykształcenia);
- poprawę bazy szkół oraz ich wyposażenia;
- poprawę stanu zdrowia mieszkańców, profilaktykę, podnoszenie świadomości zdrowotnej;
- usprawnienie organizacji służby zdrowia i opieki społecznej;
- stworzenie warunków uprawiania różnych dyscyplin sportu, turystyki i rekreacji;
- rozszerzenie oferty kulturalnej, w tym promocja powiatu poprzez różnorodne imprezy kulturalne i sportowe;
- podniesienie bezpieczeństwa mieszkańców.

Rozwój oświaty

Jednym z głównych zadań oświaty jest wspomaganie rozwoju i efektywności uczenia się dzieci i młodzieży.

W związku z szybkimi zmianami społecznymi oraz zmianami w gospodarce, niezwykle ważną sprawą staje się odpowiednie przygotowanie społeczeństwa, a w szczególności młodzieży do potrzeb rynku.

Istotną rolę odgrywać będzie wdrażanie drugiego etapu reformy oświatowej w szkolnictwie ponadgimnazjalnym, zgodnie z ustawą z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty z późniejszymi zmianami.

Zmiana i podnoszenie kwalifikacji zawodowych może odbywać się poprzez:

- program kształcenia rolników - szkolenia, kursy dotyczące zagadnień technologicznych, ekonomicznych, prawnych;
- program edukacyjny dotyczący alternatywnych źródeł dochodu - np. zajęcia warsztatowe;
- szkolenie liderów;
- kursy komputerowe;
- kursy dla nauczycieli;
- kursy językowe.

Chcąc prowadzić kursy i szkolenia opierające się na bazie istniejących szkół, należy jak najszybciej wyposażać je w odpowiednią ilość dobrej jakości sprzętu komputerowego, którego w większości placówek wyraźnie brakuje.

Następnym celem strategii rozwoju gminy w zakresie edukacji młodzieży i dorosłych - z racji położenia geograficznego (strefa nadgraniczna) - jest dostosowanie nauczania do standardów europejskich.

III. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI NA DANYM OBSZARZE

POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO

3.1. POPRAWA STANU ŚRODOWISKA NATURALNEGO.

CEL STRATEGICZNY: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

Cel operacyjny: Ochrona wód powierzchniowych i podziemnych oraz poprawa ich jakości

Priorytety:

- Maksymalne ograniczenie zrzutu ścieków nie oczyszczonych;
- Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych;
- Poprawa jakości wód pitnych;
- Budowa oczyszczalni przyzagrodowych na terenach o rozproszonej zabudowie;
- Rekultywacja wód powierzchniowych oraz ochrona przed ich zanieczyszczeniem;
- Ochrona wód podziemnych.

Działania:

- Opracowanie szczegółowych programów (studium wykonalności) ochrony i rekultywacji wód;
- Opracowanie projektów technicznych;
- Zmiana planów zagospodarowania przestrzennego na terenach położonych przy jeziorach, gdzie założono wcześniej zbyt wysoką intensyfikację zabudowy przeznaczonej na cele rekreacyjne, np. nad jeziorem Przytońko pod budowę rekreacyjną przeznaczono teren o pow. ok. 80 ha (pow. jeziora - 111 ha);
- Wyznaczenie i zagospodarowanie stref ochronnych wód powierzchniowych i ujęć wody pitnej;
- Prowadzenie odpowiedzialnej gospodarki wodno – ściekowej;
- Realizacja inwestycji w zakresie ochrony wód i oczyszczania ścieków;
- Rozwój naturalnych (biologicznych) systemów oczyszczania wód.

Efekty:

- Rozwój infrastruktury technicznej w zakresie ochrony wód i ich gospodarka;
- Powstawanie właściwych systemów ochrony zasobów wodnych;
- Poprawa jakości wód powierzchniowych;

- Poprawa jakości wód pitnych;
- Dysponowanie odpowiednią ilością i jakością wody pitnej;
- Systematyczna likwidacja nie oczyszczonych ścieków;
- Zmniejszenie ilości ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód i gruntów.

Cel operacyjny: Ochrona litosfery

Priorytety:

- Wdrażanie mało- i bezodpadowych technologii w procesach produkcyjnych;
- Wdrażanie nowoczesnych technologii recyklingu, utylizacji i unieszkodliwiania odpadów;
- Rekultywacja i zagospodarowanie zdegradowanych gruntów;
- Likwidacja składowisk substancji niebezpiecznych (mogilników);
- Zapobieganie procesom zanieczyszczenia i degradacji, zwłaszcza erozji gleb.

Działania:

- Opracowywanie programów i projektów technicznych oraz wdrażanie technologii produkcyjnych mało- i bezodpadowych oraz unieszkodliwianie i utylizacja odpadów;
- Zwiększanie lesistości gminy;
- Właściwa gospodarka odpadami;
- Stymulowanie właściwego gospodarowania środkami ochrony roślin;
- Realizacja programu zagospodarowania odpadów innych niż komunalne, opracowanego w 1999 r. na zlecenie Wojewody Szczecińskiego;
- Systematyczna likwidacja i rekultywacja tzw. dzikich wysypisk odpadów;
- Wdrażanie systemu selektywnej zbiórki odpadów i odzysku surowców wtórnych, co pozwoli na zmniejszenie ilości składowanych odpadów stałych.

Efekty:

- Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów;
- Odzysk surowców wtórnych;
- Uporządkowanie gospodarki odpadami,
- Odzyskanie dla celów produkcyjnych zdegradowanych gruntów;
- Zmniejszenie zanieczyszczenia gleb i innych elementów środowiska przyrodniczego;
- Likwidacja "dzikich" wysypisk i odzyskanie dla środowiska przyrodniczego terenów przez nie zajmowanych;
- Ograniczenie procesów degradacji i erozji gleb.

Cel operacyjny: Poprawa jakości atmosfery

Priorytety:

- Ograniczenie zanieczyszczeń wprowadzonych do powietrza atmosferycznego;
- Wdrażanie nowych i modernizacja istniejących źródeł energii, w których podstawowym nośnikiem energii będą tzw. paliwa odnawialne.

Działania:

- Instalowanie urządzeń do oczyszczalni gazów odlotowych, powstających w procesie spalania zwłaszcza węgla kamiennego;

- Ograniczenie emisji dwutlenku węgla poprzez stosowanie w procesie spalania takich źródeł energii, jak gaz płynny, drewno, słoma, olej opałowy, olej roślinny, biogaz;
- Wdrażanie programów ograniczających zużycie wszelkiego rodzaju energii,
- Modernizacja energochłonnych. systemów oświetlenia ulic na nowoczesne mniej energochłonne;
- Modernizacja mało sprawnych kotłowni opalanych węglem na systemy energooszczędne, w których stosuje się głównie odnawialne źródła energii,
- Realizacja inwestycji pozwalających na produkcję energii z odnawialnych źródeł energii (biomasa, energia wiatru, wody i inne);
- Realizacja termomodernizacji budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej;
- Monitoring zanieczyszczeń powietrza.

Efekty:

- Ograniczenie emisji i emisji zanieczyszczeń;
- Poprawa stanu czystości powietrza;
- Zmniejszenie ilości zużywanej energii;
- Wykorzystanie lokalnych źródeł energii do produkcji energii (biomasa, oleje roślinne, energia wiatru, energia wody, energia słońca i inne);
- Rozwój przedsiębiorczości i aktywizacja miejscowego rynku pracy.

Cel operacyjny: Zwiększenie i tworzenie retencji wód

Priorytety:

- Opracowanie i wdrażanie programu małej retencji w gminie;
- Zwiększenie nasadzeń i zalesiania terenów położonych wzdłuż cieków i zbiorników wodnych.

Działania:

- Opracowanie programu małej retencji na obszarze gminy, uwzględniającego odbudowę, modernizację i budowę systemów retencjonujących wodę;
- Systematyczna realizacja programu małej retencji;
- Systematyczne prowadzenie nasadzeń i zalesień terenów położonych wzdłuż cieków i zbiorników wodnych.

Efekty:

- Zwiększenie zasobów wód powierzchniowych w gminie;
- Poprawa stosunków wodnych,
- Zwiększenie retencji wodnej;
- Możliwość rozwoju gospodarki rybnej;
- Możliwość organizowania rekreacji przy większych zbiornikach wodnych;
- Możliwość budowy małych elektrowni wodnych.

Cel operacyjny: Zachowanie bioróżnorodności i ochrona przyrody

Priorytety:

- Opracowanie strategii zachowania bioróżnorodności i ochrony przyrody gminy z uwzględnieniem strategii krajowej i wymogów Unii Europejskiej;
- Opracowanie waloryzacji przyrodniczej dla gminy;

- Sukcesywne tworzenie obszarów chronionych, które wraz z lasami i terenami zieleni ekologicznej połączone byłyby korytarzami ekologicznymi;
- Optymalne kształtowanie rozmieszczenia struktury przestrzennej, między innymi poprzez nowe zalesienia.

Działania:

- Ograniczanie zanieczyszczeń powietrza wód i gleb poprzez różnorakie działania w zakresie ochrony środowiska;
- Rozwój turystyki przyjaznej środowisku;
- Utrzymanie i urządzenie terenów zieleni w strefach zamieszkania;
- Wspieranie działań na rzecz edukacji ekologicznej;
- Rekultywacja i uzdatnianie terenów zdegradowanych przez działalność gospodarczą;
- Tworzenie ścieżek dydaktyczno - przyrodniczych po ciekawych przyrodniczo terenach gminy;
- Wdrażanie i monitoring programów ochrony środowiska.

Efekty:

- Stworzenie kompleksowego systemu ochrony przyrody;
- Poprawa stanu przyrody;
- Zwiększenie lesistości i terenów zielonych w gminie;
- Zachowanie bioróżnorodności w gminie;
- Zachowanie krajobrazu i cennych obiektów przyrodniczych;
- Redukcja zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego;
- Wyłączenie z zagospodarowania obszarów o wysokich walorach środowiskowych.

Cel operacyjny: Efektywne zarządzanie przestrzenią i koordynacja działalności inwestycyjnej

Priorytety:

- Zwiększenie efektywności zarządzania przestrzenią;
- Ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego;
- Wdrażanie systemów rozwoju przestrzennego dla poszczególnych jednostek funkcjonalnych.

Działania:

- Stworzenie systemu informacji planistycznej;
- Stwarzanie zasobu map;
- Wdrażanie dobrych rozwiązań architektonicznych na obszarach wiejskich.

Efekty:

- Ułatwienie podejmowania decyzji planistycznych;
- Usprawnienie koordynacji i optymalizacji zamierzeń planistycznych w gminie;
- Podniesienie atrakcyjności turystycznej i osadniczej obszarów w gminie;
- Ograniczenie nadmiernej presji urbanizacyjnej na obszarach atrakcyjnych pod względem przyrodniczym;
- Ograniczenie powstawania i rozwoju jednostek osadniczych bez odpowiedniego wyposażenia ich w infrastrukturę techniczną i społeczną.

3.2. ZMIANY W STRUKTURZE GOSPODARCZEJ OBSZARU, W TYM ZASADY KSZTAŁTOWANIA ROLNEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ.

CEL STRATEGICZNY: ROZWÓJ ROLNICTWA, PRZETWÓRSTWA ROLNO - SPOŻYWCZEGO I OBSZARÓW WIEJSKICH

Cel operacyjny: Kreowanie warunków i podstaw organizacyjno-finansowych na rzecz integracji sfery produkcji rolnej ze sferą przetwórstwa rolnego oraz z obrotem artykułami rolnymi

Priorytety :

- Wspieranie rozwoju i procesu modernizacji gospodarstw rolnych oraz przetwórstwa rolno – spożywczego;
- Organizowanie marketingu produktów rolno – spożywczych;
- Budowa infrastruktury rynku rolnego, np. punktów skupu;
- Stwarzanie warunków dla realizacji inwestycji w gospodarstwach rolnych.

Działania:

- Współdziałanie z AWRSP, największym dysponentem użytków rolnych, w zakresie kreowania warunków sprzyjających rozwojowi rolnictwa i obszarów wiejskich;
- Działania na rzecz wykorzystywania innych funkcji w rozwoju obszarów wiejskich, np. agroturystyka i ekoturystyka;
- Inicjowanie tworzenia grup producentów rolnych;
- Tworzenie nowych jednostek usługowo-rolniczych lub przetwórczych w oparciu o istniejące obiekty i instytucje;
- Działania na rzecz poprawy wiedzy fachowej rolników i ich rodzin;
- Wdrażanie nowych, efektywnych technologii w rolnictwie i przetwórstwie rolno - spożywczym.

Efekty:

- Wzrost efektywności i konkurencyjności rolnictwa i sektora rolno –spożywczego;
- Podniesienie jakości wytwarzanych produktów;
- Dostosowanie sektora przetwórstwa rolno-spożywczego do wymogów Unii Europejskiej pod względem weterynaryjnym, sanitarnym i jakościowym;
- Przyspieszenie procesów integracji rolnictwa z przetwórstwem spożywczym,
- Zreformowanie i usprawnienie systemów dystrybucji towarów;
- Rozwój grup produkcyjno - marketingowych, związków producentów oraz innych uczestników rynku;
- Stworzenie systemu alternatywnych systemów dystrybucji produktów rolnych;
- Zwiększenie efektywności obrotu surowcami i produktami rolno - spożywczymi,

Cel operacyjny: Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich

Priorytety:

- Wykorzystanie innych funkcji niż rolnictwo w rozwoju terenów wiejskich;
- Rozwój podmiotów podejmujących działalność gospodarczą w sferze poza- rolniczej i tworzenie nowych miejsc pracy;
- Zalesianie nieużytków i gruntów mało przydatnych dla rolnictwa;
- Rozwój agroturystyki, ekoturystyki i turystyki leśnej i tzw. turystyki wędkarskiej.

Działania:

- Opracowanie i wdrażanie programów "Odnowa wsi", mających na celu, między innymi, powstawanie społecznych, materialnych i ekonomicznych warunków do zmiany funkcji wsi;
- Działania na rzecz modernizacji i restrukturyzacji gospodarstw rolnych;
- Budowa niezbędnej infrastruktury technicznej, dzięki czemu powstaną warunki sprzyjające rozwojowi przedsiębiorczości;
- Przekazywanie części gruntów będących we władaniu AWRSP na cele nierolnicze: pod zalesienie, urządzenia rekreacyjne, infrastrukturę techniczną i mieszkaniową oraz inne;
- Zalesienie gruntów nieprzydatnych rolniczo;
- Intensyfikowanie rolnictwa w wyniku tworzenia działów i gałęzi produkcji o wysokiej chłonności czynnika pracy żywej, np. uprawa roślin jagodowych i warzyw;
- Organizowanie i finansowanie kształcenia osób zmieniających zawód;
- Opracowanie programu zalesiania gruntów;
- Systematyczne zalesienia terenów rolniczych, zgodnie z opracowanym programem.

Efekty:

- Dzięki programom "Odnowa wsi" nastąpi gospodarczy rozwój terenów wiejskich,
- Nastąpi aktywizacja działań społeczności lokalnej,
- Nastąpi rozwój infrastruktury technicznej,
- Powstaną nowe miejsca pracy,
- Nastąpi rozwój małych i średnich przedsiębiorstw, działających w sferze pozarolniczej,
- Nastąpi gospodarczy rozwój terenów wiejskich,
- Wzrost powierzchni lasów i poprawa bilansu wodnego.

CEL STRATEGICZNY: ROZWÓJ ROLNICTWA I PRZETWÓRSTWA ROLNO – SPOŻYWCZEGO ORAZ TERENÓW WIEJSKICH

Założenia ogólne

Cel operacyjny związany z rozwojem branży rolniczej:

Dostosowanie rolnictwa i jego otoczenia do wymogów gospodarki rynkowej i członkostwa z Unią Europejską

Cele szczegółowe:

- **obniżenie kosztów produkcji**
  - zmniejszenie zatrudnienia rolniczego,
  - wykorzystanie rolniczych środków produkcji do działalności pozarolniczej,
  - poprawa struktury agrarnej.
- **dostosowanie struktury produkcji do potrzeb rynku**

- wzrost jakości produktów rolniczych,
- usprawnienie obrotu artykułami rolnymi,
- uniezależnienie się od dotychczasowych form pośrednictwa,
- zwiększenie skali jednorodnej produkcji.

➤ **rozwój przetwórstwa miejscowych surowców rolnych**

- uruchomienie przetwórstwa owoców, warzyw, ryb
- przechowalnictwo
- chłodnie

Działania – projekty przedsięwzięć, umożliwiające realizację założonych celów

- organizacja kompleksowego systemu informacji dla rolników,
- cykl szkoleń dla producentów rolnych,
- tworzenie branżowych grup producentów rolnych,
- tworzenie specjalistycznych, wysokotowarowych gospodarstw modelowych,
- kontraktowa integracja pionowa,
- wspólny system promocji i marketingu,
- rozwój dodatkowych źródeł dochodu (np. agroturystyka, mała gastronomia, usługi socjalne i cateringowe),
- gospodarstwa produkujące metodami ekologicznymi.

Funkcja rolnicza będzie nadal jedną z podstawowych funkcji w rozwoju gospodarczym gminy. Zakłada się konieczność jej odbudowy i wzmocnienia ekonomiczno – organizacyjnego. Proces, rozłożony w czasie, będzie uzależniony jednak od ogólnej polityki rolnej oraz poziomu rozwoju gospodarczego kraju. Ważnymi czynnikami stymulującymi program mogą być także: integracja z Unią Europejską, dalsze przekształcenia strukturalne oraz prywatyzacja otoczenia rolnictwa. W perspektywie najbliższych lat przewiduje się wsparcie procesu modernizacji gospodarstw rolnych, marketingu i przetwórstwa rolno – spożywczego oraz podnoszenie ich jakości. Zmierza się do tego, by rolnik produkował lepiej, ale niekoniecznie więcej. Wsparcie może dotyczyć:

- inwestycji w gospodarstwach rolnych (modernizacji budynków, parku maszynowego oraz poprawy jakości produkcji),
- przetwórstwa i marketingu produktów rolno – spożywczych. Służyć to ma wzmocnieniu pozycji konkurencyjnej gospodarstw rolnych oraz uzyskaniu wyższych dochodów (dotyczy to gospodarstw rozwojowych),

- przechodzenia na wcześniejsze emerytury rolników oraz zagospodarowanie się młodych rolników, tworzenie nowoczesnych konkurencyjnych gospodarstw rolnych,
- tworzenia grup producenckich i poprawy organizacji rynku rolnego,
- rozwoju innych funkcji, istotnych w rozwoju terenów wiejskich, np. agroturystyki.

Zadania

W oparciu o przewidywane w perspektywie członkostwo w Unii Europejskiej i zmiany w polityce rolnej w Polsce, zakłada się w gminie realizację następujących zadań:

- Ⓜ poprawę struktury władania i użytkowania gruntów oraz tworzenie efektywnej struktury agrarnej, tworzenie gospodarstw modelowych,
- Ⓜ przekazanie części gruntów gospodarstw AWRSP (dzierżawy) do dalszego wykorzystania na cele rolnicze na rzecz indywidualnych gospodarstw rolnych lub wyłączenie ich na cele nierolnicze: pod zalesienia, urządzenia rekreacyjne, infrastrukturę techniczną, socjalną i mieszkaniową oraz na rzecz innych pozarolniczych działów i gałęzi gospodarczych,
- Ⓜ zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo,
- Ⓜ przeznaczenie części zasobów trwałych - budynków i budowli nieprzydatnych dla rolnictwa na cele nierolnicze (drobna wytwórczość, usługi, rzemiosło oraz inna pozarolnicza działalność),
- Ⓜ intensyfikację rolnictwa, zwłaszcza niektórych działów i gałęzi produkcji o wysokiej chłonności czynnika pracy żywej (tzw. działy specjalne) oraz osiągnięcie wysokiego poziomu produkcji rolnej, związanej z systemem kontraktacji i przemysłem rolno – spożywczym, przy wzroście konkurencyjności kosztów wytwarzania,
- Ⓜ pozytywną selekcję indywidualnych gospodarstw rolnych, tj. wspieranie gospodarstw rodzinnych zapewniających dochody na poziomie parytetowym i gospodarstw drobnych wykorzystujących alternatywne źródła dochodów,
- Ⓜ w indywidualnych gospodarstwach rolnych o odpowiednich uwarunkowaniach organizacyjnych – wykorzystanie ich zasobów na rzecz innych, pozarolniczych kierunków działalności gospodarczej, szczególnie w dziedzinach usług rekreacyjnych (agroturystyka), czy tzw. usług i produkcji nakładczej,
- Ⓜ w zakresie kierunków produkcji rolnej – preferowanie systemu polowego z kierunkiem zbożowym oraz chowem trzody chlewnej i chowem bydła mlecznego z uzupełniającym kierunkiem uprawy rzepaku,
- Ⓜ kreowanie warunków i podstaw organizacyjno – finansowych na rzecz integracji sfery produkcji rolnej ze sferą przetwórstwa rolnego oraz z dziedziną obrotu artykułami rolnymi, zwłaszcza z organizacjami skupu, przechowalnictwa, rynkami hurtowymi (również z giełdami rolno – towarowymi),
- Ⓜ inicjowanie, tworzenie grup producentów (marketingowych) rolnych, spółdzielni,
- Ⓜ utworzenie nowych jednostek usługowo – rolniczych lub przetwórczych w oparciu o istniejące obiekty i instytucje,
- Ⓜ poprawę wiedzy fachowej rolników i ich rodzin.

Realizacja

Strategia restrukturyzacji rolnictwa w gminie może przebiegać w dwóch etapach:

- ™ strategia przetrwania (działań bieżących),
- ™ strategia długofalowych przemian.

Strategia przetrwania (okres 4-5 lat) oznacza podjęcie działań w celu najlepszego wykorzystania użytków rolnych i obiektów (w odpowiednim stanie technicznym), sprzedaż lub zakup gruntów rolnych i obiektów przez poszczególnych rolników. W sytuacji braku kapitału wykorzystane będą różne możliwości jego pozyskiwania, tj. przekazywanie gruntów w dzierżawę, użyczenie, pozyskiwanie współników oraz poszukiwanie dodatkowych dochodów poza rolnictwem. Nastąpi dalsza koncentracja ziemi i upadek wielu gospodarstw. Powstanie szansa na zmianę zawodu i możliwości zatrudnienia w innych niż rolnictwo zajęciach, np. w usługach, turystyce, przetwórstwie rolno – spożywczym.

W strategii długofalowej restrukturyzacji rolnictwa w skali powiatu drawskiego należy brać pod uwagę następujące działania:

- prawidłowe kształtowanie przestrzennej organizacji produkcji rolniczej, rozmieszczenie przetwórstwa rolno – spożywczego i rynków zbytu,
- tworzenie w okresie docelowym optymalnych – modelowych gospodarstw, które będą konkurencyjne dla gospodarstw UE,
- dopasowanie organizacji obsługi w pełnym zakresie do: form, kierunków i skali produkcji oraz przestrzennej rozmieszczenia ośrodków produkcyjnych,
- przemiany w strukturze obszarowej gospodarstw i firm, które muszą uwzględniać problemy społeczno – demograficzne oraz wpływ zmian w technologii i organizacji produkcji rolniczej i jej przetwarzania na kolejnych etapach dochodzenia do założonego modelu organizacyjnego, czyli określenie optymalnego obszaru – skali produkcji – uwzględniając optimum technologiczne i ekonomiczne gospodarstwa,
- przyjęcie optymalnego kierunku produkcji oraz poziomu intensywności i produktywności w zależności od warunków przyrodniczych i zasobów produkcyjnych oraz typów gospodarstw, a także przewidywanych zmian w technologii produkcji (uwzględnienie postępu biologicznego, technicznego i organizacyjnego w produkcji i przetwórstwie),
- optymalne lokalizowanie i przyjmowanie odpowiedniej skali bazy przetwórczej, sieci magazynowo – składowej, dostosowanych do konkretnych warunków produkcyjnych,
- wytwarzanie oczekiwanych przez konsumentów produktów żywnościowych.

Wiele wyżej opisanych elementów restrukturyzacji regulowanych będzie przez politykę regionalną i interwencjonizm państwowy (głównie system preferowanego wspierania finansowego oraz wsparcia w ramach funduszy przedakcesyjnych). Mając na uwadze powyższe, można przyjąć, że w gminie Ostrowice i powiecie drawskim w ciągu najbliższych 15 lat wystąpią następujące zjawiska strukturalne, tj.:

- w strukturze gospodarstw rolnych funkcjonować będą zarówno gospodarstwa rodzinne, jak również gospodarstwa rolne typu wielkoobszarowego, kierowane przez indywidualnego właściciela, dzierżawcę lub spółki prawa handlowego. Gospodarstwa takie, z uwagi na dużą ilość jednorodnej produkcji i niskie koszty wytwarzania, będą konkurencyjne na rynku krajowym i zagranicznym. Gospodarstwa drobne, zabezpieczające dotychczas potrzeby konsumpcyjne rodziny, będą nadal funkcjonować, pod warunkiem zmiany profilu produkcji – z ogólnej na specjalistyczną. Niewskazane jest ograniczenie powierzchni gospodarstw. Jedynym kryterium pomocy winno być: poziom efektywności i ich konkurencyjność na rynku. O rodzinnym charakterze gospodarstwa decydować będzie struktura zatrudnienia (w której przeważać powinno zaangażowanie właścicieli),
- powstanie grupa gospodarstw indywidualnych o powiększonym obszarze w oparciu o wydzielony areał gospodarstw Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa. Będą to gospodarstwa efektywne i dobrze wyposażone w środki produkcji.

W wyniku działań restrukturyzacyjnych (w okresie 15 lat) nastąpi w gminie:

- zmniejszenie liczby gospodarstw indywidualnych (towarowych),
- wzrośnie przeciętna wielkość gospodarstw,

- nieznaczne obniżenie ilości małych gospodarstw, które będą traktowane raczej jako działki przydomowe,
- nastąpi polaryzacja w kierunku tworzenia i funkcjonowania czterech typowych modeli produkcyjnych gospodarstw.

Modele gospodarstw

Opcje obszarowe gospodarstw modelowych

W obszarze gminy Ostrowice preferowane winny być cztery modele ekonomiczne gospodarstw rolnych. Ze względu na to, że w perspektywie przyszłych lat gospodarstwa do 30 ha użytków rolnych nie będą odgrywać znaczącej roli w produkcji rolnej na rynek, przygotowano, po wielu analizach i symulacjach ekonomiczno – organizacyjnych, cztery typy obszarowe gospodarstw. Gospodarstwa o powierzchni powyżej 500 ha użytków rolnych uznano również jako nietypowe, w których przemiany strukturalne odbywać się będą w inny sposób. Do określenia obszaru i struktury użytków gospodarstw modelowych wykorzystano dane statystyczne dwóch zasadniczych warunków gospodarstw modelowych, tj. poziomu dochodowości oraz poziomu zatrudnienia.

Przesłanki organizacyjno – produkcyjne:

- podstawą kształtowania modeli był obszar i struktura użytków rolnych,
- gospodarstwa posiadają zbliżoną jakość gleb,
- gospodarstwa bezinwentarzowe wykorzystują użytki zielone do towarowej produkcji siana,
- kierunki produkcji zwierzęcej narzuca struktura użytków rolnych,
- dla wszystkich gospodarstw przyjęto określone wyposażenie techniczne,
- dla wszystkich modeli przyjęto uproszczony schemat organizacji produkcji.

Modele i warianty gospodarstw

Tabela 9. Obszar i struktura użytków

Model	Powierzchnia UR-ha	Udział uż. ziel. %	Przewidywane kierunki produkcji
M-I	37,3	18,8	prod. towarowa zbóż, rzepaku, okopowe, chów bydła i trzody
M-II	67,5	13,8	prod. towarowa zbóż, rzepaku, okopowe, chów bydła i trzody
M-III	139,8	12,5	prod. towarowa zbóż, rzepaku, okopowe, chów trzody
M-IV	334,2	22,2	prod. towarowa zbóż, rzepaku, okopowe, chów bydła mlecznego

Warianty organizacyjno - produkcyjne

Warunki produkcyjne i obszarowe, udział użytków zielonych, zasoby budynkowe oraz predyspozycje rolnika narzucają przyjęcie następujących założeń wariantowych:

- * Wariant 1 Gospodarstwa bezinwentarzowe, ukierunkowane na produkcję towarową zbóż, rzepaku, okopowych i siana,
- * Wariant 2 Gospodarstwa prowadzące produkcję roślinną z uwzględnieniem potrzeb paszowych oraz produkcję towarową roślinną, jak w wariantcie 1, przy czym:

- gospodarstwa modeli M-I i M-II ze względu na mały obszar ogólny i użytków zielonych prowadzą produkcję zwierzęcą mieszaną- chów bydła i trzody,
- gospodarstwa modelu M-III ze względu na niewielki udział użytków zielonych prowadzą wyłącznie chów trzody chlewnej w cyklu zamkniętym,
- gospodarstwa modelu M - IV przy zwiększonym udziale użytków zielonych prowadzą chów bydła mlecznego.

Uwaga: Przy projektowaniu skali i struktury produkcji przyjęto:

- proporcjonalny do jakości gruntów udział upraw intensywnych, które w praktyce mogą się nieznacznie zmieniać, co nie będzie miało istotnego wpływu na wyniki,
- tradycyjną strukturę produkcji zwierzęcej w gospodarstwach mniejszych, z nieznaczną zmianą struktury zasiewów ze względu na potrzeby paszowe,
- najbardziej racjonalne wobec struktury użytków kierunki produkcji zwierzęcej w gospodarstwach większych.

Wielkość produkcji potencjalnie towarowej w jednostkach zbożowych

Tabela 10. Gospodarstwa bezinwentarzowe

Rodzaj Produkcji	Model I Wariant 1		Model II Wariant 1		Model III Wariant 1		Model IV Wariant 1	
	Ilość jedn.		Ilość jedn.		Ilość edn.		Ilość] edn.	
	fiz.	zbóż.	fiz.	zbóż.	fiz.	zbóż.	fiz.	zbóż.
Zboża q	750	750	1 454	1 454	3 165	3 165	6 837	6 837
Rzepak q	150	300	300	600	500	1 000	1 250	2 500
Ziemniaki, buraki cukr. q	1 160	290	1 880	470	5400	1 350	9 000	2 250
Siano łąkowe q	280	112	372	149	700	280	3 710	1484
Mleko l								
Żywiec wołowy kg								
Żywiec wieprzowy kg								
Razem	2 340	~1 452	4006	2673	9765	5795	20797	13071
Ilość jedn.zbóż./1 ha UR	x	39	x	40	x	41	x	3Q

Tabela 11. Gospodarstwa z inwentarzem

Rodzaj Produkcji	Model I Wariant 2		Model II Wariant 2		Model III Wariant 2		Model IV Wariant 2	
	Ilość jedn.		Ilość jedn.		Ilość jedn.		Ilość edn.	
	fiz.	zbóż.	fiz.	zbóż.	fiz.	Zbóż.	fiz.	zbóż.

Zboża q	758	758	1 476	1 476	3207	3207	6841	6841
Rzepak q	150	300	300	600	500	1000	1250	2500
Ziemniaki, buraki cukr. q	1 160	290	1 880	470	5400	1350	9000	2 250
Siano łąkowe q	280	112	372	149	700	280	3710	1 484
Mleko l	8 000	72	12 000	108	-	-	240	2 160
Żywiec wołowy kg	900	54	1 350	8'1	-	-	26900	1614
Żywiec wieprzowy kg	9450	520	15960	878	41730	2 295	-	-
Razem	20 698	2 106	33338	3762	51 537	8 132	287	106 849
Ilość jedn.zbóż./1 ha UR	x	56	x	56	x	58	x	50

Analizę przeprowadzono w oparciu o ukształtowane modele i warianty organizacyjno – produkcyjne w określonych grupach obszarowych. Przedstawione założenia, przebieg oraz wyniki analizy odnoszą się do standardowych warunków organizacyjno – produkcyjnych i aktualnych realiów cenowo – rynkowych (rok 2001). Analizę uzupełniono przeliczeniem produkcji na jednostki zbożowe oraz podstawowymi wskaźnikami produkcyjno – ekonomicznymi.

Konkluzją analizy i oceny wyników jest wskazanie optymalnego modelu gospodarstwa do upowszechniania w gminie Ostrowice.

Model I i model II gospodarstw w obydwu wariantach nie zapewnia przewidywanego parytetu dochodowego w obecnych warunkach ekonomicznych. Jednakże efektywność tych gospodarstw jest dostatecznie wysoka, by przy bardziej korzystnych relacjach cenowo – rynkowych bądź przy wprowadzeniu dodatkowych kierunków działalności (np. uprawa warzyw, owoców jagodowych, agroturystyka), mogły osiągnąć zadowalający poziom dochodów na osobę.

Model III wykazuje najwyższą efektywność w obydwu wariantach, przy ok. 4% zatrudnieniu. Jego efektywność może także wzrosnąć przy pozytywnej zmianie warunków ekonomiczno – organizacyjnych.

Model IV przynosi największy poziom dochodu, w tym najkorzystniejsze perspektywy rozwojowe, jednak wyniki jednostkowe oraz wskaźniki uzyskuje najniższe. Efektywność tego typu gospodarstw może wzrosnąć w wyniku modernizacji i reorganizacji.

Ostatecznie można sformułować następujące wnioski z optymalizacji gospodarstw:

Model III – gospodarstwo o pow. ok. 140 ha w wariantach bezinwentarzowym i prowadzącym chów zwierząt spełnia wszystkie wymagane warunki, czyli może stanowić wzorzec optymalnego gospodarowania rolnego do upowszechnienia w gminie.

Model I, do którego najbardziej zbliżona jest przeciętna wielkość gospodarstw, może efektywnie funkcjonować po wprowadzeniu dodatkowych kierunków działalności. Gospodarstwa tego modelu winny natomiast zreorganizować produkcję lub dążyć do modelu optymalnego.

Model II gospodarstw należy traktować jako krótkotrwałą formę przejściową.

Model IV gospodarstw po stosownej reorganizacji produkcji i poziomu zatrudnienia należy postrzegać jako gospodarstwa o możliwie największej dynamice rozwoju i postępu ze względu na akumulację nadwyżek finansowych.

PRODUKCJA ROLNICZA – POPRAWA EFEKTYWNOŚCI I JAKOŚCI

Spodziewane efekty

- wzrost zatrudnienia,
- uzyskanie produkcji wysokiej jakości warzyw i owoców miękkich,
- w II-gim etapie uruchomienie, w oparciu o istniejące zasoby trwałe, lokalnej przechowalni i bazy konfekcjonowania surowca.

Kierunki rozwoju produkcji roślinnej

Zboża

- utrzymanie powierzchni upraw zbóż na dotychczasowym poziomie lub ograniczenie o około 10% w strukturze zasiewów przy wykorzystaniu nowych, wydajnych i dobrych odmian,
- preferowanie upraw pszenic wysokojakościowych pod potrzeby przemysłu piekarniczego,
- produkcja żyta na potrzeby produkcji spirytusu odwodnionego,
- wykorzystanie w dużych gospodarstwach nowych technologii uprawy.

Rzepak

- wzrost powierzchni uprawy, zwłaszcza w gospodarstwach większych obszarowo, położonych w rejonach dotychczasowej jego produkcji, w ramach kontraktów z przemysłem olejarskim,
- nowe technologie i środki ochrony.

Ziemniaki

- wzrost produkcji, ale w oparciu o umowy kontraktacyjne i handlowe,
- uporządkowanie odmianowe (ilościowe i jakościowe) prowadzące do wzrostu wydajności i jakości,
- konfekcjonowanie ziemniaków jadalnych.

Uprawy specjalne

- uprawa traw nasiennych i roślin motylkowych,
- intensyfikacja rolnictwa w kierunku wykorzystania istniejących warunków agroprzyrodniczych,
- wykorzystanie lokalnych możliwości zaopatrzenia upraw specjalnych w wodę,
- wykorzystanie miejscowych warunków i możliwości utworzenia zintegrowanej z przetwórstwem rolno – spożywczym i chłodnictwem bazy surowcowej, (owoce jagodowe, warzywnictwo itp.),
- uprawy tzw. roślin energetycznych (wierzba, malwa, róża i inne),
- utworzenie nowych miejsc pracy poprzez wprowadzenie upraw pracochłonnych.

Kierunki rozwoju produkcji zwierzęcej

Trzoda chlewna

Główny kierunek to poprawa efektywności chowu poprzez:

- powiązania kontraktacyjne z zakładami przetwórstwa i utworzenie grupy producentów,
- wprowadzenie klasyfikacji poubojowej zgodnie z systemem EUROP,
- poprawę mięsności (racjonalny tucz).

Bydło

Główny kierunek to zwiększenie koncentracji i specjalizacji w chowie bydła oraz produkcji mleka i wołowiny poprzez:

- zdecydowane odchodzenie od kierunku użytkowania mleczno – mięsnego,
- dążenie do uzyskania wysokiej jakości wołowiny poprzez chów czystych ras mięsnych,
- koncentrację produkcji mleka, zwiększenie wydajności jednostkowej oraz poprawę jego jakości,
- utworzenie większych stad (od 20 szt.) i wyposażenie obór w aparaturę do chłodzenia mleka,
- rozwój spółdzielczości mleczarskiej.

Chów i hodowla alternatywna

Zwierzęta zaliczane do tzw. hodowli alternatywnej, to m.in. strusie, daniela, konie, przepiórki, pszczoły. Rozwój rolnictwa w warunkach przyrodniczych gminy Ostrowice może być wsparty hodowlą alternatywną. Rozwój tej hodowli może wpłynąć na poprawę efektywności ekonomicznej gospodarstw produkcyjnych, a także na atrakcyjność gospodarstw nastawionych na agroturystykę.

W związku z nowelizacją ustawy o zwierzętach łownych, w której do zwierząt gospodarskich zaliczono daniela, można wykorzystać popegeerowskie nieużytki rolne do ich chowu na mięso i skóry. Do chowu tych zwierząt nie potrzeba budynków gospodarczych, a ich hodowla jest nieskomplikowana i opłacalna.

Upowszechnienie alternatywnej hodowli w gminie Ostrowice może stać się dodatkowym i znaczącym źródłem dochodu zarówno dla gospodarstw towarowych, jak i agroturystycznych.

Rozwój rolnictwa ekologicznego – rolnictwo zintegrowane

Szansą dla rozwoju rolnictwa na obszarach przyrodniczo chronionych może być produkcja metodami ekologicznymi, rozwijanie ekologizacji rolnictwa służącej przede wszystkim ochronie środowiska naturalnego, a w dalszej kolejności produkcji zdrowej żywności. Ekologizacja może być też szansą na częściowe rozwiązanie problemu bezrobocia i depopulacji, z racji rozwoju w jej ramach pracochłonnych kierunków produkcji. Produkcja zdrowej żywności nabierać będzie coraz większego znaczenia z racji spodziewanego w najbliższych latach wzrostu popytu na usługi turystyczne, w tym ekoturystyczne i agroturystyczne.

Przewiduje się powstanie 4-5 gospodarstw ekologicznych, które mogą zrzęcać się w Ekolandzie i sprzedawać swoje produkty w Szczecinie i Koszalinie.

W gminie zaleca się wdrożenie tzw. systemu rolnictwa zintegrowanego obejmującego zarówno gospodarstwa indywidualne, jak i dzierżawców. Stworzy to podstawy do ekologizacji całej gminy.

Rolnictwo zintegrowane jest to system produkcji wykorzystujący w harmonijny sposób postęp techniczny i biologiczny w uprawie, nawożeniu i ochronie roślin. W rolnictwie

zintegrowanym przemysłowe środki produkcji (nawozy mineralne i pestycydy) są stosowane w umiarkowanych ilościach, wspomagają one całokształt poczynań agrotechnicznych rolnika i są efektywnie wykorzystywane. Celem gospodarowania jest uzyskanie stabilnej wydajności i odpowiedniego dochodu rolniczego doraźnie, jak również w długim okresie, w sposób nie zagrażający środowisku przyrodniczemu.

Można w uproszczeniu stwierdzić, że jest to system łączący w sobie najlepsze elementy rolnictwa ekologicznego (płodozmian, nawożenie organiczne, uprawa międzyplonów, mechaniczna pielęgnacja, dbałość o żywność i biologiczną aktywność gleby) i konwencjonalnego (nawozy mineralne stosowane w umiarkowanych dawkach oraz interwencyjnie aplikowane pestycydy).

Można w zdecydowany sposób nawet o 30-50% ograniczyć zużycie pestycydów i nawozów mineralnych i nie spowoduje to większego spadku produkcji niż o 3-5%. Koncepcja ta zakłada, że część nakładów ponoszonych na te środki produkcji może być skompensowana zabiegami agrotechnicznymi i biologicznymi, zastosowanymi zgodnie z wiedzą rolniczą i ekologiczną. Ten system produkcji powinien zapewnić:

- uzyskanie produkcji na odpowiednio wysokim poziomie, ale nie maksymalnym, dzięki wykorzystaniu naturalnych zasobów siedliska i umiejętnym wspomaganii ich środkami przemysłowymi,
- dobrą jakość produktów rolniczych,
- ekonomiczną stabilność gospodarstw, określaną doraźnie, jak również w długiej perspektywie czasowej,
- eliminację lub wyraźne ograniczenie skażeń obszarowych środowiska przyrodniczego powodowanych przez rolnictwo,
- mniejsze zużycie energii.

System zintegrowanej produkcji rolnej może być wdrażany tylko całościowo, traktując gospodarstwo o zrównoważonej produkcji roślinnej i zwierzęcej jako organiczną całość.

Przemysł rolno – spożywczy

Na terenie gminy występują korzystne warunki do rozwoju przemysłu rolno – spożywczego i przechowalnictwa. Rozwój przemysłu rolno – spożywczego w gminie jest podstawowym warunkiem rozwoju funkcji rolniczej i wzrostu dochodu producentów.

Kierunki rozwoju:

- przechowalnictwo zbóż na bazie obiektów własnych dużych gospodarstw,
- drobne przetwórstwo mięsne, piekarnictwo itp. (przetwórnictwo na potrzeby zaopatrzenia pobliskich miast i gminy – w zależności od inicjatywy mieszkańców),
- przetwórstwo mleka,
- przetwórstwo rzepaku, np. na biopaliwa.

Leśnictwo

Celem nadrzędnym jest przeznaczenie na cele leśne gruntów użytkowanych rolniczo oraz powiększenie powierzchni lasów w gminie. Do tego celu przeznaczyć należy grunty najslabsze kl. VI i VI z, występujące w pobliżu kompleksów leśnych, w zagłębieniach terenu itp.

Podstawowymi celami, jakie zamierza się osiągnąć przy realizacji programu zalesień, są:

- możliwość uzyskania przez ludność wiejską źródeł dochodu,
  - poprzez zatrudnienie przy zalesianiu gruntów i pielęgnacji upraw,
  - przy pielęgnacji drzewostanów,

- w turystyce poprzez zwiększenie ruchu turystycznego w wyniku podniesienia atrakcyjności regionu,
- poprzez zwiększone możliwości pozyskiwania runa leśnego i łowiectwa,
- wykorzystanie gruntów rolnych nieprzydatnych w produkcji rolniczej,
- racjonalizacja struktury użytkowania ziemi,
- poprawa walorów przyrodniczych i krajobrazowych regionu,
- poprawa ładu w gospodarce przestrzennej.

Działania

- weryfikacja gruntów rolnych pod względem przydatności do zalesień,
- uzgodnienia z Lasami Państwowymi i ZAWRSP oraz indywidualnymi właścicielami gruntów co do perspektywicznej koncepcji zalesień,
- opracowanie koncepcji realizacji programu z możliwością pozyskania w perspektywie subwencji na zalesianie.

Odnowa wsi

Zauważalna od wielu lat degradacja obszarów wiejskich, głównie w wyniku kryzysu, jaki przeżywa rolnictwo będące tradycyjną i dominującą gałęzią gospodarki na terenach wiejskich, spowodowała wyraźny spadek dochodów gospodarstw rolnych. Zmniejszyła się możliwość zarobkowania i zahamowany został proces inwestowania na terenach wiejskich. Wszystko to spowodowało, iż wieś, w szczególności popegeerowska, stała się obszarem, na którym występują problemy ekonomiczne i społeczne.

Jednym ze sposobów przeciwdziałania tym problemom jest wdrażanie programów odnowy wsi, jako elementu wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Odnowa wsi to proces kształtowania warunków życia ludzi na obszarach wiejskich. Przyczynia się do podnoszenia jakości życia, do rewitalizacji wsi oraz rozwoju gospodarczego zgodnego z poszanowaniem praw przyrody. Podstawowe cele odnowy wsi to:

- pozyskanie terenów pod zabudowę mieszkaniową, zakłady usługowe i produkcyjne;
- rozwój infrastruktury technicznej;
- utrzymanie i tworzenie dodatkowych miejsc pracy, np. w gastronomii, agroturystyce, ekoturystyce, czy produkcji z odnawialnych nośników energii;
- waloryzacja zasobów mieszkaniowych i zwiększenie atrakcyjności zamieszkania na wsi;
- rozwój infrastruktury turystycznej,
- przywrócenie albo zachowanie jednolitości wsi z krajobrazem,
- poprawa dostępności komunikacyjnej, waloryzacja środowiska kulturowego i przyrodniczego,
- likwidacja lokalnych źródeł zanieczyszczenia środowiska,
- polepszenie wyglądu wsi (estetyzacja),
- zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców;
- rozwój organizacji społecznych,
- integracja społeczności lokalnej.

Proces odnowy wsi wymaga w pierwszym etapie opracowania „Planu rozwoju i programu odnowy wsi”. Celowym wydaje się opracowanie takiego planu dla jednej lub dwóch wsi, jako modelowego programu odnowy, jak również dla innych wsi gminy. Proponuje się opracowanie takiego planu dla miejscowości typowo popegeerowskiej, np. dla Przytonia.

3.3 POPRAWA JAKOŚCI I WARUNKÓW ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

CEL STRATEGICZNY: AKTYWIZACJA MIEJSCOWEGO RYNKU PRACY I OGRANICZENIE BEZROBOCIA. ROZWÓJ PRZEDSIĘBIORCZOŚCI

Założenia ogólne

Obszar gminy Ostrowice posiada obecnie typowy charakter wielofunkcyjny. Jednym z głównych problemów takich obszarów jest nadmiar siły roboczej występujący w kilku postaciach:

- bezrobocia jawnego (głównie w rodzinach nierolniczych i popegeerowskich),
- bezrobocia ukrytego (głównie w gospodarstwach chłopskich),
- utrzymywania się struktury rolnictwa wymagającej dużych nakładów pracy.

Aktualne nadwyżki siły roboczej w gminie na obszarach wiejskich stanowią: bezrobocie (w formie jawnej i ukrytej) oraz efekt demograficzny przyrostów ludności w wieku produkcyjnym. Obok „aktualnych” nadwyżek ujawniają się w trakcie procesów restrukturyzacyjnych tzw. „nadwyżki potencjalne”. Szansą dla gminy jest więc aktywizacja nadwyżek szczególnie wiejskiej siły roboczej poprzez uruchomienie przedsięwzięć gospodarczych tworzących nowe miejsca pracy. Wymagają one jednak wsparcia ze strony gminy i regionu.

Zadania

Program winien zmierzać do zaoferowania społeczeństwu gminy w bliskiej przyszłości miejsc pracy dla osób:

- ® które utraciły pracę w rolnictwie,
- ® które na stałe muszą odejść z rolnictwa,
- ® które utraciły pracę w mieście w wyniku powstałego tam bezrobocia.

Do zakładanych działań aktywizujących częściową restrukturyzacją oraz tworzenie nowych miejsc pracy w gminie należą:

- a) w zakresie rolnictwa:

- odbudowa i rozwój funkcji rolniczej poprzez restrukturyzację GRSP, poprawę efektywności gospodarowania, tworzenie silnych gospodarstw towarowych,
  - rozwój rolniczych działów specjalnych o wysokim zapotrzebowaniu na siłę roboczą, związanych systemem kontraktacji z przemysłem rolno – spożywczym,
  - w niektórych indywidualnych gospodarstwach rolnych – wykorzystanie zasobów własnego gospodarstwa na rzecz innych, pozarolniczych form działalności gospodarczej, zwłaszcza w dziedzinie usług rekreacyjnych (agroturystyka),
  - rozwój usług rolniczych,
- b) w zakresie przemysłu, budownictwa i usług specjalistycznych:
- rozwój istniejącego potencjału przetwórstwa rolno – spożywczego,
  - utworzenie nowych miejsc pracy w drobnym przemyśle lekkim (nastawionym głównie na zatrudnienie nadwyżek kobiecej siły roboczej) oraz uruchomienie produkcji materiałów budowlanych,
  - rozwój rzemiosła,
  - rozwój przemysłu drzewnego,
  - utworzenie nowych miejsc pracy w budownictwie i usługach na rzecz gminnego systemu gospodarki komunalnej i mieszkaniowej,
- c) kreowanie miejsc pracy w innych usługach o charakterze specjalistycznym w zakresie:
- obsługi ruchu turystycznego i tras komunikacyjnych,
  - usług o charakterze proekologicznym i rehabilitacyjnym,
  - usług w dziedzinie handlu hurtowego i dystrybucji niektórych artykułów spożywczych,
- d) możliwości wykreowania miejsc pracy w systemie robót publicznych, zwłaszcza w zakresie niektórych elementów infrastruktury technicznej, takich jak:
- rekultywacja terenów zdegradowanych,
  - odbudowa zdegradowanych pod względem technicznym systemów melioracyjnych i budowa nowych,
  - utworzenie małej retencji,
  - budowa i modernizacja niektórych elementów sieci drogowej,
  - budowa oraz rozbudowa rozdzielczej sieci kanalizacji, oczyszczalni ścieków,
  - budowa tras rowerowych,
  - inne drobne prace modernizacyjne,

- budownictwo gminne.

Realizacja

Algorytm zalecanych działań systemowych programu aktywizacji rynku pracy i wzrostu przedsiębiorczości w gminie przedstawiono niżej. Wobec bardzo szczupłych zasobów pieniężnych miejscowej ludności zakłada się: wykorzystanie kapitału skumulowanego przez działające w gminie podmioty gospodarcze oraz przyływ pozalokalnych, prywatnych środków kapitałowych. Ważne będzie wykorzystanie formalnoprawnych możliwości kredytowania preferencyjnego (preferencyjne linie kredytowe) oraz uruchomienie systemowych ulg finansowych (w tym fiskalnych) z tytułu podejmowania i rozszerzania produkcji materialnej i inicjowania nowych miejsc pracy (wykorzystując także w tym zakresie uprawnienia gminnych władz samorządowych).

Zaleca się także podjęcie następujących działań:

- **Szkolenia z zakresu drobnej przedsiębiorczości.** Bardzo ważna jest wysoka jakość szkoleń. Ponadto niezwykle istotne jest, by z informacją o organizacji szkoleń dotrzeć do wszystkich mieszkańców gminy. W praktyce jest to realizowane w różny sposób: poprzez gazetę lokalną, sołtysów, wieszanie ogłoszeń w najbardziej odwiedzanych miejscach, podawaną przez księdza w kościele, wysyłanie informacji pocztą, np. do osób z zarejestrowaną w gminie działalnością gospodarczą. Osoby uczestniczące w szkoleniu powinny ponosić przynajmniej częściowe jego koszty. W dużej części społeczności gminy panuje przekonanie, że coś co jest darowane nie przedstawia wartości. Ponadto osoby kończące szkolenie powinny otrzymać zaświadczenie o uczestnictwie w nim. Niejednokrotnie przedstawiciele banku przy staraniu się o kredyt pytają o uczestnictwo w szkoleniach.
- **Inicjowanie utworzenia klubu przedsiębiorczości.** Klub ten powinien skupiać zarówno osoby z pewnym doświadczeniem w prowadzeniu firmy, jak i tych, którzy dopiero rozpoczynają działalność gospodarczą. Zasadniczym celem takiego klubu jest integracja lokalnych przedsiębiorców, wymiana informacji i dalsze szkolenie się członków klubu. W praktyce wygląda to tak, że spotkania odbywają się na ogół raz w miesiącu. Na spotkania zapraszany jest specjalista przedstawiający temat zgłoszony wcześniej przez członków klubu, wynikający z aktualnych potrzeb. Często są to przepisy podatkowe, leasing, zasady udzielania kredytów ulegające częstym modyfikacjom. Spotkania ze specjalistami dają również możliwość przedsiębiorcom do konsultacji indywidualnych problemów firmy bez dodatkowych kosztów i straty czasu związanej z wyjazdem do dużego ośrodka miejskiego. Współdziałanie przedsiębiorców w klubie przedsiębiorczości jest również płaszczyzną do tworzenia wśród członków nowych firm o większym potencjale ekonomicznym i większych obrotach finansowych. Wspólne spotkania przedsiębiorców stwarzają okazję do luźnej wymiany informacji, np. w zakresie nieuczciwych kontrahentów, dostępności kredytów w niektórych bankach czy w doświadczeniach w zarządzaniu własną firmą.
- **Utworzenie w Urzędzie Gminy punktu informacyjnego dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą.** Pracownik realizujący to zadanie powinien zostać gruntownie przeszkolony we wszystkich sprawach związanych z przedsiębiorczością. Powinien ponadto posiadać dużą wiedzę o liniach kredytowych, gdyż na ogół tylko takie są

przedmiotem zainteresowania przedsiębiorców w chwili obecnej. Wiąże się z tym znajomość i współpraca z organizacjami pomocowymi, oferującymi takie kredyty, jak również oferującymi pomoc w zakresie doradztwa specjalistycznego dla małych firm. Pracownik ten powinien posiadać również umiejętność wstępnej weryfikacji pomysłu w odniesieniu do osób rozpoczynających działalność. Chodzi tu głównie o wykonanie, wspólnie ze zgłaszającymi, projektu i uproszczonego biznesplanu, celem wychwycenia słabych stron w realizacji pomysłu lub częściowej jego modyfikacji.

- **Utworzenie funduszu gwarancyjnego na rozwój drobnej przedsiębiorczości.** Problem gwarancji kredytowych jest obecnie poważnym utrudnieniem w uzyskaniu kredytów. Banki często nie chcą przyjmować zabezpieczenia w innej formie jak poręczenie innego banku lub poręczenie gminy. Samorząd znając w dużym stopniu mieszkańców gminy, zmniejsza w pewnym stopniu ryzyko niespłacenia kredytu, udzielając gwarancji osobom najbardziej wiarygodnym i sprawdzonym w samodzielnym działaniu, szczególnie gdy planowana działalność oparta jest na pozyskaniu surowca do produkcji na terenie gminy, np. przetwórstwo rolno – spożywcze, przetwórstwo mięsne i zbożowe. W wielu miejscach na terenie kraju funkcjonują linie kredytów preferencyjnych dla bezrobotnych. Dają one maszyny lub urządzenia pod kątem stworzenia dodatkowego miejsca pracy. Poręczenie Urzędu Gminy jest również bardzo korzystne dla kredytobiorcy, o ile jest on osobą wiarygodną i posiada sensowny pomysł.
- **Utworzenie inkubatora przedsiębiorczości.** Interesującym, ale rzadko jeszcze spotykanym sposobem pomocy startującym dopiero przedsiębiorcom wiejskim jest utworzenie w gminie inkubatora przedsiębiorczości. Na terenie gminy znajdują się budynki nie wykorzystywane i trudno znaleźć na nie nabywcę. O ile jest możliwość przejęcia ich przez gminę, mogą być wtedy przeznaczone do utworzenia w nich inkubatora. Konieczne bywa często ich adaptowanie pod kątem produkcji i obsługi technicznej dla przyszłych firm tam zlokalizowanych. Generalnym założeniem inkubatora jest stworzenie warunków dla powstania i rozwoju małego przedsiębiorstwa, aż do momentu uzyskania przez nie samodzielności i wejścia w fazę rozwoju.

Elementami, które stanowią pomocowy charakter inkubatora są:

- ◆ preferencyjne formy dzierżawy obiektów na działalność gospodarczą,
- ◆ dostęp do urządzeń poligraficznych i telekomunikacyjnych,
- ◆ korzystanie z funduszu gwarancyjnego gminy w przypadku starania się o kredyt,
- ◆ bezpłatne lub po cenach preferencyjnych konsultacje ekonomiczne, finansowo – księgowo, prawne oraz techniczne,
- ◆ punkt informacyjny dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą.

Firmy umiejscowione w inkubatorze czują się bezpiecznie w pierwszym, na ogół najtrudniejszym, okresie działania, ponoszą mniejsze koszty funkcjonowania, w szybszym tempie powiększają doświadczenie, szybciej wchodzą w sieć dystrybucji i przepływu informacji.

Warunkiem dobrego funkcjonowania inkubatora są:

- selekcja osób nie sprawdzających się w inkubatorze,
- częste szkolenia uczestników inkubatora,
- właściwy i elastyczny system finansowy dla inkubatora,
- kształtowanie właściwych stosunków pomiędzy firmami współpracującymi,
- stałe pogłębianie wiedzy przez osobę kierującą inkubatorem,

- promocja najlepszych firm.

Pracownik zatrudniony w Punkcie Informacyjnym powinien zostać gruntownie przeszkolony we wszystkich sprawach związanych z przedsiębiorczością. Winien ponadto posiadać dużą wiedzę o liniach kredytowych, gdyż na ogół tylko one są przedmiotem zainteresowania przedsiębiorców w chwili obecnej. Wiąże się z tym znajomość i współpraca z organizacjami pomocowymi, oferującymi takie kredyty, jak również z oferującymi pomoc w zakresie doradztwa specjalistycznego dla małych firm. Powinien on również posiadać umiejętność wstępnej weryfikacji pomysłu w odniesieniu do osób rozpoczynających działalność. Chodzi tu głównie o wykonanie, wspólnie ze zgłaszającymi projekt, uproszczonego biznesplanu celem wychwycenia słabych stron w realizacji pomysłu lub częściowej jego modyfikacji. Punkt Informacyjny może zostać utworzony przed powołaniem Inkubatora Przedsiębiorczości jako komórka działająca przy Urzędzie Gminy.

- **Nawiązywanie kontaktów z organizacjami krajowymi i zagranicznymi w zakresie praktyk zagranicznych dla lokalnych przedsiębiorców.** W tym zakresie nie ma zbyt wiele możliwości, głównie z powodu wysokich na ogół kosztów przejazdu, pobytu w krajach wysoko rozwiniętych. Wyjazdy takie dają spojrzenie od strony praktycznej na to, co czyta się w prasie i ogląda w telewizji, stąd są one korzystne zarówno dla przedsiębiorców, jak i dla osób zajmujących się rozwojem przedsiębiorczości w gminie.
- **Podejmowanie współpracy ze Starostwem Powiatowym oraz szkołami średnimi w zakresie dostosowania programów nauczania do obecnych warunków gospodarczych.** Program w szkołach ponadgimnazjalnych nie jest dostosowany do obecnych realiów naszej gospodarki. Efektem tego jest brak przygotowania młodzieży kończącej szkoły i powracającej na wieś do prowadzenia działalności gospodarczej. W efekcie powiększa ona najczęściej szeregi bezrobotnych. Rezultatem współpracy z Urzędem Gminy może być wprowadzenie do programów nauczania takich przedmiotów, jak: rachunkowość handlowa, ekonomika i organizacja pracy, elementy prawa, komputer w firmie, reklama, marketing, technika biurowa, korespondencja handlowa oraz etyka i kultura zawodowa oraz tworzenie postaw prorynkowych i prozawodowych.
- **Organizowanie nowych miejsc pracy** w ramach form subsydiowanych.
- **Utworzenie i kontynuowanie wspólnie z Powiatowym Urzędem Pracy w Drawsku Pomorskim programów** celem zwiększenia mobilności zatrudnieniowej typu:

- „*Lider wiejski*”

Celem programu winna być aktywizacja zawodowa na obszarach wiejskich poprzez:

- zwiększenie skuteczności i efektywności przeciwdziałania bezrobociu na terenach objętych bezrobociem strukturalnym,
- kształtowanie pozytywnych postaw wśród mieszkańców wsi,
- zaktywizowanie i wyzwolenie motywacji do działań prozatrudnieniowych,
- tworzenie warunków polepszenia sytuacji bytowej rodzin zamieszkujących miejscowości popegeerowskie,

- inicjowanie, programowanie i wspieranie inicjatyw lokalnych dążących do poprawy warunków wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży.

Kandydaci na lidera etatowego dobrze znają sytuację środowiska wiejskiego, problemy mieszkańców, posiadają nieformalny autorytet, umiejętność nawiązywania kontaktów.

- „Przedsiębiorstwo”

Przeznaczony dla bezrobotnych starających się o pożyczkę z PUP w Drawsku Pomorskim. Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw to mniejsze bezrobocie. Wspieranie tych przedsiębiorstw jest ekonomicznie bardziej skuteczne, a społecznie bardziej korzystne niż socjalne finansowanie bezrobocia, czyli głównie wypłacanie zasiłków bezrobotnym. Taki kierunek działań jest słuszny z uwagi na istotną rolę małych i średnich przedsiębiorstw w stymulowaniu rozwoju ekonomicznego i w generowaniu nowych miejsc pracy. Program przeznaczony jest dla osób bezrobotnych, które złożyły wnioski o pożyczkę na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Realizatorami mogą być: PUP w Drawsku Pomorskim, Samorząd Lokalny.

3.4. ZMIANY W SPOSOBIE UŻYTKOWANIA TERENU.

CEL STRATEGICZNY: ROZWÓJ FUNKCJI TURYSTYCZNEJ

Cel operacyjny: Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej

Priorytety :

- Modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury turystycznej;
- Poprawa dostępności komunikacyjnej do miejscowości i obszarów o charakterze turystyczno-rekreacyjnym;
- Modernizacja i budowa bazy turystycznej, odpowiadającej standardom europejskim;
- Adaptacja na cele turystyczne obiektów zabytkowych i innych;
- Wyznaczanie nowych terenów na cele turystyczno-rekreacyjne.

Działania:

- Współdziałanie z samorządami sąsiednich miast i gmin oraz organizacjami społecznymi w celu wypracowania planu rozwoju infrastruktury turystycznej;
- Tworzenie zaplecza dla lokalnej inicjatywy gospodarczej związanej z rozwojem infrastruktury turystycznej;
- Promowanie nowoczesnych rozwiązań w zakresie infrastruktury i bazy turystycznej;
- Wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego terenów przeznaczonych na rozwój bazy i infrastruktury turystycznej;
- Inicjowanie rozwoju infrastruktury transportowej umożliwiającej lepszą dostępność do obszarów i miejscowości turystycznych.

Efekty:

- Poprawa dostępności komunikacyjnej w gminie;
- Zwiększenie terenów przeznaczonych na cele turystyczne i rekreacyjne;
- Zwiększenie i poprawa standardów bazy turystycznej;
- Powstanie nowych miejsc parkingowych;
- Rozbudowa zaplecza turystyki wodnej;
- Wzrost liczby turystów;
- Powstawanie nowych miejsc pracy;
- Wzrost dochodu mieszkańców;
- Zwiększanie się dochodów w budżetach samorządów lokalnych.

Cel operacyjny: Kreowanie i rozwój turystyki zgodnie z ochroną środowiska naturalnego

Priorytety:

- Wypracowanie systemu współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi zajmującymi się turystyką oraz organizacjami turystycznymi a samorządami;
- Opracowanie i wdrażanie programu rozwoju i promocji turystyki w gminie;
- Organizowanie systemów kształcenia kadr zajmujących się turystyką;
- Właściwe zagospodarowanie i wykorzystywanie w celach turystyczno-rekreacyjnych zasobów naturalnych gminy;
- Zapobieganie degradacji środowiska naturalnego w wyniku działalności turystycznej i rekreacyjnej.

Działania:

- Opracowanie i przygotowanie pakietu usług turystycznych dla indywidualnych osób i zorganizowanych grup;
- Opracowanie kalendarza imprez kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych;
- Tworzenie ścieżek dydaktyczno-przyrodniczych po atrakcyjnych pod względem przyrodniczym terenach;
- Wydawania materiałów szkoleniowych i informacyjnych dotyczących turystyki i ochrony środowiska w gminie;
- Promocja walorów turystycznych gminy, między innymi poprzez reklamę w mediach i wydawnictwa reklamowe;
- Współpraca z Wojewódzkimi i Krajowymi Ośrodkami Informacji Turystycznej;
- Organizowanie edukacji ekologicznej, w tym organizowanie konkursów,
- Powołanie Ośrodka Informacji Turystycznej w gminie;
- Opracowanie programów odnowy miejscowości turystycznych.

Efekty:

- Powstanie silnego lobby na rzecz rozwoju turystyki w gminie;
- Większa skuteczność działań na rzecz rozwoju i promocji gminy w zakresie turystyki;
- Wspólne finansowanie przedsięwzięć związanych z rozwojem turystyki;
- Powstanie sprawnego i efektywnego systemu informacji turystycznej;
- Uzyskanie możliwości pozyskania dodatkowych źródeł finansowania przedsięwzięć związanych z turystyką;
- Wzrost liczby turystów;
- Utworzenie nowych miejsc pracy;
- Wzrost dochodów generowanych przez turystykę;

- Nastąpi zrównoważony rozwój turystyki na terenach atrakcyjnych pod względem przyrodniczym;
- Poprawa jakości środowiska na obszarach o znacznej koncentracji usług turystycznych;
- Racjonalne i zgodne z ekorozwojem wykorzystywanie istniejących zasobów środowiska naturalnego dla celów turystycznych;
- Powstawanie przyrodniczych ścieżek dydaktycznych;
- Wzrost świadomości ekologicznej wśród lokalnej społeczności;
- Estetyzacja (poprawa wizerunku) miejscowości turystycznych.

ROZWÓJ FUNKCJI TURYSTYCZNEJ

Założenia ogólne

Rozwój turystyki wiejskiej w gminie Ostrowice w dużym stopniu może opierać się na atrakcyjnym środowisku krajobrazowo – przyrodniczym z wyraźnym uwzględnieniem, iż ochrona tegoż środowiska jest traktowana priorytetowo, podobnie jak dbałość o zachowanie wszelkich dóbr kulturalnych.

Wykorzystując szansę turystyki wiejskiej, czyli nieco odmienny sposób spędzania wolnego czasu (niekoniecznie w modnych kurortach, często nadmiernie przeciążonych i zbyt drogich) i opierając się na lokalnych inicjatywach tworzenia małych przedsiębiorstw, dających zatrudnienie na lokalnym rynku pracy, proces ten może spowodować aktywizację gospodarczą obszarów wiejskich.

Przed organizatorami turystyki wiejskiej pojawia się wielka szansa, ale też i ogromnie zadania, którym należy sprostać. Bardzo ważnym i kosztownym zadaniem jest budowa infrastruktury związanej z rekreacją i wypoczynkiem. Baza noclegowa i gastronomiczna obecnie musi spełniać normy międzynarodowe. Istotnym zadaniem dla turystyki wiejskiej jest promocja i reklama w celu dotarcia ze swoją ofertą do szerokiego grona odbiorców. Należy także pamiętać o zapewnieniu szerokiej gamy atrakcji dla turystów i ująć to w ramowy kalendarz imprez kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych.

Zadania

- Kształtowanie świadomości turystycznej mieszkańców wsi;
- Kształtowanie wizerunku wsi;
- Budowa infrastruktury turystycznej;
- Budowa tras rowerowych, pieszych, wodnych, jeździeckich;
- Rozwój agroturystyki;
- Przygotowanie kadr obsługi ruchu turystycznego;
- System informacji i promocja turystyki;
- Zachowanie środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, edukacja ekologiczna.

Realizacja

Rozwój funkcji turystycznej gminy wiąże się z podjęciem wielu zadań, które konsekwentnie muszą być realizowane. Zasadniczy wpływ na rozwój turystyki będą miały: lasy, jeziora i rzeki oraz infrastruktura turystyczna.

Kształtowanie środowiska turystycznego mieszkańców wsi

Gmina Ostrowice to gmina, w której dominującą rolę odgrywała funkcja rolnicza; obok uspołecznionych gospodarstw istniały gospodarstwa indywidualne. Naturalne walory przyrodnicze, krajobrazowe nie były postrzegane w celu wykorzystania turystycznego, dlatego też infrastruktura turystyczna jest w gminie znikoma. Rozwój turystyki wiejskiej w znacznej mierze zależeć będzie od poziomu współpracy pomiędzy gminą i jej mieszkańcami pracującymi wspólnie nad rozwijaniem i sprzedażą usług turystycznych. Lokalna społeczność musi być świadoma rangi pełnionych obowiązków i umieć wyeksponować swoją kulturę, tożsamość, wiedzę i umiejętności. Kultura osobista, uprzejmość, gościnność, szczerłość to elementarne wymogi we współczesnej turystyce. Istotnym elementem jest także wiedza i sukcesywne dokształcanie w zakresie świadczenia usług turystycznych (noclegowych, gastronomicznych, pamiątkarskich, organizowania czasu wolnego turystom itp.)

Kształtowanie wizerunku wsi

Jeżeli dana miejscowość chce zaistnieć na rynku turystycznym, musi poczynić wiele starań w celu poprawy jej wizerunku, poprzez:

- estetykę wokół posesji, na ulicach, w obiektach publicznych (ciągi piesze, elewacja, kosze na śmieci itp.),
- nasadzenia (zaplanowane) zieleni niskiej i wysokiej,
- dbałość o stan techniczny infrastruktury komunikacyjnej (np. przystanki PKS),
- infrastrukturę techniczną.

W celu zachęcenia mieszkańców do poprawy wizerunku swojej posesji proponuje się przeprowadzenie konkursów na szczeblu gminnym i ponadgminnym, np.: „Najładniejsza zagroda”, „Najestetyczniejsza miejscowość” – współorganizatorzy: Zachodniopomorska Izba Rolnicza, Urząd Gminy, Ośrodek Doradztwa Rolniczego, indywidualni sponsorzy.

Budowa infrastruktury turystycznej

Baza noclegowa

Baza noclegowa musi odpowiadać standardom europejskim. Wejście w życie Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dn. 29 stycznia 1999 r. w sprawie obiektów hotelarskich spowodowało zmiany w ich kwalifikacji (akt wykonawczy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych). Załączniki w/w rozporządzenia określają wymagania co do wyposażenia, klasyfikacji, personelu oraz zakresu usług dla poszczególnych rodzajów i kategorii obiektów hotelarskich.

Proponuje się następujące typy bazy noclegowej:

- A) budowa małych do średnich zespołów domków letniskowych (kompleks drewnianych domków letniskowych w pobliżu miejscowości leżących nad jeziorami, np. Siecino, Przytoń z niezbędną infrastrukturą, tj. pomostami, promenadą, plażą, wypożyczalnią sprzętu sportowego itd).
- B) zajazdy, hoteliki, pensjonaty, zabudowa jednorodzinna.
Ze względu na przedłużenie sezonu turystycznego w gminie niezbędne jest utworzenie tego rodzaju bazy noclegowej:
  - wykorzystując cenne obiekty architektoniczne,
  - zajazdy przy trasie wojewódzkiej relacji Połczyn – Drawsko Pomorskie,
  - budowa nowych obiektów turystycznych zgodnie z lokalnymi tradycjami budownictwa i pozostających w harmonii z krajobrazem.
- C) schroniska młodzieżowe i obiekty kolonijne. Na bazie obiektów szkolnych utworzenie schroniska młodzieżowego (sezonowego) oraz ośrodków kolonijnych dla dzieci i młodzieży,
- D) pola namiotowe i campingowe.

Wzbogacą infrastrukturę turystyki aktywnej (pieszej, rowerowej, wodnej). Proponuje się ich utworzenie i wyposażenie w media techniczne w okolicy jezior.

E) kwatery prywatne, gospodarstwa agroturystyczne.

F) opuszczone stare obiekty.

Często obiekty o charakterze regionalnym, odrestaurowane mogą swoją oryginalnością stylu architektonicznego podnieść atrakcyjność turystyczną. Warto dążyć do uruchomienia ich, np. starych dworców i pałacików, młynów, budynków gospodarczych.

G) budownictwo letniskowe:

- przyjęcie wielkości działki letniskowej o pow. minimalnej 1500 m², w koloniach nie większych niż 20 działek,
- wprowadzenie elementów zieleni izolującej pomiędzy poszczególnymi koloniami,
- wprowadzenie nowego rodzaju zabudowy tzw. rezydencjonalnej, o zwiększonej powierzchni działek,
- zrationalizowanie przestrzennego układu osadniczego tworzonego przez budownictwo rekreacyjne tak, aby z jednej strony nie zajmowało ono odizolowanych działek bez odpowiedniej infrastruktury technicznej, a z drugiej - nie tworzyło zbyt dużych aglomeracji zaburzających lokalne układy,
- dbać, aby tereny te wyposażone były w media, szczególnie rozwiązać problem ścieków i odpadów bytowych,
- przestrzegać zasady budowy „drugich domów” zgodnie z lokalną tradycją architektoniczną.

Proponuje się wydzielenie terenów pod tego typu budownictwo z terenów wolnych.

Baza sportowo – rekreacyjna

Aktywny wypoczynek poprzez zapewnienie odpowiedniej bazy rekreacyjno – sportowej w zależności od umiejętności i zainteresowania potencjalnych gości.

Niezbędna jest więc:

- wypożyczalnia rowerów,
- wykorzystanie bazy szkół gminnych – sala gimnastyczna, siłownia,
- wypożyczalnia sprzętu pływającego (kajaki, żaglówki, deski windsurfingowe itd.),
- kąpieliska (strzeżone),
- kręgielnie,
- pola do minigolfa,

Baza gastronomiczna

Baza gastronomiczna przystosowana do standardów międzynarodowych, skupiać się będzie wokół miejscowości turystycznych, przy drogach komunikacyjnych, w gospodarstwach agroturystycznych. Ważne jest podkreślenie polskiego charakteru serwowanych posiłków, podawanych w scenerii wiejskiej.

Rozwój agroturystyki

Agroturystyka, czyli odpoczynek w gospodarstwie rolnym, jest istotnym źródłem alternatywnych dochodów dla rolnika, zwłaszcza w gospodarstwach mniejszych. Jest to turystyka kameralna, nie szkodząca naturalnemu środowisku, przyczyniająca się do podnoszenia walorów kulturowych gminy. Na terenie całej gminy istnieje duży potencjał w rozwoju tej formy odpoczynku (niezbędna jest standaryzacja kwater).

Etapy działania w celu aktywizacji agroturystyki:

- przygotowanie oferty szkoleniowej z zakresu prowadzenia agroturystyki (Gmina, Ośrodek Doradztwa Rolniczego, stowarzyszenia agroturystyczne),
- przygotowanie gospodarstwa do wymogów przyjmowania turystów,
- przygotowanie materiałów promocyjnych, takich jak:
  - foldery,
  - mapy,
  - ulotki,
  - katalogi,
- promocja agroturystyki,
- zinstytucjonalizowanie działalności poprzez organizowanie się w związki, stowarzyszenia o osobowości prawnej.

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa przewiduje możliwość dofinansowania spłaty odsetek od kredytów przeznaczonych na agroturystykę (szczegółowe informacje można uzyskać w ODR – Koszalin, RCDRRiOW – Barzkowice).

Szlaki turystyczne

Zadaniem ważnym jest budowa tras wiodących przez najbardziej urokliwe zakątki gminy, wykorzystując walory przyrodnicze i kulturalne tych obszarów.

Formy turystyki

Trendy panujące na rynku turystycznym pozwalają, w zależności od warunków przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, rozwijać różne formy turystyki na obszarach wiejskich; należy jednak stawiać na różnorodność form przy jednoczesnym ich łączeniu. Proponowane formy turystyki to:

I. krajoznawcza – poznawanie najatrakcyjniejszych miejsc gminy, grupowo lub indywidualnie, w sposób zorganizowany lub niezorganizowany. W zależności od bazy noclegowej przygotować należy kilka wariantów 2-3 - dniowych pobytów na danym terenie, prezentując kulturę, folklor, zabytki kulturowe, rezerваты przyrody itp.

a) turystyka piesza

Jest formą, która łączy ze sobą inne rodzaje turystyki, np. przyrodniczej, kulturowej, agroturystyki. Można uprawiać ją przez cały rok.

Przy organizacji tej formy wypoczynku należy uwzględnić:

- wyznaczenie tematycznych tras wycieczkowych, wiodących do ciekawych miejsc przyrodniczych, kulturowych – weryfikacja, oznakowanie i opisanie ich z podziałem na trasy gminne i ponadgminne,
- reaktywowanie turystyki młodzieżowej z udostępnieniem schroniska młodzieżowego na bazie szkół,
- opracowanie szczegółowych projektów zagospodarowania szlaków turystycznych (mapy, kierunkowskazy, tablice informacyjne, miejsca na obozowisko),
- wyznaczenie interesujących krajobrazowo punktów widokowych,
- wydanie przewodnika z dokładnym opisem szlaku,
- inwentaryzacja gminnych pomników przyrody – upowszechnienie informacji o nich w postaci folderów „mapek”,
- wyposażenie tras, miejsc plenerowych, biwakowych w kosze na śmieci, dyskretnie wkomponowane toalety, miejsca na ognisko itp.,

- wykorzystanie bazy szkolnej w celu udostępnienia jej dla turystyki młodzieżowej – sezonowe schronisko.

b) turystyka rowerowa

- opracowanie i wdrożenie programu międzygminnego rozwoju tras rowerowych,
- przygotowanie infrastruktury obsługi ruchu turystycznego (pola biwakowe z zapleczem socjalnym, gastronomia, wypożyczalnia rowerów),
- oznaczenie i opisanie tras w postaci map, przewodników, tablic informacyjnych,
- w odległości 10-15 km należy utworzyć miejsca odpoczynku dla turystów, wyposażenie w proste stoły, ławki, kosze, itd.,

II. wypoczynkowa – dotyczy form i rodzaju pobytu – długo- i krótkoterminowa:

- terenem mającym możliwości dla rozwoju turystyki wypoczynkowej są okolice jezior, umożliwi to:
  - wyegzekwowanie wolnego dostępu do linii brzegowej,
  - zagospodarowanie plaż wraz z infrastrukturą,
  - zabezpieczenie kąpielisk przez ratowników,
  - doposażenie wypożyczalni sprzętu wodnego nad jeziorami.

III. kwalifikowana – forma związana z posiadanymi umiejętnościami i kwalifikacjami turysty:

a) żeglarstwo i kajakarstwo

- budowa drogi dojazdowej do jezior,
- budowa parkingów dla turystów zmotoryzowanych,
- uruchomienie plaży i kąpieliska strzeżonego nad jeziorami,
- budowa przystani do uprawiania sportów wodnych,
- budowa infrastruktury turystycznej (baza gastronomiczna, noclegowa, handlowa),
- zagospodarowanie atrakcyjnych dla kajakarzy jezior i rzeki Kokna,
- opracowanie map i folderów pokazujących trasy proponowanych wędrówek.

b) wędkarstwo

- doprowadzenie do czystości wód płynących i stojących do stanu I klasy czystości - jest to warunek dla tej formy turystyki,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki rybackiej,
- utworzenie stancyi wędkarskiej i rybaczówek (w uzgodnieniu z PZW),
- wyznaczenie, oznakowanie stanowisk wędkarskich – budowa systemów pomostu na jeziorach – eksponowanie łowisk jako specyficznych produktów turystycznych,
- organizowanie lokalnych i regionalnych zawodów wędkarskich,
- prowadzenie racjonalnej gospodarki rybackiej,

c) jeździectwo

Jeden z rodzajów turystyki kwalifikowanej, związanej z posiadanymi umiejętnościami i kwalifikacjami. Obecnie bardzo modna forma spędzania wolnego czasu. Ważnym elementem jest wyznaczenie tras jeździeckich, tworzących szlaki turystyki konnej (pod siodłem i w zaprzęgu). Tę formę turystyki można rozwijać z wykorzystaniem bazy gospodarstw agroturystycznych (z przygotowaniem stanowisk dla koni) i prywatnych ośrodków jazdy konnej. Ważna jest również promocja tej formy wypoczynku, np. poprzez opracowanie i wydanie ulotki informującej o trasach, ich specyfice oraz opisującej

najatrakcyjniejsze miejsca. Jednym z atrakcyjniejszych terenów na trasy jezdzieckie są okolice miejscowości Karpna i Tęczyna. W Karpnie rozpoczęto chów koni użytkowych.

d) hobbistyczne

- myślistwo – lasy zajmują znaczny obszar gminy. Wskazane zatem jest zlokalizowanie na terenie gminy przy pomocy funduszy Kół Łowieckich domku myśliwskiego dla myśliwych z zagranicy,
- inne sporty wodne: windsurfing, nurkowanie, bojery,

IV. przyrodnicza – zwiedzanie miejsc najciekawszych pod względem przyrodniczym, w tym obszarów chronionych, z charakterystycznym krajobrazem, gatunkami fauny i flory. Najciekawsze tereny gminne można zwiedzać indywidualnie lub ze specjalnie przygotowanym programem realizowanym przez fachowych przewodników.

Proponuje się:

- wyznaczenie ścieżek i tras przyrodniczych (wspólnie z Nadleśnictwem),
- przygotowanie punktów w celu obserwacji – fotografowania rzadkich zwierząt i ptaków, tzw. „bezkrwawe łowy”,
- opracowanie folderów, informatorów,
- opracowanie specjalnych programów pobytu pozwalającego zapoznać się z najatrakcyjniejszymi przyrodniczo terenami,
- założenie ogrodu botanicznego, szkółki roślin ozdobnych ginących,
- renowacja założeń pałacowo – parkowych.

V. kulturowa – poznanie obiektów dziedzictwa kulturowego: zabytków architektonicznych, archeologicznych miejsc związanych z ważnymi wydarzeniami i postaciami historycznymi itd.

Proponuje się:

- opracowanie map, folderów o najcenniejszych zabytkach kulturowych gminy, przynajmniej w j. niemieckim i angielskim,
- renowacja obiektów,
- oznaczenie, opisanie obiektów dziedzictwa kulturowego,
- wprowadzenie do sprzedaży lokalnych produktów pamiątkarskich – organizacja kursów, szkoleń w zakresie rzemiosła artystycznego i użytkowego,
- zwiedzanie lokalnych warsztatów rzemieślniczych,
- utworzenie lokalnego muzeum,
- organizacja cyklicznych imprez folklorystycznych.

Przygotowanie kadr obsługi ruchu turystycznego

Warunkiem realizacji strategii rozwoju produktu turystycznego na terenie gminy jest przygotowanie odpowiedniej kadry skupionej zarówno w organach administracji gminnej, jak i w poszczególnych podmiotach obsługi ruchu turystycznego.

Na terenie gminy w wybranych miejscowościach należy prowadzić szkolenia, kursy podnoszące wiedzę w zakresie:

- świadczeń usług gastronomicznych, hotelarskich, przewodnickich,
- organizowania atrakcji turystycznych,
- zawodów pamiątkarskich i rękodzielnictwa,
- znajomości języków obcych,
- działalności agroturystycznej.

Wprowadzenie zintegrowanego systemu informacji i obsługi ruchu turystycznego

Warunkiem rozwoju turystyki oraz sprzedaży lokalnego produktu turystycznego jest stworzenie spójnego systemu informacyjnego, dostępnego dla każdego potencjalnego klienta. Mając to na uwadze, niezbędne jest utworzenie Punktów Informacji Turystycznej wchodzących w skład Gminnego Centrum Informacji Turystycznej w Ostrowicach, współpracującego z ośrodkami informacji turystycznej w całym kraju.

Do głównych zadań Gminnego Centrum Informacji Turystycznej należałyby:

- Ⓜ prowadzenie informacji turystycznej dla bezpośredniej i pośredniej sprzedaży aktualnego informatora o cenach, rodzaju, formie i jakości usług turystycznych w poszczególnych miejscowościach,
- Ⓜ współpraca z ośrodkami informacji turystycznej w całej Polsce z wykorzystaniem systemu internetu,
- Ⓜ szeroko pojęta promocja,
- Ⓜ prowadzenie skarg, zażaleń i rozpatrywanie ich,
- Ⓜ systematyczne przesyłanie informacji turystycznej do profesjonalnych partnerów (biur turystycznych, zakładów pracy, prasy itp.).

Warunkiem realizacji strategii rozwoju ruchu turystycznego są odpowiednie kadry zarówno w organach administracji gminnej (stanowisko ds. turystyki), jak i w poszczególnych podmiotach obsługi ruchu turystycznego. Niezbędne są także szkolenia, kursy w zakresie obsługi ruchu turystycznego.

Promocja gminy

Promocja jest to docieranie z ofertą do potencjalnych nabywców. Promocja i działalność informacyjna wpływa na zapotrzebowanie i zbycie produktu turystycznego. Aby istnieć na rynku turystycznym, należy o sobie ciągle przypominać, rozbudzać zainteresowanie i popyt. Promocja wiąże się z kosztami, które winny być ponoszone wspólnie przez gminę i zainteresowanych mieszkańców. Wyróżniamy promocję wewnętrzną, prowadzoną na terenie gminy i zewnętrzną prowadzoną na terenie województwa, regionu, kraju, za granicą.

W ramach promocji proponuje się:

- ™ atrakcyjne oznakowanie szlaków, tras, obiektów turystycznych i dbanie o ich wygląd,
- ™ ogłaszanie się i rozpowszechnianie informacji o walorach turystycznych w mediach,
- ™ wydawanie (aktualnych) przewodników, folderów, map turystycznych i innych wydawnictw, związanych z turystyką,
- ™ organizowanie imprez kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych o zasięgu ponadgminnym, regionalnym, krajowym,
- ™ uczestnictwo w wystawach, targach turystycznych w kraju i za granicą,
- ™ stałe udostępnianie terenu dla specjalistycznych akcji, np. kursów, konferencji, rajdów, zlotów itp.

Ochrona środowiska naturalnego

Działania na rzecz ochrony środowiska naturalnego, krajobrazu, pejzażu, zasobów naturalnych:

1. Uwarunkowania wynikające z obowiązujących przepisów z zakresu ochrony środowiska przyrodniczego – obszary objęte ochroną, należą do nich:
  - fragment „Obszaru Chronionego Krajobrazu Pojezierze Drawskie”,
  - zespół przyrodniczo – krajobrazowy,
  - użytki ekologiczne,
  - pomniki przyrody,
  - lasy ochronne o funkcji:
    - wodochronne – zasady prowadzenia gospodarki leśnej określone zostały w planach urzędzenia lasu,

- parki wiejskie,
  - starodrzew na cmentarzach.
2. Sukcesywne tworzenie obszarów chronionych, które wraz z lasami i terenami zieleni połączone będą korytarzami ekologicznymi (gmina Ostrowice w całości objęta jest korytarzem ekologicznym o znaczeniu międzynarodowym, o symbolu 06M).
  3. Ograniczenie zanieczyszczeń wód i atmosfery powstałych w gospodarstwach rolnych:
    - metody i technologie przyjazne środowisku, w tym urządzenia do zagospodarowania i magazynowania nawozów organicznych i kiszzonek,
    - tworzenie gospodarstw ekologicznych i gospodarstw stosujących integrowane metody produkcji,
    - zadrzewianie i zadarnianie śródpolne,
    - zagospodarowanie ścieków bytowych – likwidacja nieprawidłowości przyczyniających się do zanieczyszczania wód powierzchniowych i gruntowych, np. dziurawych, nieszczelnych szamb,
    - racjonalne stosowanie nawożenia mineralnego oraz środków ochrony roślin.
  4. Prace melioracyjne – odbudowa i modernizacja istniejących urządzeń.
  5. Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej na obszarze gminy bezpośrednio wpływających na stan i postęp w zakresie ochrony środowiska,
    - a) kanalizacja gminy,
    - b) bieżące remonty i modernizacja pozostałych elementów infrastruktury technicznej.
  6. Zalesianie gruntów rolnych o niskim potencjale produkcyjnym – Krajowy Program Zwiększenia Lesistości ma na celu zwiększenie lesistości w latach 1995 – 2020 do 30% zarówno na gruntach państwowych jak i prywatnych. Na obszarach województw realizację programu koordynują wojewodowie, na gruntach własności Skarbu Państwa głównym wykonawcą jest Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe, a na gruntach prywatnych starostowie i właściciele gruntów,
  7. Wyeliminowanie istniejących zagrożeń środowiska naturalnego
    - likwidacja „Dzikich wysypisk” śmieci na terenie całej gminy,
    - poprawa stanu czystości wód (rzek i jezior),
    - gospodarka odpadami (selekcja śmieci, recykling, utylizacja).
  8. Wspieranie działań na rzecz edukacji ekologicznej
    - organizowanie konkursów, olimpiad, konferencji naukowych wraz ze szkołami na terenie gminy,
    - podnoszenie kwalifikacji zawodowych administracji samorządowej w zakresie ochrony środowiska,
    - integrowanie lokalnych społeczności zajmujących się sprawami środowiska,
    - wspieranie programów autorskich, związanych z ochroną środowiska.

3.5. ROZWÓJ SYSTEMU KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY

CEL STRATEGICZNY: INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

Cel operacyjny: Modernizacja i rozwój infrastruktury transportowej

Priorytety:

Poprawę sytuacji w zakresie infrastruktury transportowej można uzyskać m. in. poprzez realizację następujących zadań priorytetowych:

- Modernizacja drogi wojewódzkiej;

- Modernizacja dróg powiatowych i gminnych;
- Budowa dróg rowerowych;
- Budowa chodników dla pieszych;
- Budowa parkingów.

Działania:

- Opracowanie niezbędnych koncepcji techniczno - finansowych (studium wykonalności) i dokumentacji technicznej;
- Lobbing na rzecz realizacji zadań w zakresie modernizacji i rozwoju infrastruktury transportowej;
- Starania o pozyskanie środków finansowych na realizację przyjętych zadań;
- Aktywny udział samorządu i społeczności lokalnej na rzecz działań mających na celu realizację rozwoju infrastruktury transportowej;
- Zwiększenie środków finansowych na odnowę i modernizację dróg lokalnych.

Efekty:

- Poprawa struktury transportowej;
- Podniesienie atrakcyjności gminy pod względem możliwości rozwoju gospodarczego i społecznego;
- Poprawienie drożności sieci komunikacyjnej;
- Poprawa jakości usług transportowych i komunikacyjnych;
- Poprawa stanu bezpieczeństwa w transporcie i komunikacji;
- Skracanie czasu podróży;
- Obniżenie kosztów komunikacyjnych;
- Zmniejszenie zagęszczenia w ruchu transportowym.

Cel operacyjny: Zaopatrzenie w wodę

Priorytety:

Poprawę sytuacji w zakresie zaopatrzenia w wodę można uzyskać poprzez realizację następujących zadań priorytetowych:

- Budowa nowych ujęć wody;
- Modernizacja i rozbudowa istniejących systemów wodociągowych;
- Wymiana zdekapitalizowanych sieci wodociągowych, zwłaszcza tych, które wykonane są z rur azbestowo – cementowych.,

Działania:

- Opracowanie wstępnego studium wykonalności (koncepcji techniczno – finansowej);
- Opracowanie projektów technicznych,;
- Pozyskiwanie środków finansowych na realizację inwestycji związanych z zaopatrzeniem w wodę;
- Prowadzenie działań informacyjnych i uświadamianie społeczności lokalnej o celowości oszczędnego gospodarowania wodą.

Efekty:

- Poprawa jakości wody pitnej;

- Zabezpieczenie odpowiedniej ilości wody konsumpcyjnej, z uwzględnieniem bardzo dużego zróżnicowania w rozbiórce wody między okresem letnim a zimowym;
- Poprawienie niezawodności dostaw wody;
- wymiana starych, zwłaszcza wykonanych z rur azbestowo – cementowych sieci wodociągowych;
- Zastosowanie nowoczesnych technologii.

Cel operacyjny: Gospodarka ściekowa

Priorytety:

Poprawę sytuacji w zakresie gospodarki ściekowej w gminie będzie można uzyskać poprzez realizację następujących zadań priorytetowych:

- Budowa oczyszczalni ścieków, w tym przydomowych i grupowych w miejscowościach o rozproszonej zabudowie;
- Modernizacja i rozbudowa istniejących oczyszczalni ścieków;
- Budowa, rozbudowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych.

Działania:

- Opracowanie studium wykonalności (niezbędne przy staraniu się o finansowe środki pomocowe) i projektów technicznych na rozbudowę i modernizację oczyszczalni oraz sieci kanalizacyjnej;
- Pozyskiwanie środków finansowych na realizację zadań z zakresu gospodarki ściekowej, w tym z funduszy przedakcesyjnych z Unii Europejskiej;
- Systematyczne realizowanie zadań inwestycyjnych (etapy realizacji przedsięwzięcia) związanych z gospodarką ściekową.

Efekty:

- Uporządkowanie gospodarki ściekowej w gminie;
- Zapewnienie właściwego oczyszczania ścieków, zwłaszcza powstających w sezonie letnim;
- Zagospodarowanie osadów ściekowych, głównie poprzez ich rolnicze wykorzystanie, np. do nawożenia tzw. upraw energetycznych (wierzba, malwa, róża, rzepak z przeznaczeniem na biopaliwo itp.);
- Zmniejszenie dopływu zanieczyszczeń do Bałtyku;
- Wpływ na stopniową i trwałą poprawę jakości wód, zwłaszcza wód powierzchniowych.

Cel operacyjny: Energetyka

Priorytety:

Dążąc do zrównoważonego rozwoju gminy, należy w dalszym ciągu ograniczać zanieczyszczanie powietrza atmosferycznego. Na ochronę powietrza atmosferycznego, a także na ograniczanie kosztów wytwarzania energii będą miały wpływ takie działania, jak: modernizacja istniejących, mało efektywnych systemów ciepłowniczych, przeprowadzenie inwestycji termomodernizacyjnych, stosowanie odnawialnych źródeł energii.

Zadania priorytetowe w zakresie energetyki to:

- Termomodernizacja budynków, w pierwszej kolejności budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej;
- Poszukiwanie lokalnych źródeł gazu ziemnego;
- Opracowanie wstępnego studium wykonalności (konceptji techniczno – ekonomicznej), pozwalającego ocenić celowość zaopatrzenia w gaz przewodowy gminy Ostrowice;
- Produkcja odnawialnych źródeł energii, głównie z biomasy pozyskiwanej z upraw na użytkach rolnych;
- Modernizacja przestarzałych i energochłonnych systemów oświetlenia ulic;
- Wdrażanie systemów energetycznych, dla których nośnikiem są odnawialne źródła energii;
- Budowa elektrowni wiatrowych.

Działania:

- Przeprowadzenie gazyfikacji gminy w przypadku, gdy będzie to uzasadnione pod względem ekonomicznym i technicznym;
- Wyznaczenie terenów pod budowę elektrowni wiatrowych;
- Działania na rzecz produkcji energii ze źródeł odnawialnych;
- Prowadzenie stałego dialogu społecznego w celu podniesienia świadomości w zakresie stosowania odnawialnych źródeł energii;
- Opracowanie kompleksowego programu produkcji energii ze źródeł odnawialnych;
- Przeprowadzenie pełnej modernizacji oświetlenia ulicznego na energooszczędne;
- Pozyskiwanie środków finansowych i inwestorów do realizacji inwestycji w zakresie gospodarki energią.

Efekty:

- Dostępność gazu dla wszystkich mieszkańców i podmiotów gospodarczych w gminie;
- Zmniejszenie zużycia energii cieplnej i elektrycznej;
- Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza atmosferycznego;
- Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza biomasy;
- Aktywizacja obszarów wiejskich, między innymi poprzez prowadzenie tzw. upraw energetycznych;
- Tworzenie nowych miejsc pracy;
- Likwidacja mało efektywnych i drogich źródeł energii;
- Zmniejszenie kosztów wytwarzania energii.

Cel operacyjny: Gospodarka odpadami

Priorytety:

Obowiązek tworzenia warunków dla właściwej gospodarki odpadami nakładają na gminy ustawy:

- O utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. Nr 132 z dnia 13 września 1996 r. ze zmianami),

- O odpadach (Dz. U. Nr 628 z dnia 27 kwietnia 2001 r.),
- Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 627 z dnia 27 kwietnia 2001 r.).

Ustawy te nakładają, między innymi, obowiązek do:

- zorganizowania prac mających na celu utrzymanie czystości na administrowanym terenie,
- oddziaływania na podmioty gospodarcze i mieszkańców w celu ograniczenia powstawania odpadów,
- prowadzenia selektywnej zbiórki, segregacji i wykorzystania odpadów jako surowców wtórnych,
- współdziałania z jednostkami organizacyjnymi i osobami podejmującymi się zbierania oraz zagospodarowywania odpadów, a także z właściwymi organami administracji rządowej w organizowaniu gospodarki odpadami niebezpiecznymi, wydzielonymi z odpadów komunalnych,
- dokonywania okresowych przeglądów ekologicznych.

Rada Gminy ustalając szczegółowe zasady organizacji gospodarki odpadami powinna uwzględnić również wymogi Unii Europejskiej.

Działania:

- Opracowanie programu kompleksowej gospodarki odpadami w gminie;
- Wdrożenie nowoczesnego i efektywnego systemu selektywnej zbiórki odpadów;
- Finansowanie oraz stymulowanie rozwoju gospodarki odpadami;
- Pozyskiwanie środków finansowych na wdrażanie nowoczesnych systemów selektywnej zbiórki i odzysku odpadów;
- Organizacja i nadzór nad gospodarką odpadami w gminie;
- Działanie na rzecz ograniczania powstawania odpadów.

Efekty:

- Odzysk surowców wtórnych poprzez selektywną zbiórkę użytecznych odpadów. Jest to sposób odzyskiwania części odpadów użytecznych u źródła ich powstawania. Wymaga to aktywnego i świadomego uczestnictwa społecznego;
- Zmniejszenie ilości odpadów, np. w wyniku ograniczenia ich powstawania;
- Ograniczenie zaśmiecania środowiska odpadami;
- W wyniku prawidłowo prowadzonej gospodarki odpadami nastąpi zmniejszenie ilości zanieczyszczeń wprowadzonych do środowiska.

Cel operacyjny: Telekomunikacja i informatyka

Priorytety:

Pomimo że sytuacja w zakresie dostępności do usług zarówno operatora telefonii stacjonarnej, jak i operatorów telefonii bezprzewodowej na obszarze gminy jest dobra, to działania w zakresie infrastruktury telekomunikacyjnej powinny doprowadzić do rozwoju, tzw. społeczeństwa informacyjnego. Rozwój infrastruktury telekomunikacyjnej zarówno w miastach, jak i na obszarach wiejskich powinien umożliwić szeroki dostęp do poczty elektronicznej i internetu.

Na progu XXI wieku zrównoważony rozwój obszarów wiejskich, a zwłaszcza gminy Ostrowice, gdzie podstawowym kierunkiem rozwoju jest turystyka, musi być ściśle związany ze sprawnie działającym, nowoczesnym systemem łączności i informatyki. Postęp techniczny sprawia, że możliwe staje się coraz szybsze przenoszenie wzorów i doświadczeń z innych, wysoko rozwiniętych krajów. Takim wzorcem jest szwedzki pomysł tworzenia telecentrów. Te telecentra to samodzielne jednostki, których podstawowym zadaniem jest upowszechnienie, zwłaszcza na obszarach wiejskich, informatyki i najnowszego sprzętu komputerowego.

Rola i wykorzystanie telecentrum to:

- prowadzenie promocji i informacji turystycznej.
- świadczenie usług w zakresie reklamy (w internecie, gazetach i innych publikacjach),
- monitoring alarmowy, prowadzony poprzez udostępnienie linii komunikacyjnych i komputerów dla policji,
- pośredniczenie w usługach handlowych, bankowych, ubezpieczeniowych,
- prowadzenie i udostępnienie bazy danych na dostępnym lokalnie komputerze,
- prowadzenie list dostawców dóbr i usług oraz rozpowszechnianie prospektów i informatorów o lokalnych producentach i produktach,
- prowadzenie małej poligrafii na potrzeby marketingu małych przedsiębiorców,
- pośrednictwo w nawiązywaniu kontaktów,
- sporządzanie i prowadzenie różnych banków danych, w tym specjalistycznego doradztwa, związanego z powstawaniem nowych miejsc pracy itp.,
- kształcenie komputerowe w dowolnym zakresie – od podstawowej obsługi dla uczniów szkół, po księgowość dla przedsiębiorców oraz prace administracyjne na rzecz firm, stowarzyszeń i osób prywatnych,
- pomoc w poszukiwaniu źródeł finansowania dla lokalnych przedsiębiorców,
- sprzedaż detaliczna przez internet,
- świadczenie usług tele-pocztowych,
- wypożyczanie multimediiów (płyty CD, kaset video, książek),

Działania:

- Działanie na rzecz rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej, umożliwiającej wszystkim mieszkańcom gminy dostęp do telefonu stacjonarnego, poczty elektronicznej i internetu;
- Działanie na rzecz organizacji telecentrum w gminie Ostrowice.

Efekty:

- Uzyskanie powszechnej dostępności do poczty elektronicznej i internetu;
- Przyciąganie kapitału inwestycyjnego do gminy;
- Wzrost wykształcenia poprzez dostęp do nowoczesnych środków przekazu;
- Ułatwienie dostępu do informacji mieszkańcom terenów wiejskich;
- Efektywne skrócenie czasu dostępu do informacji;
- Ułatwienie dostępu młodzieży, placówkom oświatowym i kulturalnym do nowych środków przekazu;
- Dostosowanie infrastruktury telekomunikacyjnej na obszarach wiejskich do poziomu Unii Europejskiej;
- Utworzenie nowych miejsc pracy poprzez bezpośrednie zatrudnienie pracowników w telecentrum.

ROZWÓJ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

Założenia ogólne

Na podstawie analizy stanu istniejącego można stwierdzić, że gmina Ostro wice posiada wyposażenie w infrastrukturę techniczną na poziomie średnim. Dobrze rozwinięta infrastruktura techniczna warunkuje właściwy rozwój niemal wszystkich dziedzin życia gospodarczego i społecznego.

Gmina Ostrowice, głównie ze względu na jej walory przyrodnicze, ma możliwości rozwoju, jeżeli wyposażenie w infrastrukturę techniczną osiągnie wyższy poziom. Rolnictwo i turystyka będą dla gminy podstawowymi dziedzinami gospodarki. Dlatego wyposażenie gminy w infrastrukturę techniczną na wyższym poziomie będzie bezpośrednio wpływać na ochronę środowiska i na jej rozwój gospodarczy. Program dotyczy ważniejszych działań i potrzeb inwestycyjnych dla gminy w latach 2000 – 2015. Szczegółowe potrzeby inwestycyjne w zakresie infrastruktury technicznej określone zostaną w gminnych lub powiatowych programach branżowych (studium wykonalności).

Zakłada się, że w latach 2003-2004 zostaną opracowane następujące programy branżowe (studium wykonalności):

- program gospodarki wodno – ściekowej,
- program zaopatrzenia i gospodarka energią ciepłą i elektryczną. W programie tym powinna być uwzględniona termo modernizacja budynków i modernizacja systemu oświetlenia ulicznego oraz rozwój odnawialnych źródeł energii,
- program gospodarki odpadami i rekultywacji nieczynnych wysypisk.

Projektowane zadania inwestycyjne finansowane będą z różnych źródeł, tj. z budżetu gminy, z funduszy wojewódzkich subwencji, z funduszy Unii Europejskiej, przez inwestorów prywatnych, z kredytów i innych.

Zadania

W oparciu o analizę istniejącego stanu i poziomu wyposażenia w infrastrukturę techniczną gminy oraz uwzględniając potrzeby w tym zakresie i możliwości dostępu do środków finansowych, zakłada się realizację następujących zadań i działań:

- działania prowadzące do zmniejszenia różnicy wyposażenia w infrastrukturę techniczną obszaru gminy w stosunku do przodujących gmin w województwie,
- poprawa stanu infrastruktury komunikacyjnej, m.in. poprzez rozbudowę i modernizację dróg lokalnych,
- budowa chodników dla pieszych, zwłaszcza w miejscowościach sołeckich oraz parkingów w miejscach atrakcyjnych pod względem turystycznym,
- budowa, rozbudowa i modernizacja ujęć wody i stacji uzdatniania,
- budowa nowych, rozbudowa i modernizacja istniejących sieci wodociągowych,
- budowa nowych, modernizacja i rozbudowa istniejących systemów oczyszczania ścieków,
- zorganizowanie racjonalnej i zgodnej z wymogami Unii Europejskiej gospodarki odpadami stałymi,
- unowocześnienie sieci i urządzeń elektroenergetycznych poprzez wymianę dekapitalizowanych urządzeń oraz realizowanie inwestycji poprawiających pewność zasilania energetycznego,
- rozbudowa i modernizacja oświetlenia ulicznego z obecnego energochłonnego na nowoczesne, mniej energochłonne,

- gazyfikacja tych miejscowości, w których jest to możliwe pod względem technicznym i jest uzasadnione ekonomicznie,
- modernizacja istniejących o niskiej sprawności i uciążliwości kotłowni na nowoczesne, wykorzystujące przyjazne dla środowiska nośniki energii,
- wdrażanie technologii umożliwiających korzystanie z lokalnych, odnawialnych źródeł energii,
- przeprowadzenie termomodernizacji budynków, głównie mieszkalnych i użyteczności publicznej,
- organizowanie okresowych i stałych miejsc pracy przy realizacji i eksploatacji wybudowanych urządzeń infrastruktury technicznej.
- pozyskiwanie środków finansowych spoza gminy na realizację zadań, związanych z infrastrukturą techniczną.

Aktualny poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną nie odpowiada potrzebom rozwoju gospodarczego gminy. Dlatego konieczna jest realizacja wielu różnorodnych zadań. Realizacja założeń strategii w zakresie zwiększenia wyposażenia obszaru gminy w infrastrukturę techniczną m.in. pozwoli na:

- zwiększenie atrakcyjności gminy dla inwestorów lokalnych i inwestorów zewnętrznych,
- zapewnienie mieszkańcom odpowiedniego standardu życia,
- wprowadzenie nowych technologii,
- utworzenie nowych miejsc pracy,
- zwiększenie gospodarstw zaopatrywanych w wystarczającą ilość wody o odpowiedniej jakości,
- zwiększenie ilości gospodarstw objętych systemem zagospodarowania ścieków komunalnych,
- zwiększenie ilości gospodarstw objętych systemem zagospodarowania odpadów,
- poprawę pewności energetycznej,
- poprawę łączności telekomunikacyjnej,
- poprawę jakości dróg.

Większość zadań realizowana będzie na szczeblu gminy. Zadania o charakterze ponadgminnym będą realizowane w ramach struktur powiatowych i wojewódzkich lub związku gmin.

Drogi i transport

Istniejąca na terenie gminy infrastruktura komunikacyjna posiada średnią zdolność w zaspokajaniu potrzeb obecnego i spodziewanego natężenia ruchu. Dla gminy, której rozwój oparty jest m.in. na turystyce, usprawnienie infrastruktury technicznej ma ważne znaczenie. Szczególne znaczenie ma związany z drogami transport towarowy i osobowy. Rozwój turystyki oraz wzrastający stopień motoryzacji spowodują zwiększenie natężenia ruchu kołowego.

Poprawę sytuacji w zakresie infrastruktury transportowej można uzyskać poprzez realizację następujących zadań:

- modernizację drogi wojewódzkiej relacji Połczyn Zdrój – Drawsko Pomorskie,
- budowę chodników dla pieszych, głównie w miejscowościach sołeckich,
- budowę parkingów w miejscach przewidzianych dla celów turystycznych i rekreacyjnych.

Lata realizacji powyższych zadań: 2003 – 2015.

Usuwanie odpadów

Zorganizowanie racjonalnej i zgodnej z wymogami Unii Europejskiej gospodarki odpadami stałymi wymaga:

- wprowadzenia na terenie gminy selektywnej zbiórki odpadów (szkło, makulatura, tworzywa sztuczne i inne),
- uruchomienia gminnych punktów gromadzenia odpadów poprzez ustawienie tzw. miniprzesypowni,
- rekultywacji starych nieczynnych wysypisk śmieci,

Segregacja i recykling odpadów w pełnym zakresie z uwagi na duży koszt inwestycyjny, powinna zostać zorganizowana poprzez powstanie Powiatowego Zakładu Utylizacji i Recyklingu Odpadów Stałych. Zakłada się, że realizacja programu gospodarki odpadami i rekultywacji nieczynnych wysypisk na terenie gminy nastąpi w latach 2003 – 2007.

Telekomunikacja

Pomimo że obecny stan telekomunikacyjny w gminie można uznać za zadowalający, to powinny być prowadzone działania w zakresie dalszego rozwoju infrastruktury telekomunikacyjnej. Działania te będą sprzyjać rozwojowi tzw. wiejskiego społeczeństwa informacyjnego. Wdrażanie technologii i systemów pozwalających na rozwój społeczeństwa informacyjnego zawarto w strategii rozwoju telekomunikacyjnej na wsi, opracowanej przez Pełnomocnika Rządu do spraw Telekomunikacji na Wsi.

Rozwój telekomunikacji w gminie osiągnie się m.in. poprzez:

- modernizację centrali telefonicznej w Ostrowicach z mechanicznej na nowoczesną cyfrową,
- sprzyjanie budowie na terenie gminy stacji przekaźnikowych dla telefonii bezprzewodowej,
- podłączenie do sieci internetowej do końca 2003 r. wszystkich szkół w gminie.

Energetyka ciepła

Dążąc do zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich i ich ekorozwoju, należy ograniczyć urządzenia ciepłownicze zanieczyszczające atmosferę. Obniżenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery nastąpi poprzez modernizację istniejących, mało sprawnych kotłowni i docieplanie budynków (termomodernizację). Zmniejszenie zużycia energii cieplnej to oszczędności finansowe i ograniczenie zanieczyszczenia środowiska przyrodniczego. W przypadku pełnej modernizacji obiektów (kotłownia, budynki), np. budynku mieszkalnego, można uzyskać nawet do 50% oszczędności w zużyciu energii cieplnej.

Realizując program termomodernizacji należy podjąć następujące działania:

- przeprowadzić modernizację wszystkich kotłowni opalanych węglem kamiennym o mocy pow. 30 kW,
- wdrażać systemy grzewcze, w których nośnikami energii będą: gaz ziemny, gaz płynny, biogaz, biomasa i inne odnawialne źródła energii (baterie słoneczne, pompy ciepłe i inne),
- wdrażać systemy tzw. mikroelektrociepłowni, dla których głównymi nośnikami energii może być gaz ziemny, biogaz, olej opałowy, również olej rzepakowy. W urządzeniach tych produkuje się energię elektryczną i ciepłą (bloki grzewczo – elektryczne),
- realizować termomodernizację budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej.

Lata realizacji powyższych działań: 2002 – 2015.

Odnawialne źródła energii

W związku ze stale rosnącymi cenami paliw kopalnianych (węgiel, ropa, gaz) stosowanie odnawianych źródeł energii ma uzasadnienie nie tylko ekologiczne, ale również ekonomiczne.

Postęp naukowo-techniczny spowodował, że stosowane technologie służące do produkcji energii ze źródeł odnawialnych są coraz bardziej efektywne i konkurują pod względem ekonomicznym z systemami tradycyjnymi. W warunkach przestrzenno – przyrodniczych gminy Ostrowice odnawialne źródła energii mogą stanowić istotny udział w jej bilansie energetycznym.

W gospodarce energetycznej gminy mogą być wykorzystywane, między innymi, takie źródła energii odnawialnej, jak:

^{TM} energia wiatru;

^{TM} energia biomasy;

^{TM} energia otoczenia, wykorzystywana przez tzw. pompy ciepła.

Racjonalne wykorzystanie energii ze źródeł odnawialnych jest jednym z istotnych elementów zrównoważonego rozwoju gminy, przynoszącym wymierne efekty ekologiczne, energetyczne i finansowe.

Celem strategicznym, przyjętym w Strategii Rozwoju Energetyki Odnawialnej (Ministerstwo Środowiska – 2000 r.) jest zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo – energetycznym kraju do 7,5% w 2010 r. i do 14% w 2020 r. w strukturze zużycia nośników pierwotnych, natomiast w Unii Europejskiej wskaźnik ten przyjęto na poziomie 12% w 2010 r.

Energetyka wiatrowa

Wprowadzone ostatnio regulacje prawne spowodowały znaczne zainteresowanie potencjalnych inwestorów budową i eksploatacją elektrowni wiatrowych. Produkcja energii ze źródeł odnawialnych, w tym wykorzystanie siły wiatru, jest działaniem zgodnym z polityką ekologiczną i energetyczną państwa, jak również przyjętymi w tej dziedzinie umowami międzynarodowymi.

Energetyka wiatrowa to nie tylko ekologiczne (wynikające z wykorzystania powszechnego, odnawialnego surowca) produkowanie przyjaznej środowisku i człowiekowi energii elektrycznej, w sposób nie powodujący powstania szkodliwych i uciążliwych produktów ubocznych, ale także szeroki wachlarz korzyści ekonomicznych (podatki, aktywizacja lokalnych przedsiębiorstw, nowe miejsca pracy) i społecznych (czyste środowisko naturalne, korzyści marketingowe szczególnie ważne dla gmin atrakcyjnych turystycznie). Władze gminy Ostrowice, gdzie warunki meteorologiczne odpowiadają wymogom energetyki wiatrowej, powinny liczyć się z pojawiającymi się bądź to wnioskami o wydanie pozwolenia na budowę elektrowni wiatrowej na terenie gminy lub wskazanie akceptowanej przez gminę lokalizacji takiej inwestycji.

Prezentowane poniżej założenia mają za zadanie wskazanie metod i uwarunkowań, które władze powinny wziąć pod uwagę przy wyznaczaniu obszarów na terenie gminy przeznaczonych pod budowę elektrowni wiatrowych (lub grup elektrowni, określanych mianem „farma wiatrowa”).

Siłownie wiatrowe, tak jak większość innych technologii energetyki odnawialnej, w polskich przepisach prawnych i procedurach administracyjnych nie mają ściśle określonych zapisów regulujących zagadnienia ich budowy i eksploatacji. Tym niemniej są traktowane jako specyficzne budowle i w tym sensie podlegają przepisom prawa budowlanego (Ustawa Prawo Budowlane z dnia 7 lipca

1997 roku). Prawo to określa m.in. ogólne procedury uzyskania zezwolenia na budowę i eksploatację obiektu budowlanego oraz wymogi, jakim powinien odpowiadać projekt architektoniczno - budowlany.

Przepisy Prawa Budowlanego w zakresie dotyczącym lokalizacji obiektów energetycznych elektrowni wiatrowych oraz warunków zabudowy i zagospodarowania terenu uzupełnione są zapisami zawartymi w ustawie o zagospodarowaniu przestrzennym z 7 lipca 1994 r. W praktyce okazuje się, że w pewnych okolicznościach lokalizacja dużych elektrowni wiatrowych i farm wiatrowych wymagać może uzgodnień z Ministerstwem Środowiska, Inspekcją Ochrony Środowiska, a także Ministerstwem Transportu, Głównym Inspektorem Lotnictwa Cywilnego, Wojewodą, Dyрекcją Okręgową Dróg Publicznych i innymi instytucjami. Brak doświadczenia w realizacji tego typu projektów w Polsce powoduje, że albo wymogi formalnoprawne wręcz uniemożliwią prowadzenie inwestycji przez niewielkiego, osamotnionego inwestora, albo też w efekcie przeoczeń, siłownie wiatrowe budowane są w takich miejscach i w taki sposób, że wywołują niepotrzebne kolizje. Braki w polskim systemie prawnym i niedostateczna świadomość społeczna o walorach i uwarunkowaniach rozwoju energetyki odnawialnej skłoniły Ministerstwo Środowiska do zajęcia się tym problemem w kontekście doświadczeń innych krajów. Informacja niniejsza oparta jest na doświadczeniach Danii, jednego z krajów najbardziej zaawansowanych w system rozwoju energetyki odnawialnej. Należy zwrócić uwagę na fakt, że przeciętny okres życia elektrowni wiatrowej to 20 lat, stąd pod zabudowę nie nadają się tereny planowane pod przyszłą industrializację i rozwój mieszkalnictwa. Wyłączone powinny być również obszary leśne i wszelkiego rodzaju strefy ochrony przyrody. Nie ma natomiast przeciwwskazań dotyczących budowy farmy wiatrowej na obszarach rolnych. Obecność turbin wiatrowych na tych terenach umożliwi ich dalsze wykorzystanie pod uprawę lub pastwiska. Pojedyncza elektrownia zajmuje teren kilkunastu metrów kwadratowych, obsługa ogranicza się do dwóch przeglądów w ciągu roku. Ściśle należy natomiast przestrzegać zasady zakazującej wznoszenia elektrowni wiatrowych w bliskim sąsiedztwie siedzib ludzkich. Minimalna odległość elektrowni wiatrowych od najbliższych zabudowań winna wynosić 200 metrów. Naruszenie tej zasady może być źródłem niezadowolenia tej części społeczeństwa, dla której uciążliwe jest zbyt bliskie sąsiedztwo urzędów, ich stała obecność w krajobrazie i powodowany nią efekt cienia. Odstępstwem od tej zasady może być jedynie budowa elektrowni wiatrowej na własnym terenie przez osobę na nim zamieszkujejącą. W tym przypadku turbina może być postawiona na działce znajdującej się bądź to na terenie mieszkalnym, bądź na min. 200 m strefy dzielącej turbinę od strefy zabudowań mieszkalnych.

Budowa elektrowni i farm wiatrowych na terenie gmin, obok wyżej wymienionych korzyści, stanowić będzie z czasem o powstaniu dodatkowych strumieni zasilania budżetu gminy.

Obszar gminy znajduje się w I - szej strefie wietrznej, gdzie siła wiatru może być wykorzystywana do produkcji energii elektrycznej.

Energia biomasy

Biomasa to substancja organiczna, głównie pochodzenia roślinnego. Do biomasy zalicza się również odpady z produkcji zwierzęcej, przemysłu rolno - spożywczego i z gospodarki komunalnej. Biomasa może służyć jako niskokaloryczne paliwo w procesie spalania lub może być przetwarzana w procesie biologicznym bądź termicznym na paliwo gazowe.

Biomasa może być ważnym źródłem energii pierwotnej w rejonach rolniczych. Warunki przyrodnicze gminy są wyjątkowo sprzyjające do produkcji biomasy (duża powierzchnia użytków rolnych, znaczna suma opadów atmosferycznych - średnia roczna powyżej 700 mm, dość długi okres wegetacji roślin - 250-210 dni, nadwyżki siły roboczej). Ważną zaletą biomasy jako paliwa jest to, że przy jej spalaniu nie są emitowane do atmosfery takie duże ilości siarki (SO₂) i związków azotu (NO_x) jak ma to miejsce przy spalaniu węgla kamiennego czy ciężkiego oleju opałowego, a emitowany dwutlenek węgla jest pochłaniany w procesie fotosyntezy (pochłanianie CO₂ przez rośliny). Spośród odnawialnych źródeł energii

biomasa ma duże znaczenie. Stanowią ją, między innymi, drewno odpadowe pochodzące z lasów, drewno ze specjalnych plantacji energetycznych (np. wierzba energetyczna), słoma z podstawowych zbóż, słoma rzepakowa, trzcina czy inne uprawy (np. malwa pensylwańska, róża bezkolcowa).

Modernizując systemy ciepłownicze można wykorzystać jako paliwo biomasę, zwłaszcza słomę. Spalanie drewna odpadowego i słomy jest opłacalne w porównaniu z innymi nośnikami energii pierwotnej, ponieważ wykorzystuje się paliwo pochodzące albo z własnej produkcji, albo jako materiał odpadowy (słoma, drewno odpadowe, trociny, inne).

Energia oparta na produktach pochodzących z produkcji rolniczej, przede wszystkim na słomie, etanolu i olejach roślinnych, jest szansą na zintensyfikowanie w gminie produkcji rolniczej.

Biopaliwa (biomasa, etanol, oleje roślinne, biogaz) mogą być również wykorzystywane do napędu bloków grzewczo-elektrycznych, tzw. mikroelektrociepłowni, w których oprócz energii elektrycznej produkowana jest energia cieplna.

Rozwój odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza w wyniku wykorzystywania biomasy, stwarza szansę, szczególnie dla lokalnych społeczności, na zwiększenie niezależności elektrycznej, rozwoju lokalnego, powstawania nowych miejsc pracy, a także na dalszą proekologiczną modernizację systemów energetycznych.

Kojarzenie źródeł energii odnawialnej

Obniżenie kosztów pozyskania energii ze źródeł odnawialnych można uzyskać przez coraz częściej stosowane łączenie różnych źródeł w jeden kompleks energetyczno-produkcyjny. W układzie takim wykorzystywane są zarówno różne strumienie energii (ciepło, energia elektryczna), jak i odpady stanowiące użyteczny materiał nadający się do zagospodarowania (odpady komunalne, drewno odpadowe, trociny itp.).

Potrzeby energetyczne różnych odbiorców, np. oczyszczalni ścieków, zaspokajane mogą być w części lub całości z siłowni wiatrowych, pomp ciepła, baterii słonecznych czy biogazu.

Zaletami takiego rozwiązania są między innymi:

- ◆ samowystarczalność energetyczna,
- ◆ zmniejszenie zanieczyszczenia środowiska,
- ◆ zwiększenie zatrudnienia,

W warunkach przyrodniczych gminy można wykorzystać uprawy rolne do pozyskania nośników energii (biomasa, etanol i oleje roślinne, zwłaszcza olej rzepakowy). Ogromna masa odpadów organicznych powstających w rolnictwie jest ciągle energetycznie nie wykorzystywana np. do produkcji biogazu. Uprawa roślin oleistych, a zwłaszcza rzepaku, może być źródłem ekologicznego paliwa do opalania kotłowni oraz do napędu wysokoprężnych silników spalinowych. Proces pozyskiwania oleju rzepakowego można skojarzyć np. z wykorzystaniem energii wiatru i wytwarzaniem biogazu.

Rozwój infrastruktury technicznej w znacznej mierze będzie kreował warunki ochrony środowiska. Dotyczy to zwłaszcza programów w zakresie zaopatrzenia w wodę pitną, kanalizację i gospodarkę ściekami, utylizację odpadów, zmiany systemów grzewczych na przyjazne dla środowisk.

Przyjęcie przez Polskę ustawodawstwa Unii Europejskiej będzie wymagało podjęcia wielu działań związanych z ochroną środowiska, przyrody i krajobrazu, będą to wymogi nakazowo – zakazowe w zakresie: korzystania z zasobów naturalnych, dopuszczalnych form zanieczyszczeń, sposobów zagospodarowania odpadów, itp. Działania służące spełnieniu tych dostosowań będą realizowane w projektach współfinansowanych ze środków unijnych.

3.6. POPRAWA STANU ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

CEL STRATEGICZNY: ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

Cel operacyjny: Rozwój oświaty i nauki

Priorytety:

- Rozwój opieki i edukacji przedszkolnej;
- Optymalizacja funkcjonowania szkół z uwzględnieniem reformy edukacji;
- Rozszerzanie oferty edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i dorosłych;
- Unowocześnienie bazy edukacyjnej i poprawa wyposażenia szkół;
- Wykorzystanie nauki jako stymulatora rozwoju.

Działania:

- Wdrażanie drugiego etapu reformy oświaty w szkolnictwie ponadgimnazjalnym;
- Prowadzenie restrukturyzacji szkolnictwa podstawowego i średniego;
- Dostosowywanie szkolnictwa zawodowego do potrzeb lokalnego rynku pracy;
- Organizowanie różnego rodzaju centrów kształcenia, co przyczyni się do podniesienia ogólnego poziomu oświaty i edukacji społeczeństwa;
- Wprowadzenie do systemu edukacji podstawowej i średniej elementów promujących programy innowacyjne;
- Organizowanie szkoleń dla kadry i pracowników sektora MSP.

Efekty:

- Zorganizowanie opieki przedszkolnej, właściwie przygotowanie dzieci do nauczania w szkole podstawowej;
- Zwiększenie liczby pracowni przedmiotowych, informatycznych i internetowych, bibliotek, czytelni, sal gimnastycznych i obiektów sportowych;
- Umożliwienie wszystkim dzieciom nauki w szkołach podstawowych, ponadpodstawowych, niezależnie od sytuacji materialnej w rodzinie;
- Stymulacja każdego dziecka i rozwój uzdolnień dzieci;
- Możliwość poszerzenia i pogłębiania wiedzy oraz doskonalenia umiejętności w wybranej dziedzinie;
- Możliwość przekwalifikowania się, zdobycia uprawnień do wykonywania innego zawodu.

Cel operacyjny: Działania na rzecz wspierania inicjatyw w zakresie kultury

Priorytety:

- Ochrona istniejących wartości kulturowych różnych grup etnicznych;
- Wymiana kulturalna na arenie międzynarodowej jako czynnik integracji europejskiej;
- Współorganizowanie szeregu imprez o zasięgu ponadgminnym;
- Wspieranie i promowanie środowisk kultury;
- Rozwój istniejącej i budowa nowej infrastruktury kulturalnej;
- Rozwój czytelnictwa;
- Rozwój szkolnictwa artystycznego i edukacji kulturalnej.

Działania:

- Organizowanie wystaw prezentujących walory kultur etnicznych;
- Propagowanie lokalnego folkloru;
- Organizowanie konkursów wiedzy na temat grup etnicznych;
- Organizowanie współpracy międzynarodowej w zakresie edukacji i podnoszenia poziomu wiedzy o innych regionach;
- Organizowanie lekcji muzealnych;
- Organizowanie wycieczek do miejsc związanych z dziedzictwem kulturowym regionu;
- Organizowanie przeglądów sztuki regionalnej;
- Wspieranie lokalnych stowarzyszeń społeczno-kulturalnych;
- Organizowanie w ramach międzynarodowej wymiany warsztatów, plenerów, wymiany zespołów i twórców kultury;
- Organizowanie warsztatów, plenerów i konsultacji dla dzieci;
- Inicjowanie powstawania amatorskich zespołów artystycznych;
- Rozwój i utrzymanie istniejącej bazy kulturalnej oraz organizowanie nowych ośrodków kultury;
- Utrzymanie i modernizacja istniejących sieci bibliotek oraz zakładanie ich w nowych w miejscowościach, gdzie istnieje zapotrzebowanie w tym zakresie;
- Wdrażanie metod i form edukacji dzieci i młodzieży w zakresie kultury.

Efekty:

- Swobodne wyrażanie własnej twórczości;
- Przeciwdziałanie rozpadaniu się tradycyjnych więzi społecznych;
- Zagwarantowanie pluralizmu w kulturze;
- Kształtowanie świadomości poszanowania wszelkich kultur;
- Uaktywnienie lokalnej społeczności;
- Zwiększenie ilości zwiedzających muzea i okazjonalne wystawy;
- Wzajemne poznanie kultury i sztuki innych narodów;
- Integracja społeczności gminy;
- Kulturowanie i rozwijanie lokalnych wartości kulturowych.

Cel operacyjny: Wypracowanie optymalnego systemu ochrony zdrowia

Priorytety:

- Organizacja systemu leczenia szpitalnego i ambulatoryjnego zgodnie z potrzebami i wymaganymi standardami;
- Realizacja inwestycji związanych z ochroną zdrowia i opieką społeczną, zgodnie z potrzebami w tym zakresie;
- Adaptacja i modernizacja do potrzeb opieki zdrowotnej istniejącej bazy lokalowej.

Działania:

- Wdrażanie programu w miarę równomiernego rozmieszczenia jednostek opieki zdrowotnej i poprawienie dostępności do świadczeń zdrowotnych;
- Realizacja zadań inwestycyjnych umożliwiających uzyskanie właściwego stanu bazy leczenia, zgodnie z potrzebami zdrowotnymi, wymaganiami sanitarno – epidemiologicznymi, przepisami bhp i przeciwpożarowymi;
- Sporządzenie i wdrożenie planu zabezpieczenia ambulatoryjnej opieki zdrowotnej;

- Wprowadzenie intensywnej edukacji zdrowotnej;
- Wprowadzenie nowych form stacjonarnej opieki zdrowotnej;
- Dostosowanie funkcjonowania opieki społecznej do potrzeb gminy.

Efekty:

- Poprawa dostępności do świadczeń zdrowotnych;
- Upowszechnienie się przejrzystych zasad korzystania z systemu ochrony zdrowia;
- Wzrost jakości usług;
- Wzrost zaufania do służby zdrowia i poczucia bezpieczeństwa wśród pacjentów;
- Poprawa zdrowia oraz sprawności zawodowej i społecznej u większej liczby osób;
- Całodobowy dostęp do kompleksowych świadczeń zdrowotnych jak najbliżej miejsca zamieszkania pacjentów;
- Równy dostęp do świadczeń zdrowotnych;
- Wczesne wykrywanie zagrożeń i czynników szkodliwych w miejscu pracy;
- Zmniejszenie kosztów związanych z ochroną zdrowia.

Cel operacyjny: Zapewnienie bezpieczeństwa publicznego

Priorytety:

- Rozwój kadrowy i techniczny organów bezpieczeństwa publicznego;
- Rozwój współpracy organów bezpieczeństwa publicznego z samorządem gminnym;
- Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym;
- Edukacja dzieci i młodzieży w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Działania :

- Organizowanie pomocy w celu lepszego wyposażenia organów bezpieczeństwa publicznego w nowoczesne środki techniczne;
- Kreowanie lokalnych działań mających na celu ograniczenie przestępczości;
- Systematyczne poprawianie stanu dróg i ich oznakowania;
- Inicjowanie działań w celu poprawy struktury organizacyjnej służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne;
- Opracowanie programu edukacji dzieci i młodzieży szkolnej w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Cel operacyjny: Rozwój kultury fizycznej

Priorytety:

- budowa nowych obiektów i modernizacja istniejącej bazy sportowej;
- zorganizowanie, w zależności od potrzeb, placówki specjalistycznej zajmującej się rekreacją i rehabilitacją osób niepełnosprawnych;
- upowszechnienie aktywności fizycznej i zdrowego trybu życia;
- budowa szkolnej bazy sportowej.

Działania:

- Opracowanie programu budowy i modernizacji bazy sportowej i rozwoju kultury fizycznej w gminie:
- wdrażanie programu budowy nowej i modernizacja istniejącej bazy sportowej,

- budowa i zwiększenie dostępności szkolnej bazy sportowej .

Efekty:

- w wyniku rozwoju bazy sportowej nastąpi zwiększenie uczestnictwa społeczeństwa we wszystkich formach sportu i rekreacji,
- podniesienie sprawności fizycznej wśród większej ilości społeczeństwa, w tym osób przyjezdnych,
- dostępność kultury fizycznej dla osób niepełnosprawnych,
- zwiększenie działalności pozalekcyjnej w szkołach, organizowanej przez kluby sportowe, rady rodziców, rady osiedlowe i inne,
- zwiększenie sportowo - rekreacyjnej działalności wśród lokalnej społeczności.

ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ

Założenia ogólne

Infrastruktura społeczna to sieć urządzeń i obiektów współpracujących ze sobą i zaspokajających potrzeby ludności przy wzrastających potrzebach cywilizacyjnych. Dynamikę rozwoju infrastruktury społecznej wyznaczają: liczba i struktura ludności, pojawienie się nowych rodzajów potrzeb, a także zmiany intensywności potrzeb istniejących oraz przeobrażenia w organizacji i technologii usług. Obecnie zarówno poziom obsługi mieszkańców, jak i poziom rozwoju poszczególnych elementów infrastruktury społecznej jest zróżnicowany. Celem strategicznym będzie osiągnięcie poprawy poziomu usług w zakresie oświaty, kultury, sportu, turystyki, ochrony zdrowia i opieki społecznej.

Zadania

- zwiększenie dostępności mieszkańców do wszystkich elementów infrastruktury społecznej,
- optymalizacja funkcjonowania szkół z uwzględnieniem reformy edukacji,
- rozszerzenie oferty edukacyjnej dla dzieci, młodzieży i dorosłych (poprawa poziomu wykształcenia),
- poprawa bazy szkół oraz ich wyposażenie,
- poprawa stanu zdrowia mieszkańców, profilaktyka, podnoszenie świadomości zdrowotnej,
- usprawnienie organizacji służby zdrowia i opieki społecznej,
- stworzenie warunków uprawiania różnych dyscyplin sportu, turystyki i rekreacji,
- rozszerzenie oferty kulturalnej w tym promocja gmin poprzez różnorodne imprezy kulturalne i sportowe.

Rozwój oświaty, kultury i sportu

Według wyników spisu rolnego w 1996 r. niecałe 2% ludności wiejskiej posiadało wykształcenie wyższe, 17,8% policealne i średnie, 28,4% zasadnicze i aż 51,8% podstawowe i niepełne podstawowe. Tak niski poziom wykształcenia stanowi barierę hamującą przemiany na obszarach związanych z gospodarką rolną. Poprawa poziomu wykształcenia stanowi jedno z priorytetowych zadań w polityce rządu. Koncepcja kształcenia młodzieży w szkołach położonych na obszarach wiejskich jest konkretyzacją rządowych dokumentów, tj.:

® „Średniookresowej strategii rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich”,

- ® „Paktu dla rolnictwa i obszarów wiejskich”,
- ® „Narodowego programu rozwoju wsi polskiej – EDUKACJA”.

Absolwenci szkół będą poszukiwali pracy przede wszystkim blisko miejsca zamieszkania, ze względu na wysokie koszty budownictwa mieszkaniowego. Część młodzieży podejmie pracę w rolnictwie, część poza nim, a część będzie łączyć pracę w gospodarstwie rolnym z pracą w innym zawodzie. Nowa filozofia rozwoju, nakazująca widzieć na wsi w pierwszym rzędzie możliwość tworzenia pracy poza rolnictwem, stawia inne wymagania przed szkołami, które muszą:

- przygotować kandydatów na lokalne rynki pracy w zawodach poszukiwanych przez gospodarke narodową, w tym firmy zlokalizowane na obszarach wiejskich,
- dobrze przygotować młodzież chcącą kontynuować naukę na wyższych uczelniach,
- wyrobić u młodzieży nawyk permanentnego kształcenia się, douczania, gdyż w każdym zawodzie pracownik będzie musiał podczas swojego życia zawodowego ustawicznie podnosić kwalifikacje,
- mieć atrakcyjną ofertę programową dla młodzieży, która dostrzeże przemiany wynikające z wdrażania zasad rynku.

Właściwe przygotowanie edukacyjne powinno zmierzać do wyrównania szans dzieci i młodzieży. Edukacja winna rozpoczynać się od wychowania przedszkolnego, poprzez dobrze zorganizowane szkolnictwo podstawowe, gimnazjalne i ponadgimnazjalne.

Realizacja

Sieć szkół

Biorąc pod uwagę obecnie realizowaną reformę oświaty oraz prognozy demograficzne do 2010 roku, model funkcjonowania szkół jest wystarczający, choć z czasem wymagać będzie pewnych modyfikacji oraz nakładów finansowych, celem podniesienia poziomu nauczania oraz poprawy warunków nauczania.

Zadania do realizacji

Modernizacje i remonty

Budynek, w którym znajdują się Szkoła Podstawowa i Gimnazjum wymagać będzie stałej modernizacji ze względu na konieczność dostosowania szkoły do rosnących wymogów nauczania. Oprócz konieczności remontów bieżących (szczególnie dachów), niezbędne będą:

- termomodernizacja budynku,
- wymiana stolarki.

Inwestycje

- rozbudowa szkoły, polegająca na dobudowaniu segmentu powiększającego obiekt o dodatkowe 6 pomieszczeń z przeznaczeniem dla Gimnazjum,
- budowa sali gimnastycznej z możliwością spełniania funkcji kulturalnych gminy,
- rozbudowa boiska szkolnego, jako kompleksowego terenu do zabaw i uprawiania sportu przez dzieci i młodzież,
- dostosowanie zaplecza żywieniowego do obowiązujących wymagań sanitarnych,
- pełne przystosowanie obiektów szkolnych dla osób niepełnosprawnych, otwarcie salek korekcyjnych,
- zwiększenie dostępności młodzieży szkolnej do wyspecjalizowanych pomocy naukowych, stworzenie dobrze wyposażonych pracowni językowych i przedmiotowych, biblioteki multimedialnej.

Biorąc pod uwagę konieczność usprawniania systemu nauczania, podnoszenia jego poziomu oraz oszczędności finansowych, mimo utrudnień, jakie powoduje dowożenie,

należałoby w dalszej perspektywie zastanowić się nad utworzeniem oddziału przedszkolnego w Ostrowicach.

Kadra nauczycielska

Warunkiem poprawy stanu edukacji na obszarach wiejskich jest odpowiednio przygotowana kadra nauczycielska. Niezbędne więc jest podejmowanie działań na rzecz poprawy poziomu nauczania oraz pozyskiwanie nauczycieli przedmiotów deficytowych, takich jak języki obce, informatyka. Docelowo należy zmierzać do zatrudnienia kadry nauczycielskiej tylko z wykształceniem wyższym. Należy wykorzystać projektowane w „Pakcie dla rolnictwa i obszarów wiejskich” preferencje dla nauczycieli szkół wiejskich, a poziom wykształcenia i kwalifikacje dostosować do wymogów ustawowych.

Oprócz tego należałoby rozszerzyć działalność opiekuńczą szkoły poprzez:

- ™ zatrudnienie pedagoga szkolnego,
- ™ zatrudnienie psychologa,
- ™ konieczność zatrudnienia logopedy,
- ™ wprowadzenie klas integracyjnych.

Sieć dowozu do szkół

- usprawnienie dowozu dzieci do szkół poprzez zapewnienie „gimbusa” przy jednoczesnej likwidacji dojazdów PKS-em. Wiąże się to z dużymi kosztami obciążającymi gminę, ale jest niezbędnym elementem współczesnego kształcenia dzieci i młodzieży na obszarach wiejskich,
- wyposażenie wszystkich miejscowości, skąd dowożone są dzieci, w wiaty przeznaczone do oczekiwania na autobus,
- przygotowanie bezpiecznej drogi do szkoły np. poprzez sygnalizację świetlną, chodniki, ogrodzenie szkoły,
- zapewnienie odpowiednio przygotowanych opiekunów podczas dowozu.

Edukacja

- dostosowanie pracy szkół do struktur europejskich – nauka języka obcego w szkole podstawowej w klasach I-VI, w gimnazjum minimum dwa języki obce, pracownia informatyczna, wymiana młodzieży z innymi krajami,
- uaktywnienie różnych form zajęć pozalekcyjnych zgodnie z zainteresowaniem dzieci i młodzieży (koła zainteresowań, SKS, UKS).

Na zajęcia w systemie pozalekcyjnym i pozaszkolnym jest ze strony dzieci i młodzieży coraz większe zapotrzebowanie. Organizowanie ich to jedna ze skutecznych metod wychowania, dlatego też zwiększenie ich ilości jest bardzo ważne.

Edukacja dorosłych

Na bazie gimnazjum należałoby uruchomić Centrum Kształcenia Ustawicznego, w którym prowadzić się będzie doksztalcanie i przekwalifikowanie zawodowe mieszkańców gminy, przy nawiązaniu ścisłej współpracy z Powiatowym Biurem Pracy. Ze względu na konieczność odchodzenia osób pracujących w rolnictwie do innych zawodów, niezbędne będą wszelkie formy kształcenia zmieniające kwalifikacje zawodowe. Programy edukacyjne winny uwzględniać potrzeby lokalnych rynków pracy. W edukacji dorosłych istotne jest wdrożenie systemu podnoszenia poziomu edukacji rolników i aktywności społecznej, m.in. poprzez:

- program kształcenia rolników - szkolenia, kursy dotyczące zagadnień technologicznych, ekonomicznych, prawnych itd.,
- program edukacyjny dotyczący alternatywnych źródeł dochodu – np. zajęcia warsztatowe z zakresu prowadzenia działalności agroturystycznej,

- szkolenia liderów – dotyczące pozyskiwania funduszy na działalność różnych grup społeczności gminy,
- kursy komputerowe i obsługi nowoczesnej techniki przekazu informacji np. poprzez sieć internetową,
- kursy dla nauczycieli,
- kursy językowe.

Można utworzyć Gminne Centrum Przedsiębiorczości, gdzie w formie zajęć warsztatowych kształcić się będzie różne umiejętności praktyczne (np. kroju i szycia, gotowania, umiejętności prowadzenia pracy na własny rachunek, porad prawnych, porad doradztwa finansowego itp.).

Programy edukacyjne finansowane ze środków Unii Europejskiej

Program LEONARDO DA VINCI - jest adresowany do wszystkich instytucji, które są zaangażowane w rozwój kształcenia zawodowego. Wnioski mogą być składane przez instytucje, przedsiębiorstwa, organizacje społeczne, instytucje szkoleniowe i inne. Program popiera następujące działania:

- doskonalenie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego,
- współpracę w zakresie szkolenia zawodowego,
- podnoszenie kwalifikacji w zakresie języków obcych,
- podnoszenie kwalifikacji zawodowej.

Program ten realizowany jest poprzez:

- rozwój kształcenia na odległość,
- programy wymiany młodzieży i staży,
- tworzenie sieci projektów i ich upowszechnianie.

Główną ideą przyświecającą programowi jest kształcenie przez całe życie, czyli doksztalcanie osób, które osiągnęły już pewien poziom wiedzy i pragną podnieść swoje kwalifikacje np. w celu otrzymania lepszej pracy.

Program SOKRATES - ma na celu doskonalenie jakości kształcenia dzieci, młodzieży i dorosłych. Zadaniem programu jest rozszerzenie współpracy europejskiej w dziedzinie edukacji. Jego celem jest poszerzenie wiedzy na temat innych krajów europejskich oraz wspomaganie procesów przystosowania do nowych warunków społecznych i ekonomicznych przyszłego członkostwa w UE. Program ten dąży do utworzenia w dziedzinie edukacji Europy bez granic i barier.

Kultura

Najważniejszym zadaniem czekającym Urząd Gminy jest rozwiązanie problemu Domu Kultury. Mając na uwadze konieczność zaspokajania stale rosnących potrzeb kulturalnych mieszkańców gminy, należałoby powołać Gminne Centrum Kultury. Głównymi zadaniami GCK byłyby :

- prowadzenie zajęć, takich jak:
  - wydanie monografii o gminie opartej na pracach dyplomowych i wydawnictwach niemieckich,
  - gminny kabaret,
  - młodzieżowy zespół wokalny – instrumentalny,
  - zespół pieśni i tańca ludowego,
  - zespół tańca towarzyskiego,
  - koła miłośników sztuki i rękodzielnictwa (haftowania, koronkarstwa, makramy, garncearstwa),
  - sekcji plastycznej - malarstwo, rzeźba, fotografika,
- organizowanie imprez kulturalnych charakterystycznych dla gminy:
  - „Dni Ziemi Ostrowickiej”,
  - plenery artystyczne,
  - przegląd małych form artystycznych,
  - „moje hobby” w powiązaniu z giełdą, wymianą,
  - festyny ludowe - prezentacja twórczości w połączeniu z loterią fantową (na określony cel),
- promocja kulturalna gminy poprzez:
  - wydanie monografii opartej o dokumenty archiwalne,
  - zebranie i wydanie legend,
  - wydanie kalendarza imprez kulturalnych,
  - współpracę z mediami.

W ramach rozwoju kultury gminnej należy :

- zdecydowanie zwiększyć liczbę zakupywanych książek, gdyż stale zmniejszające się zakupy spowodowane brakiem funduszy oraz wzrostem cen książek skutkują tym, że wielu czytelników nie znajduje w bibliotekach potrzebnych informacji,
- rozpocząć gromadzenie materiałów historycznych (zdjęć, map, publikacji i dokumentów) stanowiących dziedzictwo kulturowe gminy,
- utrzymać sieć świetlic wiejskich z możliwością modyfikowania ich funkcjonowania. Bez zdecydowanych działań, mających na celu uaktywnienie mieszkańców, działalność niektórych obiektów ograniczy się do spotkań wiejskich,
- organizować spotkania z ludźmi znanymi i cenionymi.

Sport i turystyka

1. Wykorzystanie istniejącej bazy sportowej do rozwoju w pierwszej kolejności sportów masowych, angażujących sporą część dzieci i młodzieży. Niezbyt bogata baza gminna pozwala jednak na uprawianie różnych dziedzin sportu.
2. Rozbudowa boiska w Ostrowicach spowoduje możliwość poszerzenia oferty sportowej rywalizacji.
3. Budowa tras i placów dla łyżworolek, tak aby uprawianie tego coraz modniejszego sportu stało się bezpieczne.
4. Propagować, przede wszystkim w szkołach, trenowanie gry w badmintona, jako doskonałej formy koordynacji ruchu przy niewielkich nakładach finansowych.
5. Poszerzać oferty rajdów turystycznych.
6. Zagospodarować tereny przy domach (boiska do koszykówki, betonowe stoły do tenisa), aby jak najbardziej przybliżyć młodzież do sportu.

Tabela 12. Źródła finansowania przedsięwzięć oświatowych, kulturalnych i sportowych (poza budżetem gminy). Propozycje wybrane

- Ministerstwo Edukacji Narodowej (poprzez Kuratorium Zachodniopomorskie)	<ul style="list-style-type: none"> - Inwestycje – szczególnie Gimnazjum i obiekty sportowe (sala, basen) - Pracownie komputerowe (internet) – Gimnazjum, - letni i zimowy wypoczynek dzieci i młodzieży, - dotacje do programów własnych (sport, kultura, edukacja ekologiczna, obozy dla niepełnosprawnych i integracyjne itp.)
- Urząd Marszałkowski	<ul style="list-style-type: none"> - doksztalcanie i przekwalifikowanie nauczycieli, - imprezy szkolne i integracyjne gminy, - dotacje do 5000 ECU na imprezy w ramach SGP Euroregionu „Pomerania”
- AWRSP- O/T Szczecin	<ul style="list-style-type: none"> - stypendia dla uczniów szkół średnich - wypoczynek dla dzieci ze środowisk PPGR, - sponsoring imprez sportowo-rekreacyjnych, - zakup sprzętu dydaktycznego, - współfinansowanie obiektów oświatowo-sportowych, - dożywanie dzieci środowisk PPGR, - finansowanie placówek wychowania pozaszkolnego i schronisk młodzieżowych
- ARiMR W-wa	<ul style="list-style-type: none"> - dofinansowanie programów edukacyjnych przekwalifikujących mieszkańców wsi i absolwentów szkół średnich, - dofinansowanie sprzętowe programów jw.- np. komputery i ich oprogramowanie,
- NFOŚiGW	<ul style="list-style-type: none"> - programy celowe edukacji ekologicznej w gminie
- WFOŚiGW – Szczecin	<ul style="list-style-type: none"> - dofinansowanie imprez o charakterze ekologicznym
- Narodowa Fundacja Edukacji Ekologicznej - Kuratorium Oświaty	<ul style="list-style-type: none"> - Wyposażenie pracowni ekologicznych w SP i Gimnazjum (pomoce dydaktyczne, kasety, podręczniki, opracowania)
- Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska	<ul style="list-style-type: none"> - Szkolenie kadry realizującej programy ekologicznej edukacji, - Dotacje do ekologicznych źródeł energii, docieplenie budynków szkolnych
- UKFiS poprzez Wojewodę (programy wojewodzkie) - UKFiS – Dep. Sportu Dzieci i Młodzieży	<ul style="list-style-type: none"> - Dofinansowanie imprez o charakterze ogólnopolskim, - Finansowanie budowy pełnowymiarowych hal sportowych, boisk otwartych i basenów, - Dofinansowanie i wyposażenie UKS-ów (gminne lub przyszkolne)
- Narodowa Fundacja Rozwoju Kultury Fizycznej	<ul style="list-style-type: none"> - Doposażenie sal i obiektów sportowych w sprzęt i urządzenia sportowe

- Europejski Fundusz Rozwoju Wsi Polskiej (EFRWP)	- Stypendia dla uczniów szkół wiejskich - Dotacje (20%) i pożyczki na budowę obiektów
- Program Termomodernizacji i Termorenowacji (wg usług)	- Docieplenie budynków oświatowych - Zmiana źródeł ogrzewania na energooszczędne
- Fundacja Poszanowania Energii	- Zmiana oświetlenia na energooszczędne
- Rada Główna LZS poprzez WZ LZS i Powiatową LZS	- Dotacje do obozów sportowych - Rozrywki sportowe dzieci i młodzieży - „sportowe wakacje” - pomoc ULKS-om
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych + WF PFRON	- adaptacja pomieszczeń i dojazdów dla niepełnosprawnych w obiektach szkolnych i sportowych
- Szkolny Związek Sportowy (SZS)	- podobnie jak LZS + dotacja do celów imprez sportowych.
- Salezjańska Organizacja Sportowa „Parafiada” – Stowarzyszenie RP (poprzez środki MEN i Kuratorium)	- obozy sportowe dla dzieci - cykle rozrywkowe (np. piłka nożna) - imprezy sportowe np. „Parafiada” w gminie
- Blok Stowarzyszeń Sportowych	- obozy sportowe
- Stowarzyszenie Sportu Dzieci i Młodzieży	- „sportowe wakacje” - imprezy o zasięgu ponadgminnym
- Fundacja „Krag Przyjaciół Dziecka” - Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej - Polskie Związki Sportowe	- imprezy regionalne i ponadregionalne
- Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych (PTSM) - Polskie Towarzystwo Turystyczno – Krajoznawcze	- organizacja schroniska PTSM - organizacja i wyposażenie tras turystycznych + wydanie informatora o nich - dofinansowanie imprez o charakterze turystycznym

Tabela 13. Kultura i sztuka

- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Kulturowego oraz Narodowego	- dofinansowanie komputerowe Biblioteki Głównej w Gminie, - dofinansowanie imprez o charakterze ponadregionalnym, - wyposażenie GCK w sprzęt (np. dotacja do strojów ludowych dla zespołu tanecznego)
- Książnica Pomorska	- doposażenie bibliotek i filii w księgozbiór
- Powiatowy Dom Kultury	- nagłośnienie imprez, dofinansowanie niektórych imprez i form działalności GCK-u
- Wojewódzki Dom Kultury - Archiwum Państwowe	- pomoc merytoryczna i organizacja imprez promujących gminę, - organizacja imprez i ich prezentacja w gminie

- Instytucje, zakłady i osoby fizyczne - mecenasi kultury	- współorganizacja imprez ukierunkowanych na ich upodobania lub promocję firmy, plenery
- Media zachodniopomorskie (prasa, radio, TV)	- od propozycji patronatu nad określonymi imprezami - do stałego „kącika” informacji o gminie

Słowniczek skrótów:

UG	Urząd Gminy
UP	Urząd Powiatowy
ZG, ZP	Zarząd Gminy i Powiatu
GOK	Gminny Ośrodek Kultury
ZSO	Zespół Szkół Ogólnokształcących
CDiON	Centrum Doskonalenia i Doksztalcania Nauczycieli
WDK, PDK Wojewódzki	Dom Kultury, Powiatowy Dom Kultury
AWRS	Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa
ARiMR	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
KO	Kuratorium Oświaty
UKFiS	Urząd Kultury Fizycznej i Sportu
MKiDK	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Kulturowego
LZS	Ludowe Zespoły Sportowe
SZS	Szkolny Związek Sportowy
PTSM	Polskie Towarzystwo Schronisk Młodzieżowych
PTTK	Polskie Towarzystwo Turystyczno - Krajoznawcze
SGP	Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Pomerania
OSP	Ochotnicza Straż Pożarna
GOŚ	Gminny Ośrodek Sportu
SIT	Szczecińska Izba Turystyki
NFOŚiGW Narodowy (Wojewódzki)	Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW)
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PSP	Państwowa Straż Pożarna
ZARR	Zachodniopomorska Agencja Rozwoju Regionalnego

Służba zdrowia i opieka społeczna

Organizacja służby zdrowia na terenie gminy uzależniona jest od rozwoju lecznictwa prywatnego oraz od zakresu zleceń Zachodniopomorskiej Kasy Chorych. Opieka lekarska opierać powinna się na dobrze przygotowanych lekarzach rodzinnych wyposażonych w nowoczesny sprzęt medyczny. Należy objąć pełnym zakresem profilaktyki dzieci i młodzież szkolną.

W zakresie opieki społecznej powinno się utworzyć Gminne Centrum Spraw Społecznych, które zrzeszałoby :

- Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Komisję do spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,
- Koło Związku Emerytów i Rencistów,
- Koło Związku Kombatantów,
- Koło Związku Osób Niepełnosprawnych,
- świetlicę socjoterapeutyczną.

Problem ochrony zdrowia i opieki społecznej staje się poważny na skutek niesprzyjających warunków środowiskowych. Wzrost bezrobocia spowodowany upadkiem wielu zakładów niekorzystnie wpływa na rozwój społeczności, wywołując często postawę pasywną, w skrajnych przypadkach patologię społeczną. Powszechnie spotykane zjawiska

ubóstwa, przy niewielkich środkach pomocowych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, to istotne problemy, z jakimi zmagają się na co dzień gmina.

Ważniejsze kierunki z zakresu współdziałania i ograniczania niekorzystnych czynników społecznych:

- wspieranie osób bezrobotnych poprzez współpracę z Powiatowym Urzędem Pracy,
- utworzenie placówek pielęgnacyjno – opiekuńczych, jako elementu opieki długoterminowej dla ludzi starszych,
- rozszerzenie akcji dożywiania dzieci z rodzin najuboższych,
- organizacja pomocy osobom, rodzinom poszkodowanym w zdarzeniach losowych,
- organizacja wypoczynku letniego i zimowego dla dzieci,
- zapewnienie pomocy dla ludzi samotnych, ciężko chorych,
- organizacja imprez na cele charytatywne,
- cały system wspierania dzieci, młodzieży, dorosłych dotkniętych przemocą

IV. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW

IV. REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW

ZADANIEM PRIORYTETOWYM DLA GMINY OSTROWICE JEST ROZWÓJ SYSTEMU INFRASTRUKTURY.

WYBÓR PROJEKTÓW

kryteria formalne projektu

- możliwość złożenia kompletnego wniosku z kompletem załączników (spełnienie warunków formalnych)
- właściwa wartość projektu – całkowita wartość zadania poniżej 1 mln euro
- możliwość uzyskania dofinansowania z EFRR na realizację projektu

kryteria merytoryczne i techniczne projektu

- spójność projektu z celami działania określonymi w ZPORR
- trwałość projektu (sposób zarządzania projektem po jego wykonaniu przez okres 5 lat)
- wpływ projektu na zwiększenie atrakcyjności gospodarczej i inwestycyjnej obszaru objętego projektem oraz stworzenie warunków do wzrostu zatrudnienia
- wskaźniki osiągnięcia celów projektu
- możliwość realizacji w okresie 2004-2006 – wykonalność techniczna
- wskaźniki ekonomiczne i finansowe
- wpływ na politykę ochrony środowiska
- wpływ na politykę równych szans

oczekiwane rezultaty

- stworzenie warunków do rozwoju drobnej przedsiębiorczości w rejonie projektu
- polepszenie warunków komunikacji dla mieszkańców w obszarze projektów
- zmniejszenie kosztów utrzymania i eksploatacji po wykonaniu inwestycji
- poprawa stanu środowiska naturalnego

**UPORZĄDKOWANIE GOSPODARKI ŚCIEKOWEJ GMINY OSTROWICE
W OBSZARZE DRAWSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO**

ZAKRES RZECZOWY ZADANIA	WARTOŚĆ ZADANIA	FINANSOWANIE					
		2005			2006		
		Budżet gminy	ZPORR	Budżet państwa	Budżet gminy	ZPORR	Budżet państwa
1. Budowa kanalizacji sanitarnej grawitacyjno – tłocznej pomiędzy miejscowościami Nowe Worowo (gmina Ostrowice) i Stare Worowo (gmina Złocieniec)	3 722 602,00	240 000,00	1 200 000,00	160 000,00	318 390,3 0	1 591 951,50	212 260,20
2. Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Nowe Worowo.							
3. Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Chlebowo (wraz z rurociągiem tłocznym do Nowego Worowa)							
			1 600 000,00			2 122 602,00	

**POPRAWA JAKOŚCI I USUNIĘCIE AWARYJNOŚCI W DOSTAWACH WODY
NA TERENIE GMINY OSTROWICE**

ZAKRES RZECZOWY ZADANIA	WARTOŚĆ ZADANIA	FINANSOWANIE					
		2005			2006		
		Budżet gminy	ZPORR	Budżet państwa	Budżet gminy	ZPORR	Budżet państwa
1. Przebudowa ujęcia wody w miejscowości Dołgie. 2. Budowa sieci wodociągowej w miejscowości Przytoń 3. Przebudowa ujęcia wody w miejscowości Nowe Worowo 4. Budowa sieci wodociągowej od miejscowości Nowe Worowo do miejscowości Smółdzięcino	2 273 383,96	120 000,00	600 000,00	80 000,00	221 007,5 8	1 105 037,97	147 338,39
		800 000,00			1 473 383,96		

V. POWIĄZANIE Z INNYMI PROJEKTAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE GMINY

Działanie gminy Ostrowice ma na celu wzmocnienie otoczenia rolnictwa i stworzenia warunków do rozwoju przemysłu rolno-spożywczego i nowoczesnej produkcji rolnej. Jako cel niezbędny do osiągnięcia tego jest stworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości z wykorzystaniem kapitału lokalnego i zewnętrznego. Można to osiągnąć poprzez realizację inwestycji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej na terenie wsi wpłynie na poprawę warunków do rozwoju turystyki i wypoczynku.

Powyższe zamierzenia i cele można osiągnąć poprzez :

- zwiększenie atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów lokalnych i inwestorów zewnętrznych
- aktywizację lokalnej społeczności
- rozwój społeczeństwa informacyjnego
- wzrost mobilności zawodowej mieszkańców miasta i wsi
- zwiększenie poziomu inwestycji lokalnych
- wyzwolenie lokalnego potencjału przedsiębiorczości i zaangażowanie mieszkańców jako szansa przezwyciężenia trudności ekonomicznych
- tworzenie warunków do dywersyfikacji działalności gospodarczej poprzez stworzenie mieszkańcom możliwości na podjęcie działań w celu rozgałęzienia i urozmaicenie produkcji, rozszerzenie jej na różnorakie odległe od siebie dziedziny po to aby straty poniesione w jednej móc zrekompensować zyskami osiągniętymi w innej branży
- wzrost kreatywności w zakresie poszukiwania pozarolniczych źródeł utrzymania
- tworzenie przyjaznego środowiska dla rozwoju mikroprzedsiębiorstw
- realizowanie polityki równych szans – czyli uwzględnienie w procesie realizacji poszczególnych projektów interesu grup społecznych znajdujących się w trudniejszej sytuacji:
  - osób niepełnosprawnych (np. łamanie barier architektonicznych podczas inwestycji w zakresie modernizacji dróg),
  - kobiet (poprawa sytuacji kobiet na rynku pracy – np. poprzez rozwój agroturystyki na obszarach wiejskich, samozatrudnienie poprzez stworzenie bazy do rozwoju turystyki z wykorzystaniem walorów przyrodniczych terenu)
  - korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (aktywizacja grupy bezrobotnych przy pracach inwestycyjnych , tworzenie nowych miejsc pracy)

Działania powyższe związane są z koniecznością dokonania inwestycji. Część zadań inwestycyjnych może być realizowana z udziałem środków zewnętrznych m.in. Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w programach operacyjnych np. Zintegrowanym Programie Operacyjnym Rozwoju Regionalnego i Sektorowych Programach Operacyjnych.

Celem realizacji Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego w ramach Priorytetu 3 – Rozwój lokalny w Działaniu 3.1 – Obszary wiejskie jest wykorzystanie

potencjału ekonomicznego, turystycznego, kulturowego, historycznego i przyrodniczego w celu zwiększenia atrakcyjności obszarów wiejskich dla inwestorów lokalnych i zewnętrznych.

W ramach Działania 3.1 – Obszary wiejskie do realizacji przewiduje się projekty inwestycyjne wynikające z PRL oraz Wieloletniego Planu Zamierzeń Inwestycyjnych na lata 2003-2006 stanowiącego integralną część uchwały budżetowej gminy Ostrowice.

W PRL ujęte zostały projekty i zadania planowane do realizacji w okresie 2004-2006 przewidziane do współfinansowania z udziałem środków EFRR oraz budżetu Gminy. Realizacji w okresie 2007-2013 zostanie uzupełniona w późniejszym czasie zależy ona bowiem od realizacji zadań przewidzianych we wcześniejszym okresie.

W ramach Działania do realizacji przewiduje następujące typy projektów inwestycyjnych:

- Budowa lub modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków
- Budowa lub modernizacja urządzeń do doprowadzania wody

VI. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Realizacja projektów z zakresu rozwoju infrastruktury technicznej będzie miała bezpośredni pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze, zmniejszy się ilość zanieczyszczeń odprowadzanych do wód ze źródeł komunalnych. Zrealizowany projekt inwestycyjny będzie analizowany pod kątem osiągnięcia n/w wskaźników

- **wskaźnik produktu**
  - długość wybudowanej kanalizacji
  - długość wybudowanego wodociągu
  - ilość zmodernizowanych ujęć wody
  - długość wybudowanych kolektorów sanitarnych
  - ilość przyłączy kanalizacyjnych
  - ilość przyłączy do wodociągu
- **wskaźnik rezultatu**
  - stworzenie warunków do rozwoju drobnej przedsiębiorczości
  - zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej w rejonie projektu
  - zwiększenie poziomu zwodociągowania obszaru gminy
  - poprawa jakości wody
  - zwiększenie poziomu skanalizowania obszaru gminy
  - zwiększenie liczby gospodarstw domowych podłączonych do kanalizacji sanitarnej
  - możliwość podłączenia do kanalizacji zakładów produkcyjnych
  - poprawa czystości wód powierzchniowych
  - zmniejszenie kosztów jednostkowych oczyszczania ścieków
- **wskaźnik oddziaływania**
  - poprawa stanu środowiska naturalnego
  - poprawa zdrowotności mieszkańców
  - liczba utworzonych lub utrzymanych miejsc pracy
  - wzrost atrakcyjności turystycznej

Monitorowanie wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania będzie dokonywane raz w roku na etapie oceny PRL na podstawie danych:

- danych statystycznych uzyskanych z GUS i Powiatowego Urzędu Pracy,
- danych z Ewidencji Działalności Gospodarczej prowadzonej przez Wójta Gminy Ostrowice. o rozwoju drobnej przedsiębiorczości
- danych ankietowych
- innych dostępnych opracowań pozwalających na monitorowanie wskaźników rezultatu

VII. PLAN FINANSOWY NA LATA 2004 – 2006

Wieloletni Plan Zamierzeń Inwestycyjnych

- załącznik nr 1 do Planu Rozwoju Lokalnego

VIII. SYSTEM WDRAŻANIA

Jednostką bezpośrednio odpowiadającą za monitorowanie i wdrażanie Planu Rozwoju Lokalnego jest Komisja Budżetowo-Gospodarcza Rady Gminy Ostrowice.

PRL będzie wdrażany przez Wójta Gminy Ostrowice

System wdrażania PRL obejmuje:

- komunikację społeczną w zakresie przyjmowania nowych zadań organizacyjnych i inwestycyjnych
- przygotowanie dokumentacji projektowo - kosztorysowej dla inwestycji ujętych w planie
- składanie wniosków aplikacyjnych o przyznanie dofinansowania ze środków EFRR
- realizacja inwestycji zgodnie z określonymi wymogami
- po zakończeniu inwestycji monitorowanie i raportowanie wydatków i efektów rzeczowych projektu
- przedkładanie Komisjom Rady Gminy raportów i informacji z przebiegu realizacji zadań umieszczonych w PRL

IX. SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

Monitorowanie jest to proces systematycznego zbierania, raportowania i interpretowania danych. *Monitoring* dostarcza informacji o postępie realizacji i efektywności wdrażania pomocy.

Monitoring prowadzony będzie w zakresie rzeczowym i finansowym.

Monitoring rzeczowy obejmował będzie skwantyfikowane dane obrazujące postęp we wdrażaniu programu oraz umożliwienie oceny jego wykonania w odniesieniu do celów ustalonych w PRL i będzie prowadzony w trzech kategoriach:

- wskaźniki produktu
- wskaźniki rezultatu

- wskaźniki oddziaływania

Monitoring finansowy obejmował będzie dane finansowe realizacji projektów, będących podstawą do oceny sprawności wydatkowania przeznaczonych na niego środków w oparciu o raporty okresowe obrazujące wysokość wkładu finansowego pochodzącego ze środków publicznych.

9. 1. SYSTEM MONITOROWANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO.

Jednostką bezpośrednio odpowiadającą za monitorowanie i wdrażanie Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Ostrowice jest Komisja Gospodarczo - Budżetowa Rady Gminy.

W pracach związanych z monitorowaniem i oceną Planu Rozwoju Lokalnego mogą brać udział również niezależni eksperci oraz przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego i Urzędu Wojewódzkiego.

Przedmiotem oceny i monitorowania przez Komisję winna być zgodność PRL z Programami Operacyjnymi i zapisami w dokumencie podstawowym strategii.

Jednostka monitorująca ma również prawo wносить wnioski do Wójta dotyczące podziału zadań na poszczególne jednostki organizacyjne i osoby fizyczne.

Plan Rozwoju Lokalnego może być uzupełniany o kolejne zadania, które wynikają bezpośrednio ze zmian w Programach Operacyjnych.

9.2. SPOSOBY OCENY PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Komisje Rady Gminy opiniują merytorycznie poszczególne zadania Komisja Gospodarczo - Budżetowa przedkładać będzie raporty z przebiegu realizacji zadań umieszczonych w PRL, co pół roku na ręce Przewodniczącego Rady Gminy.

Ocena realizacji zadań wynikających w Planu Rozwoju Lokalnego dokonywana będzie na sesji absolutoryjnej każdego roku.

9.3. SPOSOBY INICJOWANIA WSPÓŁPRACY POMIĘDZY SEKTOREM PUBLICZNYM, PRYWATNYM I ORGANIZACJAMI POZARZĄDOWYMI.

Plan Rozwoju Lokalnego jest dokumentem otwartym i winien być uzupełniany poprzez wpis nowych zadań organizacyjnych i inwestycyjnych w razie potrzeby.

Wszelkie postulaty i wnioski przedsięwzięć inwestycyjnych do PRL składać mogą radni, stowarzyszenia i organizacje pozarządowe i nieformalne grupy mieszkańców.

X. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1.

I. Raport monitoringowy z realizacji projektu

1. Tytuł projektu

.....

2. Kolejny numer raportu monitoringowego i okres objęty raportem

.....

3. Dane teleadresowe osoby przygotowującej

.....

.....

4. Opis działań zrealizowanych w okresie objętym raportem monitoringowym

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. Harmonogram realizacji projektu

a) planowany

Etapy realizacji projektu	Rok 200...				Rok 200...				Rok 200...				Rok 200...			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV

b) rzeczywisty

Etapy realizacji projektu	Rok 200...				Rok 200...				Rok 200...				Rok 200...			
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV

6. Działania jakie zostaną zrealizowane w najbliższym czasie

.....
.....

7. Informacje o problemach związanych z realizacją projektu

.....
.....

1. Finansowa realizacja projektu

Etapy realizacji projektu	Źródło 1	Źródło 2	Źródło 3	Razem				
	Planowan e wydatki	Faktyczne wydatki	Planowan e wydatki	Faktyczne wydatki	Planowan e wydatki	Faktyczne wydatki	Planowan e wydatki	Faktyczne wydatki

RAZEM

